

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

JOHANNIS MESSENI
S C O N D I A
ILLUSTRATA,

Sen

CHRONOLOGIA DE REBUS SUECIÆ

Potiffimùm;

Deindè Regnorum etiam adjacentium,

in quantum illius conducit cognitioni;

Tàm Ecclesiasticis quàm Politicis,

ab Anno CHRISTI MDLXVIII. ad MDXCII.

gestis.

TOMUS VII.

STOCKHOLMIÆ,

Typis OLAVI ENÆI, ANNO CHRISTI M. DCCII.

SERENISSIMO ET POTENTISSIMO
MONARCHÆ,
D. GUSTAVO ADOLPHO,
Sueciæ, Gothiæ, Vandaliaëq; Regi, Magno
Finlandiæ Principi, Duci Estoniæ, Careliæque,
& Domino Ingermanniæ,

Quamlibet fortunæ prosperitatem, vitæ prolixitatem, & regiminis felicitatem, &c.

Nemo, quantumvis disertus, Serenissime REX, sat digna potest oratione, egregias & prorsus regias JOHANNIS virtutes eloqui; Quarum proinde inclyta exciti famâ, non tantum Christiani Cæsares, Reges atque Principes illius temporis fermè omnes; Sed etiam Imperatores Turcarum atque Tartarorum, crebrò per literas & legatos, ejus captarunt amicitiam; Precipue tamen & inprimis magnus ille Polonorum rex, Sigismundus Augustus, JOHANNIS necdum sceptro donati, propter eadem virtutum ornamenta, captus amore, suam ipsi sororem lubens elocavit. Deinde post obitum Sigismundi, sicut & fugam Henrici, Ordines Poloniæ non minùs JOHANNIS, nomine virtutum, amantes, illi diadema obtulerunt; Quod secundum Stephani mortem, filio ipsius regi Sigismundo potiùs etiam, quàm candidatorum aliis contulerunt.

Quinimò Sueones ipsinet regi JOHANNI propterea etiam magis addicti, sceptrum Erico, vitiorum magis, quàm virtutum, studioso, ablatum, illi concorditer porrexerunt. Plenum tamen fuit tumultibus totum ipsius regimen; Siquidem regno potitus, bellum à fratre in Danos susceptum, aliquandiu continuaverit, & illo Stetini sedato, novum cum Moscho, quod hic Estoniæ, Careliæque dominium nullo jure desideraret, inchoaverit; Idque per vitæ residuum, propter intolerabilem hostis superbiam,

biam, iniquissimas identidem pacis conditiones prescribentis, non infelici-
ter sanè prorogavit. Interèa quoque temporis tumultuosas domi ac pericu-
losas, cum fratre habuit Carolo corrixationes; has quidem ob
causas, quod illum suspicaretur Suecia throno inhiare; Quod nollet
cum tantis Ducatum libertatibus fratri permittere, quantas ille flagi-
taret; Ac demum quod Liturgia in patriam inducenda, eum consenti-
re nequaquam velle intelligeret.

Quippè interim quoque rex JOHANNES, cum regni Clero belligera-
vit, cui mediam religionis quandam inter Catholicum & dogma Lu-
theranum, sedulò conabatur normam obtrudere. Ultimis praterea vite
annis, in gratiam cum fratre JOHANNES reversus, procellosam similiter
movit contentionem Senatorum primariis Suecicorum; Quos ideò suasse
missionem regis Sigismundi prius in Poloniam; & postea Revalia, il-
lius contumaciter se revocationi, seu reductioni, opposuisse, ut ipso ita
commodius ex Suecia secluso, & parente, patruoque sine heredibus
throni masculis aliis, vitâ functis, gubernaculum illi Suecia invaderent,
asseravit. Quàm porro veritati conformiter, non discutio.

Verum ad MAJESTATEM VESTRAM redeo, & sequens opu-
sculum, Historiam precedentium continens rerum omnium, MAJESTA-
TI VESTRÆ subjectissimè offero, ut illo clementer ac diligenter perlecto,
MAJESTAS VESTRA ipsamet de his, aliisque proferat judicium, &
pristinæ simul gratiæ Scriptorem restituat, quod etiam humiliter obsecro,
& MAJESTATEM VESTRAM superna totus, devotusque commen-
do protectioni. Ex Cajanaburgo XII. Augusti die, Anno MDCXXVI.

S^x. R^x. MAJESTATIS VESTRÆ

Fidelissimus Servitor

JOHANNES MESSENIUS.

PROGRAMMA

LEx ea fortunæ non vituperanda novercæ,
Quòd det principibus prosperiora malis,
Deteriora bonis, mandato Numinis ipso
Sic impulsâ, probos quod magis urit heros,
Nè mundi rebus nimiùm seducta secundis
Mens, æterna minùs quàm peritura colat;
Bella domi, quoque bella foris movet, hostibus hostem
Sors addit, sortem non cohibente Deo.
Viri exempla? sequens tibi monstrat multa libellus,
Regis JOHANNIS quo inclyta gesta leges.
Quem probitas decoravit herum perplurima;
Attamen adversis sæpè rotatus erat.
Carcere clausit eum quadrienni frater Ericus,
Consortemque tori, pignora bina simul.
Indè thronum nactus, Mosci per lustra quaterna
Impetitur gladio; Res neque tuta domi:
Nam discors cum fratre fuit, cum parte Senatus,
Datque novæ turbas relligionis opus.
Omnia sed finis placidus, Regemque coronat;
Sic mala commutat per bona quæque Deus!

CHRONOLOGIÆ SCANDIANÆ TOMUS SEPTIMUS.

ANno MDLXVIII. Erico Sveo-
num rege, ut præfatus sum, XXIX. Sept.
die captivato, victor Princeps Johannes postridiè cum
triumpho Stocholmiam ingressus, Rex à præsentibus
Sveciæ Ordinibus salutatur; & ità Dux Carolus à regimi-
nis consortio exclusus, fratri velut pactis non stanti,
plurimum indignatur. Sed tacitam germani offensam non magnopere
moratus, collatam acceptat patriæ monarchiam, Johannes; Atque ut se-
curior Sveciæ dominaretur, in quosdam adversariorum gladio animad-
vertit, simulque in primarios Procerum Upsaliæ peremptorum ficarios,
quos inter fuerat, Petrus Gadius, & Petrus Vilhelmi; sicut etiàm sa-
telles ille, à quo Steno Ericius mortiferum nuper accepisset vulnus,
promeritis afficitur suppliciiis. Steno autem V. Octobris animam exha-
lans, Upsaliæ tumulatur. Et rex Johannes viduam avunculi, Ebbam,
pupillosque hujus liberos sibi consobrinos, consolaturus, ac mæro-
rem nonnihil mitigaturus, defuncto contulit Stenoni Comitis insignia,
à superstitibus usurpanda liberis, masculaque filiorum progenie. Ad
majora deindè conversus regni negotia, VI. Octobris Johanni Basilio,
Moschorum principi, perscripsit: illi significans de regis Erici captiva-
tione; suâ ad thronum Sveciæ promotione; pacis cum Dano instauratione;
Et, si ejusdem ille cupidus esset, quantociùs significaret, habi-
toque circa regnorum limites per legatos cum Svecis colloquio, pacem
roboraret pristinam; Atque hujus gratiâ nullam se illius legatis Stoc-
holmiæ depræhensis, injuriam irrogasse, licet id jure meritissimo po-
tuisset, quòd in negotio prorsus inhumano & barbaro hic occuparen-
tur expediundo; Nimirum ut illustrissimam, charissimamque tori con-
sortem, sibi per summum scelus ereptam, hinc in Moschoviam abdu-
cerent.

Indè tamen Moschus magis efferatus; sicut etiam quòd sui legati
forent in tumultuosa Stocholmiæ occupatione, paulò inclementius mul-
tati; quòd justo diutius hic detinerentur; quòd suâ omninò spe fru-
stra-

straretur de Catharina sibi transmittenda; & quòd captivi miseris regis Erici longè amicissimi, hujus moliretur liberationem, bellandum potius cum Sueco, quàm paciscendum existimavit. Pacis nihilominus se cupidum aliquandiu simulavit, donec incolumes ex Suecia legatos recuperasset; Et tunc primò hostilem prodidit animum, cruentissimique cecinit belli classicum, quod nimis diu cum Sveonibus deinceps minus fortunatè gesserat, prout sequens historiæ contextus attestabitur; Qui potissimum in belli descriptione Moschovitici, Livonicique, & novi per Johannem regem dogmatis liturgici Suecis obtrusi, declaratione, versabitur. Porrò Catharina regis Johannis conjunx, Stocholmiam in splendidissimis appulit liburnis VII. Octobris, Vasteno ex Ostrogothia, ubi tumultus fuit tempore morata, adveniens; Et regina protinus salutata, in dotem propter nuptias, ac pro bonis, ut vocant, vitalitiis, Oelandiam cum Borcholmenfi castro, & partem Ostrogothiæ, cum arce Stegeburgenfi, Sudercopenfi & Lincopenfi civitatibus, subjectisque provinciis ac præfecturis, obtinuit.

Jam verò cum semestres ad finem properarent induciæ, inter Johannem & Fridericum reges constitutæ, pro ipsarum prorogatione, vel omnimodâ controversiarum transactione cum Danis ineundâ, Octobri mense, Thuronem Bielchium, & Georgium Gyllensternium, viros genere nobilissimos in Daniam ablegavit. Qui Roschildiæ cum adversariis postea collocuti, iniquissimis subscripserunt pacis conditionibus. Nam Danis minus prudenter sunt polliciti sumptuum refusionem, quos Fridericus in suum militem, induciarum tempore in gratiam regis Johannis à bello feriantem, impendisset; Navium in bello Danis ablatarum; sicut etiam Jemptiæ, Heraliæ, Oefeliæ, Sonnenburgi, Lealiæ, Hapfaliæ, Lodii & Varbergi, resignationem; Liberam trium coronarum usurpationem; & omnem Sueonum jurisdictionem in Norvegiam, Gotlandiam, Hallandiam, Blechingiam atque Sconiam. Immò & Lubecensibus veterum solutionem creditorum, ac quorumlibet damnorum compensationem, addixerunt, indeque domum redierunt. Quos rex Johannes cum hujusmodi reduces transactione, minus clementer excepit, quòd suam præter voluntatem, pactis adeò intolerabilibus subscripsissent; & super iis cum regni Ordinibus deliberaturus, Comitia indicit Stocholmiæ initio sequentis anni celebranda. Interea temporis autem, de Estoniæ non minus conservatione sollicitus, Henrico Claudio mandat provinciam resignare, quòd hujus fidelitatem haberet suspectam, & illam Gabrieli Christiernio, à Mærby Libero Baroni, commendat: Qui X Novembris Revaliam delatus, ab incolis honorificè suscipitur, fidam Regi Johanni subjectionem spondentibus, & novos ipsi honores magnoperè gratulantibus. Reliquum denique anni exeuntis tempus, Sueciæ Gothiæque novus Rex impenderat oblustrationi, ac Finlandorum Estonumque subjugationi.

Anno MDLXIX ineunte, confluunt Regni Ordines Stocholmiæ; quibus cum XXIV Januarii Comes Petrus, Gustavus Olai, Thuro Petri, Nicolaus Gyllensternius, & Hogenschildius, collocuti, prolixâ oratione comprobant, Regem Johannem, quòd pius, probus, clemens esset, quòd gloriosum & fructuosum Patriæ matrimonium inivisset, quodque proximus throni foret hæres; hunc legitimè nuper conscendisse. Ita Ericum, quòd impius, improbus, & infamis esset tyrannus; turpissimamque Regiæ familiæ, & Patriæ, suo matrimonio aspersisset maculam, ex Regio justissimè deturbatum esse fastigio. Ipsa deinde Regis Erici scelera copioso comprehensa scripto, velut æquissimas depositionis causas, Ordinibus prælegerunt. Qui demùm à Proceribus interrogati, an hujusmodi propter causas, vellent omnem

mnem Erico subjectionem, obedientiamque renunciare, & ipsam Regi Johanni præstare? Concorditer assenserunt. Ità protinùs litteris sigilla, quibus se Ordines Erico priùs obligassent, avelluntur, discerpunturque; & in focum hujusmodi abjiciuntur codicilli. Protestati quoque sunt præfati Oratores, non pauca Erici scelera longè fœdiora, se voluntario pertransfere silentio, nè illustrissima ejus profapia indè simul aliquam contraheret labeculam.

Sequenti autem die, qui Divo fuit Paulo solennis, Johannes ipsemet in Ordinum frequentiam comparens, inprimis causas suæ cum Erico discordiæ commemorat: Quarum essent præcipuæ, quòd se omninò infontem, cum uxore liberisque captivasset; Proceres Upsaliæ mactasset; & Catharinam Moscho destinasset. Deindè ob suam illis designationem copiosas agit gratias, sanctè promittens se ità gubernaturum, ut coram Deo giudice omnium postremo, totoque mundo securus posset respondere. Insignia tamen Regia non suscepturum, antequàm Sveonibus domi, forisque, pacem cum hostium quibuslibet procuravisset. Deindè omnes omnibus condonat offensas. Hacque Ordines benevolentiam & clementiam plurimum exhilarati, Erico iterum obedientiam renunciarunt, & illum carceri perpetuo adjudicarunt: Velut quoque liberos, omni ad thronum Sueciæ successione jure privarunt. Georgii Petrii omnem similiter sobolem, nullam prorsus in Regno functione publicam fruituram, pronunciarunt. Damnaruntque pariter quaslibet sententias in vivos aut mortuos ab Erico prolatas; Et non aliter de cæsis Upsaliæ optimatibus, quam honorificè loquendum statuerunt. Tandem Regi Johanni Roschildensem proponenti transactionem, & Ordines super eam consulenti, unam responsam ab omnibus acclamatione, quòd honestum potius cum Dano bellum, quam turpem hujusmodi pacem, optarent. Quam Sueonum Rex Johannes magnanimitate plurimum collaudatam, eidem suffragatur sententiæ, & protestatur, nisi Danus de honestioribus denuò sollicitatus pacis conditionibus, æqua postulanti obtemperaret, se hostes illi simul alios domi, forisque objecturum.

Postridiè verò, nempe XXVI. Januarii, Ericus in sacello arcis sistitur judicio; ubi cum fratribus diu corrixatus, demum publicam, solenni- que Ordinum sententiam, Regali privatur auctoritate ac dignitate; multorumque damnatur criminum, & carceri, honesto tamen, talique personam digno, adjudicatur. Quando comes Petrus nomine Nobilium; M. Laurentius regni Archipræsul nomine Cleri; Consul Stocholmensium nomine Civitatum; & quidam alius nomine Agricoliarum, gravissimis rationum momentis ibi productis, promissam Erico fidelitatem atque subjectionem, solenniter revocarunt. Culpam porro Ericus sui infortunii omnem fermè Ordini attribuens Equestri, in hunc vehementi profectò in- vectus fuit oratione, ipsi luculenter exprobrando, quòd cum plus honoris in illum contulisset, quam ullus regum Sueticorum, titulis Comitum & Baronum decoravisset, tam nefandam, detestandamque sibi gratiam referret! Sed ista furdis excipitur auribus querela, & in carcerem Ericus reducitur, ubi gravibus fuit contumeliis ac ærumnis affectus, filioque insuper Gustavo, & filiabus, oculo mage charis, postmodum spoliatus, suam indefinenter luxit orbitatem.

Præfato autem spectaculo miserabili peractò; Dux Carolus eodem die suis spondet regi Johanni literis & juramentis, per Christianam fidem, ac honestatem ducalem, sacrosanctumque Dei verbum depositis, quòd fidelissimus illi futurus, nec alium ipso vivo, pro legitimo regni Domino

agniturus; Fratri autem mortuo, idem seniori filiorum superstiti obsequium & homagium præstiturus, servaturus, ad regiumque promoturus esset solium. Sin verò sine masculis decederet hæredibus, non fœmineis, his de convenienti provifurus sustentatione, ac tantâ dotatione, ut quælibet illarum C. millia thalerorum ex regno Sueciæ consequeretur; Nec illo, aliove casu, viduæ defuturus Catharinæ, quæ citra ullam controversiam bonis fruitura vitalitiis. Verum postera die Ordines suum regi Johanni fidelitatis juramentum, litteris ac sigillis roborarunt; hilaresque domum remearunt.

Interim litteras regis Johannis nactus Moschus, iis mense Februario fraudulentè respondit; Falso perhibens, se cognito per vanos rumores regis Johannis interitu, eâ Catharinam intentione ab Erico postulasse, ut ipsam fratri remitteret regi Sigismundo: Nec propterea Sueco justam esse causam, suos diutius legatos detinendi; hortans ad horum expeditionem, & simulans se pacis studiosum: Litteras salvi conductus pro legatis Sueonum, illuc quantocius ablegandis, simul transmittit.

Calendis porrò Martiis, Brigittinæ sub Revalia moniales, supplici flagitant libello à reginâ Catharinâ, ut Henricus Claudius à Kanchas, fundos suo ablatos nuper cœnobio, restituere compelleretur. Quarum preces apud Principem, hujusmodi personarum amantiſſimam, non fuisse vanas existimo: Nam & Nadendalenses in Finlandiâ, Schogenſes in Sueciâ, & Vastenenſes, Vretenſesque in Ostrogothiâ, Vestalium conventus, gratiâ peculiari complectebatur.

Atqui captivus Ericus, longè miserabiliorem IV Martii die, ipsimet regi Johanni supplicem transmittit libellum: In eo siquidem lamentabili queritur oratione, de injuriis, opprobriis, contumeliis, frigore, fame, fœtore, tenebris, & quotidianis vitæ insidiis, quæ hætenus per XXII septimanas, ab iis irrogata sustinuisse, quibus sui custodia esset demandata. Hos insuper accusans ablatorum sibi violenter & fraudulentè liberorum, librorumque; denegati sæpiùs concionatoris; spoliatae supellectilis; quodque deditâ operâ, ex quadam detestabili malitia, per crebras tumultuationes & vociferationes, nocturnum, diurnumque sibi somnum eripuissent. Demum obsecrat, ut frater his dignaretur adhibere molestiis remedium, & honestas captivo libertatis condiciones præscribere: Tantumque esse mundi spacium, ut hujusmodi fratrum discordias prolixiori valeret locorum intercapedine haud difficulter impostèrùm dirimere. Quid autem Ericus inde consolationis obtinuerit, mihi non constat: Illud tamen mecum Sueones sciunt universi, quòd non multo post tempore, Olaus Gustavi à Lena Baro, honorariorum unus excubitorum, bombardam in Ericum disploserit; qui per brachium graviter sauciatus, diu caruerit auxilio chirurgi, & proprio jacuerit cruore, miserabiliter admodum fœdatus. Nec Regis arbitror instinctu hujusmodi perpetratum scelus, verùm impulsu Olai proprio, cædem vindicare fraternam desiderantis.

Cæterùm tyrannus Moschorum Johannes Basilius, Livoniæ dominium totius denuò affectans, primò Revaliensibus defectionem à regno Sueciæ decreverat persuadere. Ideoque binos Livonum sibi pridem juratos, videlicet Johannem Dufve, ac Elardum Kruse, super isto probè informatos negotio expediundo, Vesenbergam ablegat. Qui mandata ut commodiùs exequerentur, vocatis fraudulentè duobus ex Senatu Revaliensium Vesenbergam, illa mense Aprili pandunt, magnopere suadentes,

res, ut quandoquidem Erico rege legitimo ipsorum Domino jam captivato, à subjectione, Sueonibus promissa, essent omninò absoluti, Magni Ducis imperio se quantocius subderent, pristinam ità recuperaturi dignitatem, & tantis fruituri privilegiis ac immunitatibus, quantis nulum Baltici maris emporium. Sin verò dominium Moschi recusarent, armis illos, reliquosque Livoniæ totius inhabitatores, ad subjectionem actutum omninò esse compellendos; cum magnus Dux & Imperator Russiæ, nullam prorsus mentionem pacis cum Sueco vel Polono ineundæ foret admissurus, nisi universam sibi primum Livoniam resignarent. Sed Revaliensium oratores, responsò tanti negotii ad senatus sui arbitrium callidè prorogato, domum redierunt: Et Revalienses, licet sæpius hac de re à Moscho sollicitarentur, tamen in promissa regno Sueciæ obedientia constantissimi, cum maximo etiam rei familiaris detrimento, permanserunt.

Isto autem Suecus tempore talem Moschi prorsus ignorans molitionem, & magis insidias Dani formidans, legatis ad hunc denuò transmissis, suadet ut honestioribus pacem legibus inire non gravaretur. Simulque omnem domestici occasionem tumultus, sapienter præventurus, fratri Carolo Ducatum Sudermanniæ, Nericæ & Vermelandiæ IX. Maij confirmavit, promittens, ac permittens, ut illo juxta tenorem paternæ donationis, testamentique, & legum Sueticarum vigorem, cum hæredibus masculis, frueretur: Ità tamen ut incolæ ducatus, ipsorumque Princeps, regem Sueciæ supremum agnoscerent semper dominum. Hoc itaque pacto rebus domi, forisque ordinatis, rex Johannes suam diutius inaugurationem prorogandam, haud consultum existimans, X. Julii die, quâ decuit solennitate, cum uxore Catharina, Upsaliæ regia capessit insignia. Quando Regis instinctu clerus Sueciæ sequentes approbavit articulos:

Quorum primus, ut festum Transfigurationis Christi quotannis Dominica VII. post festivitatem sacrosanctæ Trinitatis, solenniter in universis regni Ecclesiis imposteriorum celebraretur.

Secundus, nimis curtam & brevem in clericis vestem, velut etiam oblongos militaresque pileos, ac pariter quamlibet in clero levitatem & luxum, Regia improbaret Majestas; Cum deceat ut mores sint doctrinæ conformes, & vestitus officio, personæque conveniens.

Tertius, Episcopis non liceret imposteriorum, ut hætenus factum perperam, minus peritos in artibus dicendi & doctrinæ Christiana scholasticos, sacris initiare ordinibus; Verùm hujusmodi personas, quæ cum fructu aliquo, & bonæ vitæ exemplo, possent Ecclesiæ Christi laudabiliter præesse.

Quartus, sacerdotes scortationibus & belluationibus dediti, quique suis minùs essent morigeri Episcopis, officio & beneficio privarentur.

Quintus, ex albo etiam cleri sacerdotes adulterio vel homicidio infames, omninò expungendos, aliòve notatos flagitio enormi, & juxta legum patriæ rigorem, morte mulcendos; Nè propter hujusmodi scelerosos totum Deus regnum puniret, & reliquum malè audiret Presbyterium.

Sextus, beneficium alterius illicitis ambiens mediis sacerdos, officio privaretur, quo fuerat antea usus; Quoniam Domini præceptum, Non concupisces! turpiter prævaricatus esset.

Septimus, Rex serenissimus facultatem indulgeret Episcopis, ut imposteriorum pro ratione officii, idoneis ipsimet conferrent sacerdotibus in sua diocesi paracias, nè Majestas Regia in hac, velut aliis momenti levioris rebus, toties molestarctur.

Octavus, verum si regale foret beneficium; competitor cum litteris sui Episcopi commendatitiis, Regi se presentaret supplicem.

Nonus, cum sacerdotum non pauci nimis inciviler, præter Oeconomiae necessitatem, operam dantes mercaturæ, turpissimoque quæstui, proprium negligentius facerent in Ecclesiis officium, cum suo & auditorum gravi detrimento; indeque à sacrarum studio litterarum summoperè avocarentur ac distraberentur: Nisi talibus imposterum supersederent nundinationibus, munere privarentur Ecclesiastico.

Decimus, negligentiores similiter Episcopos, raro in Ecclesiis concionantes cathedralibus ipsimet, vel alios sui loco providentes; velut etiam infrequentius diœcesin visitantes, & parochorum mores, doctrinam, vitamque examinantes, Regia Majestas officii sedulo admoneret.

Undecimus, potestas esset Episcopis diœcesin vigilanter oblustrantibus, ex decimis necessaria conferendi subsidia Ecclesiis passim ruralibus, ædificatione, ornatu, vino & hostiis pro Eucharistia indigentibus administratione.

Duodecimus, admonitos Rex vellet Episcopos, ut in oneribus sacerdotum, velut taxâ, & aliis, geometrica servaretur proportio, inter opulentiores ac pauperiores; Ne quis illorum ultra facultates se oneratum conquereretur.

Postremus, ruralium denique Pastorum uxoribus indulgeret Majestas Regia, ut mortuo sine liberis marito, in divisione bonorum, legum fruerentur municipalium tenore, & dimidium illorum cum aliis coheredibus assequerentur.

Voluit prætereà Rex Johannes (ita pedetentim præcipua Catholicæ religionis dogmata, non tamen mox omnia, in Ecclesiam reducere Suecanam moliens, & clerum præfatis modò statutis paulisper velut inescans) ut solennia quoque corporis Dominici quotannis celebranda susciperent. Sed Clerus abufum, & idolomania obtendens periculum, penitus recusavit; suumque idcirco Rex propositum in aliud tempus prorogavit.

Secundum porrò coronationis festivitatem, subdolis Moschi provocatus litteris, pacificum præferentis animum, XXI. Julii legatos illius, insigni ornatos viatico, hinc domum expedit, & unâ suos; nempe M. Paulum Justen, Finlandiæ præfulem; Broderum à Risa; Thononem à Tiusterby; Mathiam Schubertum, Secretarium; & Engelbertum interpretem. Isti autem in mandatis habuerunt, ut imprimis fatagerent pacis impetrare confirmationem, & illius per XVI. aut XX. annos prorogationem, firmamque simul cautionem, quòd intereà Suecus Estoniæ securus esset dominaturus, & Revaliâ, Vitensteno, Karchufio Padiso, Habfaliâ, Lodio, Lealiâ & Sonnenborgo, liberè fruiturus. Atque ut hujusmodi pactum non osculo crucis per castellanum factò Nogardensem, sed ipsum Russiæ Principem, roboraretur; Quod nullo posset jure averfari, cum aliis Europæ regibus, idem soleret ipsemet præstare officium, prout liquidò testaretur nupera cum Erico Sueonum, & Sigismundo Polonorum, regibus, transactio, ita per Moschum approbata. Sin verò arrogantissimus ille, superbissimusque Principum, & hoc & illud simul recusaret, nè propterea omnino pax utrinque perturbaretur, & sanguinis humani daretur inde occasio effusioni, legati pacem acceptarent, proprio Moschi diplomate, & osculo Castellani Nogardensis, aut Derpatensis, roboratam, similemque à suo promitterent domino pacificationis confirmationem.

Verum perfidissimus Russorum tyrannus, suis cum gaudio legatis tandem recuperatis, Sueticos ad nullam permissos hujus negotii actionem, rebus nudatos omnibus, & in arctissimam detrusos custodiam, in illa tot annos, menses, dies, horasque detinet, quot in Suecia fuissent sui

sui prius detenti; Longè tamen inhumanius fuerant tractati, cum solo pane & aquâ frequentius cibarentur, singulasque periclitarentur vitâ in horas.

Hactenus etiam Suecus frustra cum Dano super honestioribus pacis conditionibus egit, & hostis indè magis exacerbatus, quàm placatus, arma corripit, ac Varbergum initio autumnii obsidet. Nec segnior Rex Johannes, missis cum fratre Carolo militaribus in Sconiam cohortibus Octobri mense, tantis eam cladibus multavit, ut illam provinciæ vastationem, scriptores Danici etiam hodiè lamententur. Nostrum in Varbergo præsidium intereà acriter hostium se opponit irruptionibus, adeò ut præter aliam illis cladem quotidie inflictam, ipsum Danici exercitus ductorem, Danielem Ranzovium, XI. Novembris prostraverit. Quamobrem Dani armis diffisi, ad fraudes confugiunt solitas, harumque beneficio adversariis prævaluerunt, & IV Decembris, Varbergum dolo sibi proditum obtinuerunt. Deindè cladem Scaniæ vindicaturi, Westrogothiam infestarunt, quos indè Sueones profligarunt.

Anno MDLXX. Claudius Kurfelius, Polemarcha Sueonum in Livonia, hujusmodi Johannem regem domi bello distentum haud ignorans, ideoque minùs illum sibi formidans, velut etiam de residuâ salarii solutione, sibi & commilitonibus à Sueco numerandâ, magnoperè desperans, initâ cum Germanicis & Livonicis equitum turmis conspiratione, fraude quadam Revaliensem statuit acropolim occupare. Nec primarius hujus fuerat machinationis scopus, ut Claudius arce potitus, facilius à Rege stipendium extorqueret: Sed ut Moscho illam, vel Polono, aut Dano, vel Carolo Johannis germano, pacta fratrem conventa minùs fideliter exequentem, (ut quidam perhibent) in ordinem redigere clanculum molienti, tandem prodendo, non paucis auri & argenti talentis, præter salarii numerationem, donaretur; novique domini obsequiis, periculi admodum securus, postea manciparetur. Quamobrem VII. Januarii sub dolo nimium prætextu, cum plurimis conjuratorum in castrum intromissus, præsidiariis nihil periculi formidantibus, minùs difficulter superatis, prænobilem virum Gabrielem Christiernium, à Mærby Baronem, Revaliæ ac totius Estoniæ gubernatorem, & hujus uxorem liberosque, in arctam detrudit custodiam; & arcis possessionem, atque defensionem sibi ac suis sectatoribus arripit.

Postridiè autem senatus urbis, de hujusmodi graviter cum ipso exoptulans perfidia, non aliud obtinet responsum, quàm quòd munitione loco pignoris esset fruiturus, donec promerita stipendia integrè sibi & commilitonibus à Rege Sueonum persolverentur; Proindè cum pro tempore nec gubernator, nec senatus, essent solvendo, ita fuit utrinque transactum, quòd Gubernatore cum uxore ac liberis soluto, Claudius cum complicibus arce, & provinciâ Revaliæ subjectâ, usque festivitatem Pentecostes, foret liberè gavisurus; Intereà Gubernatorem hoc super negotio, Regem consulturum, residuumque salarii ab eo impetraturum.

Mochus porrò Livonici cupidissimus domini, ac imprimis Revaliæ, velut urbis ibi potissimæ & fortissimæ, de præfato hujus statu nec dum factus certior, alio, & quidem hujusmodi, non satis tamen honesto Livoniam stratagemate sibi totam subjugare meditatur: Enimverò Tyrannus probè hactenus animadvertens, immediato Livones Moschoviæ imperio se nullatenus submissuros; & reminiscens quo pater Basilius ante LVII. annos dolo, Smalenschoviensis inhabitatores provinciæ, Moschovi-

viticum fimiliter jugum tempore multo detrectantes, demum subjugaſſet: Idem Livones nunc fraudulenter decrevit ſibi per compendium, ſubſternendos. Et propterea non obſcurè intelligens Livones, Germanicæ vel Danicæ Principem nationis haud averſari dominum, callidè ſimulat ſolo protectoris titulo ſibi quoad Livoniam reſervato, ſuam in Livonia poſſeſſionem, & totam jurisdictionem, ſe paratum Magno Hoſſatiæ Duci, Livoniæ inprimis regi deſignato, concedere, ut ita per illum provinciæ munitionibus potitus quibuslibet, univerſam facilius occuparet Livoniam, & perſonatum ſeu larvatum deinde regem captivaret. Protinus igitur Magnum hac de re compellat ſubdolè, qui fraudis ignarus, eâ conſenſit ſpe voto Moſchi, quòd iſto conſideret pacto, Livoniam progreſſu temporis Daniæ, tanquam veteri dominæ, reſtitutum iri. Plurimi etiã Livonum, Moſchi dolum minimè animadvertentes, verùm ſub Germanico rege aurea patriæ ſecula indubiè reditura, ſibi ſtolidè imaginantes, idem juveni & minus experto ſuadent Principi Magno indefinenter. Qui propterea hinc animatus, & à fratre Danorum rege, Livonicum diu multumque affectante dominium, ſimul forſitan inſtigatus, hujus anni principio, miſſis in Moſchoviam legatis, de conditionibus novæ iſtiusmodi regiæ dignitatis, in Livonia propediem inſtituendæ, & ſibi primum conferendæ, cum Ruthenis ſedulò deliberat.

Interim verò Magnus occupatum à Claudio Kurſelio caſtrum intelligens Revalienſe, & iſtud hac ſibi occasione prodendum confidens, velut nominato, candidatoque Livoniæ regi, ſalvum, ut vocant, conductum, pro eò transmittendis quantocius legatis, à Revalienſibus IV. Februarii flagitat: Sed non impetrat, quòd Kurſelii, non Gubernatoris mentionem in literis feciſſet. Ac licet Claudius, velut rerum ſtudioſus novarum, publicam illis fidem ſolus indulſiſſet, tamen in civitatem haud ſunt intromiſſi; proptereaque Claudius foris legatos conveniens, ita cum iſtis negotium tranſegit, ut CC illi præſidarios ſponponderent in neceſſitate ab Hoſſato ſubmittendos. Itaque cum non ingratis Magno reſponſis inde à Kurſelio reverſi, oratores Ducis ſui prius in Moſchoviam ablegatos, cum haud minus beneplacito eidem tranſactionis decreto reduces offendunt. Atque cum negotii totius conſummatio, & ipſa, ſi diis placeret, inauguratio, candidati omninò requireret in Moſchovia præſentiam, itineri ſe feſtinus accinxit Magnus, & Derpatum progreſſus, ibi per bimeſtre temporis ſpacium, cogitur demorari: Nam interea Moſchus factioſos in regno ſuo, & Polonicarum, ut ipſemet falſò dictitabat, partium ſtudioſos proſtigaturus, ac exterum deinde principem eò advocaturus, tantam Novogardiæ, Pleſcoviæ & Narviæ, ſuorum edidit ſtragem fideliffimorum ſubditorum, quantam vix ullus tyrannorum alibi terrarum ſubditis, etiam infideliffimis, deprehenditur unquam intuliſſe. Nec tamen hâc ferociſſimus hujus tyranni animus mitigatus, & ſatiatus, longè immaniorem æſtivo poſtea tempore, in primarios ſuorum Conſiliariorum, in ipſa Moſchoviensium civitate, tyrannidem exercuit.

Atqui Danorum rex Fridericus, cladem Scaniæ nuperam à Suecis inſlictam vindicaturus, XXVII. Februarii Gothiam cœpit infeſtare aſtralem, & aliquot in ea territoriis crudeliter devaſtatis, VII. Martii die Vexionenſium urbi flammam ſubdidit, quibus ſimul Eccleſia ibi cathedralis conflagravit. Nec Suecus interim à bello feriatuſ, miſſo viciffim in Norvegiam exercitu, truculentiorẽ multò vaſtatem, calamitatemque hoſtico inſlixit. Quamobrem Danus ſerò nimium ſuis compaſſus regi-

gnicolis, demum consensit lubens, ut armis utrinque depositis, quælibet cum Sueco controversia, legitimis submitteretur arbitris, Stetini mense Julio ventilanda & terminanda.

Ast Sueticus Revaliæ miles, non obscuris intereâ comperiens indicis Kurselii perfidiam, cum hostibus clanculum adversus pacta colludentis, etiam ab ipsis discedere, adversarioque perfidissimo castrum simili astutiâ eripere, tacitus secum statuit. Itaque Nicolaus primariæ cohortis Centurio, cognomento Doblare, vir ingenuus, & miles admodum strenuus, nonnullis hostilium excubitorum sibi conciliatis, ad silentium obligatis, subornatis, rogatisque ut commilitonum reliquos conductâ facinori die plurimum inebriarent, non parcentes argento in hujusmodi ferale symposium liberaliter assignato, nocte parasceven subsequente, castrenses hoc adoritur successu: Quando Kurselius, & miles in arce præfidiarius, vino, somnoque erant consopiti, Nicolaus cum suis pugnatoribus fautorum ope per obscurum penetrans in arcem foramen, ita hostium quosdam excitabat, ut somnum momentaneum cum æterno permutarint; Alios verò donatos vitâ, quos inter fuit Kurselius, cum nonnullis equitum Magistris, in promerita dudum conjicit vincula, & tandem portis castri patefactis, Gubernatorem cum reliquis Sueonum gressus illuc maturantem, insigni suscipit triumpho.

Ista Sueonum victoria, extemplo per Livoniam divulgata, fautores & sectatores Moschi Danique gravi perculit dolore, ac præcipue Ducem Magnum; qui secundum solennia Pentecostes, Derpatò in Moschoviam profectus, & inusitatâ ibi benevolentia clementiaque cum Germanis susceptus comitibus, à Moscho Rex Livoniæ salutatur, & solenni pompâ his conditionibus proclamatur: Magnus Cæsar Ruffiæ, solo contentus protectoris titulo in Livonia, & exiguo quotannis inde tributo, in recognitionem domini pendendo, integram novo Regi possessionem Livoniæ procuraret, & inde Suecis quantocius profligatis, contra hos, aliosque hostium, vasalli partibus fideliter astaret; sicut etiam cum Imperatore Germanorum, amicitiam, foedusque adversus Turcam renovaret. Immò toti Theutonicæ nationi, non aliter quàm fratrem germanum se imposteriorum exhiberet, & peculiari benevolentia in suo imperio foveret. Magnus prætereâ regnum Livoniæ hæreditario possideret jure, pro se, hæredibusque masculis; Sin autem sine his vitam finiret, successorem ex Dania vel Holfatia principum haberet aliquem, perpetuò inde, non aliud petendum: Nec ullus Moschorum, inferioris vel superioris conditionis, aliquod in Livonia obtineret dominium, aut potestate ibi vel minimâ unquam gauderet. Atque aliquod specimen simulati Tyranni favoris præbiturus, plurimos Germanorum in Livonia dudum captos, & in variis Ruffiæ hæcenus ergastulis miserabiliter detentos, vitâ, opibus & libertate, modò donavit. Quibus Moschi blandimentis & figmentis non pauci Livonum seducti, modò forrunatissimum patriæ statum certo certius expectaverunt.

Verum Revalienses, ab istis licet fatuis hominibus crebrò sollicitarentur, ut repudiato Sueonum imperio, se tam fortunato beatoque Regis Magni subderent dominio: Tamen memores beneficii à regno Sueciæ hæcenus multipliciter accepti, in obedientia constantes permanserunt; & fraudis non ignari Moschovitiæ, levissimum Sueciæ jugum, cum gravissimo Ruffiæ aratro, permutare noluerunt. Ipsemet prætereâ Magnus, mox à sua in regem promotione, frequentibus Revalienses, & alios Suecis in Livonia modò adhærentes compellans litte-

ris, aureos spondet montes, se Dominum si agnoscerent; Qui vero contemnerent, plumbeos & ferreos in tela conflandos, illis comminatur rebellibus. Per has tamen minas velut ex pelvi jactas, Magno nil proficiente, Moschus suum armis clientem in Livoniam intrufurus, & inde Suecos expulsiurus, ingentem cogit protinus exercitum, quem cum Magno in Livoniam ablegaret.

Hujusmodi porrò molitionum Johannes Sueonum Rex non omnino gnarus, suis Moschum literis IX. Maji hortatus est iterum, ut Sueticos ibi legatos plus æquo contra gentium jura detentos, cum responso inde quantocius expediret: Simul etiam hostis lætitiā, ex infornato nostratium successu Revaliæ susceptam immodicè, in mœstitiā conversurus, in iisdem memorat, se castrum recuperasse, & perduelles morti destinasse; quòd arcem Dano prodere, bellumque Suecos & Ruthenos inter accendere essent machinati. Sed justam Sueci petitionem, tyrannus ille perfidissimus falsè admodum deridens, legatos nihilominus retinet; & à Magno perperam informatus super Suetici Regis profapiā, de hac contumeliosos miscet quotidie sermones. Nam ea fuit Holsati molitio, à fratre Dano ad ipsam pariter instigati, ut his, aliisque conaretur modis, Moschum in Suecum inflammare, & semina belli gnaviter talia seminare, qualibus uterque provocatus, mutuis se conficeret detrimentis; & his Suecus in Finlandia, Livoniaque distentus armis, Daniam non infestaret, sed tolerabilioribus Dano conditionibus, in futuro propediem utrinque Stetini colloquio, pacem approbaret & firmaret.

Cæterum XXXI. Maji, Claudius Kurfelius judicio Revaliæ præsentatus, & morti adjudicatus, ipsam meritò subiit post triduum, quando cum nonnullis consortum gladio cæsus, occubuit. Complicum verò alii in Sueciam ablegati, vitam, Caroli Ducis intercessione retinuerunt; indeque se magis criminis communis osoribus suspectum reddens patronus, de suā postea innocentia vehementer potestatus fuit.

Habuit Kurfelius à Johanne rege Lealiam in feudum, quam à præsidio frustra Sueci repetentes, missò proinde illuc Nicolao Doblare cum sua cohorte, septimanis aliquot Lealiam impugnarunt; Sub qua ipsemet corruit Centurio, cum non paucis commilitonum. Reliqui tamen continuantes obsidionem, Lealiā tandem potiuntur. Ideoque auxiliares tardius à Moscho advenientes copiae, in Vichiam Sueonum ibi provinciam effusæ, grandem incolis cladem attulerunt.

Quando Rex Johannes, crebris Erici fratris, captivoque clam faventium, variis & nefariis provocatus machinationibus, in ipsa diutius Suecia illum retinere captivum minus consultum duxit; Hac idcirco æstate, illum per mare in Finlandiam sub arctissimā custodiā transmissum Abogiæ castellano tradidit custodiendum. Illuc simul uxor, liberique deferuntur, præter Gustavum Erici primogenitum; qui deinceps in transmarinas expeditus regiones, in Prussia Brunsbergæ, Turoniæque aliquandiu, & postmodum Vilnæ in Lithuania, artium liberalium studiis eo fuit imbutus sine, ut progressu temporis, loco diadematis Suetici, infulam auxilio patruī consequeretur in Polonia. Et quamvis ob nimiam pusillanimitatem, nec sceptro, nec pedo esset ille idoneus, tamen mediocres in litteris fecit progressus, libris annis aliquot indefessus in tanta rerum omnium penuria adhærens, ut interdum Scholas frequentaret, noctu autem in publicis Turoniæ Vilnæque diversoriis, suam hospitibus operam in mundandis ocreis, phaleris, & curran-

randis equis, locando, tenuem victum, amictumque sibi compararet. Tanta sunt fallacissimæ procacissimæque ludibria fortunæ, à quibus nè inclyta quidem soboles regum est immunis; cum iste tam gloriosi ac victoriosi Monarchæ filius, fortunam adeò novercam sit expertus!

Hactenus porro Imperator Romanorum Maximilianus, Rex Gallorum Carolus, Rex Polonorum Sigismundus, & Dux Saxonum Augustus, arbitri controversiæ, Suecos, Danos ac Lubecenses inter flagrantis, designati & rogati, suos mense Junio commissarios seu vicarios Stetinum ablegarunt: Cæsar quidem Johannem Fridericum, Pomeraniæ Ducem; Joachimum Schlick, Comitem à Passau; Christopherum Corlovicium, Equitem auratum; & Casparum Munchevitium, Camerae suæ Consiliarium: Gallus, Carolum Danzæum: Polonus, Martinum Cromerum, Episcopæ Varmiensis coadjutorem; Johannem Demetrium Solicovium; & Justum Claudium: Elector autem, Ludovicum, ab Obersten Comitem; ac Ericum Volchmar, Thuringiæ Capitaneum. Ab ipsismet verò litigatoribus, illuc Oratores & causarum actores, destinati advenerant: Ex Suecia inprimis prænobiles viri, Nicolaus Gyllenstern, regni Cancellarius; & Georgius Gere, Barones; Benedictus Gylta; & Ericus Gyllenstern, Equestris ordinis Magnates; Olaus Laurentius; Hieremias Rhæmer, & M. Petrus Fectius, Secretarii: Ex Dania deinde generosi etiam Proceres, Petrus Bilde à Suanholm, regni Senator; Henricus Ranzovius, Holfatiæ Gubernator; Georgius Rosencrantius, Consiliarius; Joachimus Hinche D. Juris, & Decanus Bremensis; atque Nicolaus Kaas, Secretarius.

Inchoata proinde hos inter actio Calendis Juliis, per sequens anni spacium quinquemestre, vehementi animorum verborumque contentione identidem utrinque serbuit, Suecis Sconiam, Hallandiam, Blechingiam, Gotlandiam & Jemptiam reposcentibus, suaque urgentibus jura, ratione trium coronarum; ast Danis pervicaciter contradicentibus, & temporis præscriptionem, aliamque obtendentibus jurisdictionem: ita quòd pars utraque non parum negotii facefferet Compromissariis.

Interim verò Moschus verberibus, non verbis, suam cum Sueco litem de Livoniâ dirempturus, comparatum hactenus exercitum, Ductore Magno, Livoniam versus modò transmisit; & primariae hujus provinciæ munitiones, Revalia ac Huitenstenum, XXI. Augusti, à pluribus hostium millibus arctissimâ cinguntur obsidione, XXX. deinceps septimanis fortiter admodum, & laudabiliter utrobique profectò toleratâ. Nam quoad Huitenstenum, Hermannus id Flemingius, insigni cum fortitudinis encomio, propugnavit. Nec minus Revaliam Gubernator; qui fidelissimo civium nixus auxilio, non urbem, arcemque intus solum ab hostium crebris defendit impressionibus, sed eruptione foras aliquoties audacter factâ, eminens, cominusque, plurimis adversarios cumulat detrimentis.

Quamobrem Moschus, nihil præsentis sub Revalia bellico apparatu effectum iri cognoscens, copiosiore Narviæ acceptum, horribilioremque, Magno suppeditavit; & suâ nihilominus spe fuit uterque frustratus.

Suis etiam Suecus, solâ com meatu inopiâ laborantibus, tempestivum laturus subsidium, regni Archithalassò cum instructissimâ in Oceanum classe ablegato, mandat cum eâ in portu subsistere Revaliensium, donec omnibus horum esset necessitatibus provisum. Qui proinde re-

gium executurus mandatum, circa XXIX. Septembris diem, in conspectu civium, hostiumque, jactis animosis anchoras, & factâ crebrò in continentem descensione, cum illis viriliter confligit; intereâ plurimis eò confluentibus mercatorum aliundè navigiis, à quibus liberè merces importatæ, ac exportatæ cum maximo utrinque lucro. Hoc simul tempore præfatus Sueonum Admiralius, regias ad Moschum perscriptas XII. Septembris litteras, in castra hostium transmissit; Quibus Rex Johannes admonuit seriò Tyrannum, ut prioribus sibi legatis domum remissis, pro novis illuc propediem venturis, nimirum Johanne Laurentio ab Isnes Finlandorum Governatore, ac hujus comitibus, fidem daret publicam. Sed Moschus nimiâ victoriæ inflatus fiduciâ, pacificum Regis Suetici animum stolidè contempserat.

Quâ Dani etiam occæcati vanâ nimium persuasione, & tacitâ cum Ruthenis conspiratione, plus æquo se animosos atque contentiosos Stetini medio temporis intervallo præbuerunt. Sueci propterea subveriti, nè si bellum cum Danis simul recrudesceret, armis utriusque obruerentur, cum his minus æquo conditionum tenore, in gratiam redire compelluntur. Quamobrem posthabito corrixationum fervore, Sueci & Dani, ab arbitrariis sedulò etiam concordia admoniti, XIII. Decembris die certis legibus amicantur. Quarum prima, ut pristina rediret, vigeret & floreret utrinque imposteriorum amicitia: Utrobique libelli supprimerentur famosi, nec amplius conficerentur vel spargerentur. Secunda, consveta inter Suecos, Danos & Norvegos, renovanda, frequentandaque negotiatio; sicut etiam usitata Narviam permittenda omnibus navigatio. Tertia, fundi tempore belli legitimis utrobique possessoribus ablatis, restituerentur. Quarta, profugis ex uno in aliud regnum hâc pateret conditione refugium, ut ibi responderent adversario, & quod æquitas svaderet, utrique administraretur. Quinta, mutua illa accusatio, violatæ transactionis, anno MDXLI. inter Scandia regna constitutæ, & multæ propterea solvendæ, odiosa hætenus sollicitatio, imposteriorum omninò intermittendæ; nè novum indè belli exoriretur incendium. Sexta, omni cederent Sueones suâ jurisdictione in Norvegiam, Sconiam, Hallandiam, Blechingiam, Gothlandiam, Heraliæ præfecturam & Iemptiam; ac suâ vicissim Dani quoad integrum Sueciæ regnum. Septima, Ecclesiasticam quoque jurisdictionem Sueones, quam seculis aliquot in Iemptiâ sibi usurparunt, Danis pariter assignarent. Octava, partem Livoniæ armis subactam, Sueci acceptâ sumptuum refusione bellicorum, Imperatori, velut legitimo illius domino, restituerent; qui postea illam Dano, quòd veterem ibi haberet quandam jurisdictionem, & frater ex Livonia reliqua non modicum hodiè possideret, sub tutelæ ac protectionis modo concederet, prout XXIV. Maji die proximo, Roschildiæ inter Cæsareos, Sueticos & Danicos, porrò esset hac de re transigendum Commissarios. Nona, controversia de Tribus Coronis, nisi antè Calendas Januarias anni MDLXXII. limitaneis in Scandia colloquiis foret dirempta, novo deinceps scrutinio Rostochii instituendo submitteretur, & tandem arbitrio Cæsaris decideretur; Intereâ verò utrique Regum eas solum, non aliis regni alterius insignibus, liceret usurpare. Decima, Sueco Danus resignaret Elsburgum; Et ille vicissim huic navigia VIII. cum omni bellico apparatu, prout in navali prælio forent expugnata. Undecima, cum Fridericus anno MDLXVIII. in gratiam Johannis contra fratrem belligeraturi, suam intermisisset expeditionem, grandibus præparatam sumptibus, & tantam neglexisset rei gerendæ occasionem, æquum videbatur, ut hujus ergò beneficii hic numeraret illi centum

centum quinquaginta thalerorum millia, per sequens triennium totidem levanda terminis. Duodecima, quodvis inter Suecos & Danos obortum posthac diffidium, limitaneo dirimeretur colloquio, non gladio: tali quidem rigore, ut illi Regum subditi nullam tantisper exhiberent obedientiam, qui contumaciter æquitati esset adversatus, donec justitiæ satisfieret. Decima tertia, captivi sine lytro utrinque liberarentur. Ultima demum, ut XVI. Februarii die, hujus confirmatio transactionis in regnorum limitibus ab utroque rege invicem præsentaretur: Et tum simul temporis autographa pacti, anno MDLXVIII. Roschildiæ constituti, restituerentur; nè postmodum inde belligerandi peteretur occasio. Et nihilominus Suecus ac Danus, Cæsarem & non paucos Europæ Reges atque Principes, adhibere cogentur fidejussores, quòd hanc nullatenus prævaricaturi transactionem; sed in omnibus eam articulis fideliter executuri essent. Hisque Stetini consummatis & obsignatis, convivationibus aliquantulum indulgetur; ac tandem inde certatim catervatimque disceditur.

Anno MDLXXI. In aula constitutus Moschovitica, Sueticorum quidam interpretum Joannes nomine, causam magis Erici, quàm Johannis agit, gravibusque impellit Tyrannum rationibus, ut illi Ruthenicam propter amicitiam, regis honoribus spoliato, & nunc Abogiæ captivato, subsidium liberationis adferre non gravaretur. Nam Ericus post suum anno priore adventum Abogiam, intelligens Magni consobrini promotionem, & Revaliæ obsidionem, clamque nactus interpretis præfati colloquium, cum Regis Johannis illac litteris ad Moschum scriptis Russiam versus pertransseuntis, huic veterum uni servitorum non difficulter persuasit, ut Ducis utriusque amicissimè salutati, capto imploraret sibi auxilium, & sanctè ipsis suo promitteret nomine, quòd ope illorum libertati, ac dignitati restitutus pristinis, se, regnumque vellet Sueciæ universum, imperio subjicere Moschovitico. Lubens autem consensit petitioni Tyrannus: Sed prius Revaliam & Livoniæ reliquum, Magno, vel sibimet potius armis subjugaturus, mensè Januario, & Februario, illam per suum exercitum milite bellicisque machinis denuò auctum, longè vehementius impugnavit.

Cæterum Johannes Sueciæ Rex, ut pacis negotio quantocyùs cum Danis consummato, totam regni sui potentiam Moschis objiceret, Stocholmiæ XXIV Februarii, suo, & fratris Caroli, procerumque Sueticorum sigillis transactionem obsignat Stetinensem. Hæc porrò decreti confirmatio, Danis protinus præsentata, & alia vicissim Suecis inde oblata. Nihilominus verò hostis utramque continuat obsidionem; Et denique neutiquam se voti competentem fore animadvertens, inde statuit discedere. Ideoque ut securiorem haberet abitum, inducias ab adversariis flagitat: Et his non impetratis, clanculum in diluculo, XVI. Martii, quaquaversum dilabitur; ita quidem, ut Germani Harriam, & Moschi Finlandiam, susceperint infestandas, quas velut tempestas sævissima, nimium affligerunt, cladem vindicaturi suorum sub Revalia & Huitenstenio acceptam, ubi plus quam IX. millia hostium occubuisse perhibentur.

Nec propterea ferocissimus Moschi animus, tantâ nostratium cæde placatus, novam Finlandis Livonibusque molitur: Et illis quidem, ut simul amicum liberaret Ericum; Quod huic sincere pollicitus fuisset, nuncio Aprili mensè, fiduciâ hujusmodi plenissimo, remisso. Ideoque per eundem fraudulenter Regi Johanni rescribens, perhibet se captos hac de causâ ipsius adhuc tenere Legatos, quòd sui fuissent in Suecia minus humaniter tractati, & Suetici non essent dignati suam deponere legationem

nem apud Novogardiæ Castellatum; licet id priorum Regum oratores Sueticorum nunquam recusassent, ut ex variis liqueret transactionibus utrinque olim sancitis: Quas monet ut consulat Rex Johannes; et si pacis cupidus foret, novis eò missis Commissariis, fide publicâ gavifuris, nomine Finlandiæ cum Dynasta transigeret Novogardenfi, verum quoad Livoniam cum Magno hujus rege sibi conveniendum esse; Quæcunque cum illis legitimè conclusa forent, se rata habiturum, & grata. Non dignans ipsemet tantum se humiliare, ut cum Sueco ullos iniret contractus, quòd conditionis longè inferioris illum duceret.

Hæc vilissimus ille omnium in Europa Principum, barbarissimus & superbissimus, Johannes Basilius, non alio scripsit finè Regi Sueonum nobilissimo, gloriosissimoque, quàm ut vel invitum protruderet in arenam, & indè Finlandiam invadendi, Ericum liberandi, Careliam, Livoniamque occupandi, acciperet occasionem. Quocirca immanissimo huic tyranno, bellandi & sanguinis profundendi tantoperè cupido, alium simul Deus hostem non minùs crudelem objecerat, nempe Tartarum; qui tempore veris, à Polono & Sueco forsitan instigatus, ipsam Moschoviæ regiam ferro flammaque ità vastavit, ut XXX. hominum millia gladio in ea hostili occubuerint. Quæ quidem incurio Tartarorum, Moschos à Livonum & Finnonum impugnatione paulisper domum revocavit, furoremque Tyranni aliquandiu refrænavit. Intereà temporis Rex Johannes decretum exequens porrò Stetinense, XIX. Aprilis promissam Dano resignat VIII. navium classem. Et Fridericus insuper VII. Junii die, LXXV. thalerorum millia primo numeranda termino nactus, Regi Johanni castrum restituit Elsborgense, cum omni suppellectili, tempore deditiois ante septennium ibi depræhensâ.

Prius verò legati Sueonum cum Cæsareis & Danicis Roschildiæ congressi, quid Livoniæ concluderint nomine, nec dùm comperire poteram: Nisi quòd Cæsaris legatus, Jonas Offenburger, ex Dania, ut existimo, reversus, Revaliæ XVI. Junii, senatum eodem super negotio compellaverit; ignoroque simul cujusmodi responsum indè reportaverit, quòd hujus chronographus urbis illud malevolè suppresserit, nec historia id alia hæctenus suggesserit. Verum postea in colliminio regnorum, Sueci cum Danis de controversia trium coronarum, ex veterum monumentis, non tormentis, aliquandiu dimicarunt; Et mutuo tandem consensu, aliquot annorum silentium, ut arbitror, huic litigio imponendum approbarunt.

In eodem pariter Suecorum & Danorum congressu atque confessu multifariæ sunt querelæ, mercatorum nomine de piratarum in utroque oceano excursionibus propositæ; Et cum Scandiæ Reges sibi maris dominium vicini vendicarent, iisdem quoque protectionem Oceani, & hunc obnavigantium negotiatorum, meritò competere, fuit decretum. Ibi proinde fœdus inter Johannem & Fridericum, Reges, de tutela maris suscipienda, colluvieque piratarum & latronum, ex Belgio præsertim erumpentium, profliganda, & classe in Oceanum transmittenda, pangitur.

Quo etiã tempore cohortes Livonum equestres, Moscho & Holfato adhærentes, non minùs prædationibus terram Estoniæ infestarent. In quas propterea mense Julio Carolus Henricus à Kanchas, cum CCC. Sueonum peditibus non expectatus irruens, Georgium Thisenhusium, cum sua equitum turma ex nobilibus Livonicis constante, tradidit interneconi, & insignes à cæsis retulit hostibus manubias.

Jam verò Suecus firmam cum Dano pacem nactus, & Moschum ad eandem

eandem, vel certè inducias utrinque prolixiores inclinatum iri ratus, licet frustra; modernæ in regno mutationem religionis, veteri magis Ecclesiæ aliquantulum conformandæ, hætenus animo volutatam, decrevit viriliter (sed pedetentim & subtiliter, nè illa tumultus, ut plerumque fieri solet, aliquos concitaret) modò aggredi. Itaque cum intelligeret M. Laurentium Sueciæ Archiepiscopum, quem præcipuè voti sui submetuit adversarium, Ordinantiam, ut vocant, Ecclesiasticam, seu jus quoddam Ecclesiæ Suecanæ Canonicum, & normam religionis Augustanæ ac Lutheranæ, diu compilasse, interque clerum regni ubique locorum publicasse; hanc sibi prius examinandam, & postea typis publicandam, clementer deposcit. Libro autem frequenter & diligenter pervoluto, authori protinus accito, callidè persuasit, nonnulla suo adversantia magis proposito, expungenda, & alia quædam aditum suæ parantia molitioni, paginis esse inferenda; sicut etiam ut libri fateretur Epilogo, plurima in eo adhuc desiderari opusculo, quæ temporis progressu successoribus inferenda relinqueret. Porrò quæ Archipræsul suafu Regis modò inferuisse videtur, ea imprimis sunt, quòd in ipso confiteatur proloquio, S. Ansgarium sub Berone, anno DCCCXXIX; B. Sigfridum sub Olao, anno MXX; S. Adalvardum sub Stenchillo, anno MLV; & S. Henricum sub B. Erico, MCLIII. Sueonum regibus, veram patriæ nostræ doctrinam Christi annunciasse; Licet hanc fuisse Catholicam, omnes constanter veterum Scriptores, immò & ipsemet idem alibi suis libris M. Laurentius, contestentur. Alia in ipso passim opere deinceps inserit dogmata, Catholicæ convenientia fidei: Nimirum quòd scripta SS. Patrum, paginæ Sacræ veraciter intelligendæ, subservirent; Fides cum bonis operibus pro concione auditoribus esset inculcanda; Quòd in baptismo infantibus ministrando, exorcismus, velut annis MCCC in Ecclesia usitatus, sal, lumen, vestis candida & crucis signatio, non essent intermittenda, licet adiaphora existerent; Quòd memoria sacrificii, à Christo in cruce oblato, in Missa renovaretur, frequentareturque; Quòd in illa Anadixis, seu elevatio sacramenti Eucharistici, & lumen interdiu, non essent antiquanda; Quòd plura quam unum, in Ecclesiis urbanis & Cathedralibus, Altaria essent toleranda; Quòd Exomologesis privata, seu confessio auricularis, hanc expetentibus haud esset deneganda, nec sub pœna graviore revelandum ipsius sigillum; Et demum, præter alia non pauca, minoris tamen momenti, ut agonizantibus lumen porrigeretur.

Reliqua verò hujus libri materies, communem Protestantium doctrinam de fidei articulis, & ceremoniis compræhendebat. Alia etiam controversia hoc tempore inter Ecclesiasticos Sueoniæ viros magnoperè fervebat; nimirum an matrimonia inter patruales, consobrinos vel amittinos contracta, forent licita? Cui præbuit occasionem disputationi, prænobilis vir Ericus Gustavius, qui raptam materteræ filiam sibi conjugem junxisset: Et ut facinus, quod plerisque in regno videbatur execrabile, quodammodò excusaret, ab Evangelicis Germaniæ Academiis, sententiam suo patrocinantem connubio, impetrasset. Propter hujus itaque causæ ventilationem, & ordinantiæ approbationem, provincialis Upsaliæ convocatur modò Synodus. In qua coram toto regni clero, Archiepiscopus hujusmodi prorsus matrimonia semper in Ecclesia Dei fuisse illicita, firmissimis adnixus est probare rationibus. Illustrium tamen hominum precibus Rex & Archipræsul diu, multumque fatigati, tandemque superati, tale approbant hæc solum vice conjugium; minaciter prohibentes, ne quispiam impostero simile præsumeret contrahere matrimonium. Sed regius postea filius, Johannes Ostrogothiæ Princeps, paternum transgrediens edi-

edictum, non paucos hoc nostro infelici ævo sectatores, pro dolor, obtinuit.

In præfata deinde Synodo, clerus prælectam Ecclesiæ ordinantiam, tanto animorum consensu approbavit, ut pro se, successoribusque sanctè sponderet, illam in patria, velut certissimam religionis amussim, perpetuò imposterum observatum iri, ac typis propterea quantociùs evulgandam. Quibus præsentis Regis legati, non illubenter subscripserunt pariter decretis. Ibiq; præterea edictum prodiit, quo aliam quàm hujusmodi religionem profitentibus, regno intra spacium anni excedere mandaretur. Ipsemet quoque Archiepiscopus, abiturientem seriò hortatur clerum, nè istam defereret unquam doctrinæ normam infallibilem; & ab illo vicissim rogatus, ut suam de omnibus fidei articulis confessionem, libro comprehendere non gravaretur. Qui lethali quamvis jam morbo foret correptus, tamen petitioni assentitur. Atque hinc invaluit postea consuetudo apud Sueciæ clerum, ut cum puram putamque velint religionis indicare synceritatem, ad illam provocent semper doctrinam, quæ ultimis sub Rege Gustavo annis, & primis sub Rege Johanne, in patriâ floruisse.

In hanc verò molis partem non secus quàm in Babylonis turrim, primùm, Rege connivente ac forsitan jubente, facturus impetum Johannes Herbestus, Catholicus Reginæ concionator, scriptos divulgat protinùs commentarios, quibus probare conatur, veros in Suecanâ non esse Sacerdotes Ecclesiâ, quandoquidem non legitimè vocati vel ordinati essent; & proinde nulla ibi vera existere Sacramenta, præter baptismum. E contra plurimis demonstrat testimoniis, eadem syncera in Catholica inveniri Ecclesia; & sacramentum quidem Eucharistiæ, tantum sub una, quantum sub duabus, continere speciebus. Nec illam propterea repræhendendam, quòd Divorum interpellatione in precibus uteretur quotidianis, vel fugiendam. Nec scriptos hoc de negotio libellos Herbestus sparsisse contentus; etiàm impressos alibi terrarum, & huc invecos, cumulativè inter Sueones disseminat; simulque ore fulminat in suis identidem concionibus.

Quamobrem novo graviter indignatus adversario M. Laurentius, regni Archipræsul, licet senio, morboque foret nimium implicitus, tamen in sua ipsemet corporis ægritudine, amarulento ex libris Martini Lutheri ac Martini Kemnitii responso concinnato, eum impugnavit. Herbestus verò, quoad superstes fuit Archiepiscopus, nihil quicquam attentavit amplius, quòd tumultus in regno hinc suboriturus non obscurè prospiceret. Interea Upsalenses Academici mandato Archipræsulis, Martini Cromeri Catechismo, inter se partito, respondere satagunt; qui ab Herbesto dispersus, à non paucis Sueonum cum aliis libris Catholicorumolvebatur.

Cæterum XVII. Julii Moscho Johannes respondens, demonstrat ex vestigiis regni historiis, Reges Sueonum illo solùm tempore cum Nogardensium domino, pacis vel belli actiones habuisse, quando sui esset juris, non alieni, prout modò existeret; Propterea non cum isto, sed supremo totius Ruffiæ domino, Johanne Basilio, se, velut Sueoniæ Monarcham, transigere vel configere paratum: Quanquam pacis esset amantior. Ad hanc simul hortans adversarium, & demonstrans æquam ipsum non habere causam Suecos impugnandi, nec propter legatos malè hic mulctatos, cum tumultus tempore præter ullam id Principum culpam contigerit; & tamen conveniens damnorum illis satisfactio deferatur: Nec etiam ob Livoniam, quòd ea in nupero Stetini conventu Cæsari adjudicata, non amplius ad Suecos pertineret: Nec demum propter captivatum regem Ericum, cum haud odio amicitia Moschoviticæ esset ipse traditus custodia; verùm propter enormia quæ in patriam commisisset flagitia. Ideoque his submotis, prout nul-

nullius momenti, obstaculis, si æquis cuperet pacem conditionibus inire, priores Sueonum Commissarios remitteret, & alium pro novis eò legatis hinc venturis transmitteret salvum conductum, intraque diem Michaëlis Archangeli se resolveret, bellumnè mallet, an pacem? Et si hanc; sub ea simul compræhensurus ditiones,munitionesque quas in Livonia modò Sueci tenerent, & tenebunt, donec belli sumptus ipsarum defensionis diu impensos, Imperator Romanorum, vel Rex Danorum, fideliter persolvissent.

Non tamen obscuro prospexit Rex Johannes oculo, bellum sibi à Moscho inferendum; Et ut in illo fideliora fratris Caroli subsidia experiretur, Calmarniæ XXIX. Augusti, bina Vestrogothiæ territoria, scilicet Vasbogensæ & Vallensæ, fraterno adjecit Ducatui, concedens ut ipsis juxta paternæ donationis, testamentique vigorem, nullis indè militaribus regno factis servitiis, fruereur; Eà tamen conditione, ut suo cederet jure, quod in Oeseliæ, & castrum sibi vendicaret Sonnenburgicum, nec vetera exigeret ulla debita. Sicut etiam, si Dux Ostrogothiæ, Magnus, pristinæ mentis redderetur integritati, ut ipsi tanquam legitimo domino, præfatam restitueret provinciam.

Moschus autem Sueci necdum nactus literas, iterum ipsi perscripsit, asseverans se Catharinam postulasse, quòd maritum in carcere mortuum falsò intellexisset, & Polonus illius frater secumbellaret. Velut etiam denuò exaggerans suorum in Suecia Oratorum multationem, & nostrorum coram Novogardensi Castellano arrogantiam, cum ipso pacis negotium concludere contumaciter detrectantium. Tandemque interminans, ut nisi Suecus ante Calendas Octobris, aliis eò missis Commissariis, cum Dynasta Novogardensi transigeret, & ità placaret iratum hostis animum, se ferro, flammisque infulas populaturum Sueticas, nostris secum legatis simul adductis, & à Rege Johanne ipsomet quæsiturum, cur alienis in suo regno Compromissariis tantum injuriæ permisisset irrogari?

Quo tempore Johannes Tuvius, & Elardus Krufius, nefarias Moschi adversus nationem Livonicam factiones, machinationesque, apertis primum oculis contemplati, perfidiam illius summoperè detestantur, & datis ad Revalienses literis, eam detegunt, ipsorum laudantes prudentiam, & suam vituperantes, excusantesque imprudentiam, quòd fallaciis seducti Moschoviticis, Revaliam, & reliquum patriæ, crudelissimo Tyranni dominio subiicere toties maximo conatu, irritò tamen per Dei gratiam, laboravissent! Itaque mutatis, licet serò, animis, Livoniam illi paulatim subducere statuerunt; & Derpatum inprimis occupaturi, Renoldo à Rosen, ac hujus equitum turmæ, illud secretò negotium committunt. Sed his Rutheni, urbem præsidio teneantes, prævalent, & adversariis crudeliter mactatis, in cives desæviunt innocentes. Tuvius verò & Elardus, indè absentes, formidine meritò conceptâ, in Lithuaniam profugiunt; Illumque Proceres Lithuani protinus in Sueciam ablegant, infidias Regi Johanni Ruthenicis tempestivè manifestatum. Ipsemet etiam Livoniæ Rex sibi Magnus submetuens, licet hujus non esset factionis socius, ex Ofverpalia, ubi moraretur aliquandiu, Arensbergum festinus secessit; A profugoque ità domino illæ cohortes equitum derelictæ, quæ prius castrum Sueco Revaliense, Kurselii suasu, eripuissent, nec in Polonia, nec Suecia, & multo minùs haberent in Russia modò refugium. Harum nihilominus Rex Sueonum clementissimus deinceps miseratus, quandò bellum cæpit Moschoviticum, pristinæ illas gratiæ restituit, honoribusque in militia consuetis.

Interea porrò Dux Magnus novâ cumulatâ mœstitiâ, pariterque hujus germanus frater, Danorum Rex, Fridericus, matris obitu Dorotheæ intellecto; quæ VII. Octobris vitam cum morte permutavit, & inprimis Sunderburgi, postea verò Roschildiæ magnificam corporis requiem obtinuit. Nec multò ante Tyrannus Moschoviæ, Suetici Regis adeptus litteras, his mensè Octobri admodum impudenter respondit. Scribit etenim, cum Rex Johannes humillimo esset genere ortus, ex villa scilicet quadam Smalandiæ, se plurimum demirari, quamobrem suæ oblitus originis, tantoperè superbiat, ut cum Novogardensî Castellano (quî ex nobilissima oriundus Principum familia Ruthenicorum, Lithuanicorum & Polonicorum, longe illum dignitate præcellat) pacificæ negotiationis transactionis non dignaretur suscipere! Ideoque ut sciat Johannes, se cupere; quòd sicut is existimat impossibile, ut uxor Catharina in Russiam aliquandò nuptum transmitteretur; vel, ut sublimia cœli tecta, humilibus terræ spaciis quandoque copularentur: Ità profus adnation esse, ut Suecus pacis evaderet compos, nisi hanc cum Nogardensî fanciret Dynasta, nomine Finlandorum; Et nomine Livonum, cum Rege Magno, cujus pater non ità pridem fuisset dominator totius Sueciæ; Ut præpotens ille Jaroslaus Georgius, olim annis centum Nogardiæ ac Finlandiæ, Sueciæque tenuisset imperium. Propterea honorificum foret tam ignobili Sueonum Principi, cum illustribus adeo dominis, quales Magnus & Nogardensis Castellanus, sancta pacis fœdera modò pangere. Nec præterea se multum curare memorat, quod Cæsar & Gallus, aliique Principes Europæ, dignarentur ipsimet cum Sueco pacisci; Ut neque quòd Poloni esset sororius, cum quidam ducalis in Russia quondam Magister stabuli, germanam Jagellonis, in Lithuania & Polonia tunc dominantis, uxorem habuisse depræhenderetur. Demum insolentissimam claudens epistolam, legatis Sueci Novogardiam mittendis, securitatem ultrò ciroque commeandi concedit, suos deinceps in Sueciam expediturus, mandans ut coram his Rex Johannes osculo crucis ipsemet pacis roboraret statuta, & cum regni Archiepiscopo, Finlandorumque Episcopo, sigillis illa roboraret; Isto non alio, horribilem Moschi vultum, modo placaturus. Atque cum diutius responsum prorogaretur, in Decembri novis significat litteris, se ditiones Sueciæ finitimas omninò invasurum, nisi suos Rex Johannes Novogardiæ haberet oratores ante Februarii Calendas, & per hos gratiam obtineret. Quibus Moschus, aliisque superbiæ intolerabilis scribendi modis, funestissimi præbuit belli, quod illos postea secutum, largam nimis occasionem.

Anno MDLXXII. ineunte, vel superiori potius exeunte, Moschus exercitu stipatus aliquo Novogardiam ingreditur, & novis Suecorum Commissariis ibi non depræhensis, prioribus, quos unâ secum adduxerat, sequentes per suum Cancellarium pacis condiciones proponit:

Quarum prima, ut culpam Rex Johannes deprecaretur, ob spoliatos & debonestatos in suo regno Legatos antea Ruthenicos, insuperque X. millibus thalerorum mulctaretur.

Secunda, Moscho divitem alicubi locorum in Suecia permetteret Rex Johannes argentifodinam, aut peritos hujus in Russia inquirenda illi submitteret magistros.

Tertia, quos Principum Moschus pro amicis vel inimicis suis reputaret, eosdem pariter Suecus, (qui præterea ex arbitrio Moschi pendere obligabatur) sive bellum cum aliquo, sive pacem suscepturus esset.

Quarta, Moscho cum hostium aliquo, Polono vel Dano, Tartaro vel Turca belligeraturo, M. pedites, & D. equites, in auxilium subministraret; quibus salaria, non cibaria provisurus, propriumque cum illis filium, vel Procerum aliquem Sueticorum, pro Ductore, potissimum natteret.

Quin-

Quinta, ut ipsemet quidem Rex Sueonum, consueto fruere pro voluntate titulo; sed optimates Suetici ex solo Moschi præscripto.

Sexta, insignia Sueciae Rex Johannes eleganter expressa, Moscho quantum presentaret; quæ Ruthenicis inserta, impofterum usurpaturus esset.

Septima, si morigerum in his Suecus, citra ullam tergiversationem, se præberet, & ipsius ætutum Oratores Novogardiae supplices comparerent, propitias hisce aures se porrecturum.

Octava, si verò Suecus Revaliam, cum omnibus, quas in Livonia seu Estonia hodie obtineat, ditionibus ac munitiõibus, spontè Moscho assignare, nec amplius illas affectare vellet, præfatis omnibus fermè conditionibus exclusis, tolerabilioribus cum Rege Johanne legibus, se pacem initurum.

Nec pactis hujusmodi nimium impudentibus aliud nostrates respondere ausi, quàm Regem ipsum super his consulendum, & proinde mittendos in Sueciam articulos. Responso autem legatorum Tyrannus assentiens, VII. Januarii simul Regi Johanni perscripsit, quòd in procinctu fuisset, ut Novogardiã cum suo exercitu in Finlandiam & Estoniam excursionem faceret; Atqui suorum deprecatione consiliariorum, illam usque festivitatem Pentecostes suspendisse, ut interea Suecus, missis Novogardiam aliis Oratoribus & deprecatoribus, propositis satisfaceret conditionibus, pacemque obtineret. Mandat igitur pro imperio, ut ista temporis intercapedine, Rex Johannes vicissim in Livoniã cessaret ab armorum molitionibus; Illum satyricè cavillans, quòd nuper scripsisset Cæsarem sumptus bellicos Suecis refusurum, & dominum Livoniæ futurum.

Tantâ porrò Moschi arrogantia, fautores Regis Erici, passim in Suecia occulti, non parum animati, eum propediem armis Ruthenicis liberatum iri confidunt; indeque quidam illorum provocati, XXIV. Aprilis Upsaliam, & postridiè inflammarunt Enecopiam: Ac nisi tempestivum his Rex Johannes incendiariis posuisset obstaculum, excubiis in qualibet ordinatis civitate, plus damni flammis intulissent. Subvertitus etiam Rex Johannes, nè Moschus opinione citius Abogiam excurreret, Ericum inde liberaret, captivum hoc, ut reor, anno, in Sueciam remisit, in castro Griphisholmensi, & Arosiensi, aliquandiu sub arctissima detinendum custodia, demumque in Oerbygensis longè vigilantius observandum. In initio autem veris, Moschus iterum profectus Novogardiam, quòd novi Sueonum legati non ibi occurrerent, plurimum indignatur, & mense Maij de illorum absentia cum Rege graviter exostulans, huic significat de suo Novogardiam reditu; Et quòd suum in Finnonos Livonesque furorem, sicut flammam effudisset inextingvibiles, nisi filiorum precibus, Suecis compatientium placatus, hujusmodi adhuc infestationem suspendisset. Eâ quidem spe, quòd Suecus etiam suorum misertus, mandatis tempestivè obtemperaret, & tantam se humiliando protelaret regni sui calamitatem.

Sed cum neque his, neque aliis in Junio iterum datis ad Suecum literis, aliquod obtineret responsum, bellandum sibi animadvertit; Prius tamen Magnum, personatum Livoniæ regem, magis inescandum censet, ut sub prætextu iterum Magni ad thronum Livoniæ promovendi, facilius Livones subiiceret. Is proinde blanditiis Moschi denuò infatuatus, & in Russiam sub spe conjugis, magno Duci cognatæ, septemque cum ipsa præcipuarum in Livonia munitiõnum certo certius obtinendarum, honorificè ac magnificè vocatus, illuc festinus advolat.

Cæterum Fridericus Magni frater, Danorum Rex, modò sponsam

habuit Sophiam, Udalrico genitam Duce Megapolensium; horumque celebrantur nuptiæ, regiâ prorsus magnificentiâ Hafniæ, XX. Julii die. Ipsas verò Erasmus Letus, Scondicorum faciliè princeps Poëtarum, insigni deinceps Epithalamio decoravit.

Ast XVIII. Julii dies, Sigismundo Polonorum Regi, lethalis, non nuptialis, fuerat, quòd illo vivis excesserit. Orbusque Poloniæ thronus, non paucos extemplò assequitur competitores; quorum inter primarios fuit Johannes Rex Suecorum.

Is post dies exindè XIV, copiosis mendacia, & postulata Moschi fallacia, litteris confutavit; inprimis demonstrans, tam paternum quam genus maternum, se à potissimis Europæ Regibus, vetustissimisque non interpolatâ traducere ferie. Nec minùs simul evidenter ostendit, Christianum Daniae, non Sueciæ, dominum fuisse; Et Jaroslavum Nogaardiæ Principem, generum Olai cognomento Scotkonung, Suetici olim regis, non Sueciæ gubernatorem extitisse; ut neque Jagellonis sororem, Magistro stabuli ducalis in Russia unquam nupsisse, luculenter probat. Postea superbissimas pacis ventilat, exhibilatque conditiones, asserens inter alia, Moschum tanto jure Sueonum affectare insignia, quanto Cæsaris Romani, per summam nuper impudentiam, sibi arrogavisset. Immò se nullam pacis mentionem audire contendit, nisi Moschus suis prius Oratoribus huc transmissis, inter alias concordiae leges æquiores, promitteret à semetipso, pacem utrinque factam, osculo crucis roborandam.

Modò enim Rex Johannes immensum habens sub vexillis exercitum, minas nihili facit Moschoviticis, & ipse, Carolusque frater, suis Revaliam, hostes magnoperè formidantem, nunciis ablegatis, incolas plurimum consolantur, spondentes quòd ibi Calendis Augusti, multa pugnatorum millia propediem illuc, Principe Carolo Ductore, forent ventura: Itaque mœstitia in lætitiâ subito quidem fuit conversa. Sed brevis admodum extitit, siquidem post temporis paululum, alius eò nuncius adveniens tristissimus, sparsit: Ducem quibusdam de causis Regi offensum, illâ supersedisse profectio; proptereaque modicam exercitus partem contra hostes modò illuc venturam. Indè autem quantum postea detrimenti non Revaliæ solum, ast etiâ toti accidit Livoniæ, ac Finlandiæ, immò & ipsimet Sueciæ, contextus historiæ sequens liquidò testabitur. Ex quo simul constabit, quòd multam indè suspicionum Rex Johannes materiem acquisiverit, & hanc propter tacitis fratrem odiis diu molestaverit.

Porrò Moschus Sueticas necdum adeptus litteras, XI. Augusti, suis minatur denuò se bellum Finlandis & Estonibus, proximâ illaturum hyeme, nisi Suecus interim monenti salubria obtemperaret: Nam solito audacior nunc fuerat, quòd cum Polono & Tartaro, aliquot esset annorum pactus inducias. Suis proindè rebus Rex Johannes, externo etiâ milite comparato, consulturus, Carolo Mornæo in Scotiam ablegato, istud commendat negotium. Notissimus fuit is quâ Scotæ, quâ etiâ Anglæ, quòd sub Erico Rege frequenter utrobique splendidâ functus esset legatione, priorisque domini cupidissimus liberandi. Nec istum Caroli animum ignorans Elizabetha Angliæ Regina, & non minùs Erici, velut amantissimi quondam sponsi, compatiens, præfato Regis Johannis legato haud difficulter persuasit, ut cum Scoticis in Sueciam reversus cohortibus, trucidato Rege Johanne, in pristinam Ericum, peregrini militis auxilio, restitueret dignitatem.

Hujus autem factionis Rex Johannes omninò ignarus, Sueticum

ex regno in Livoniam transmisit exercitum, quem Claudius Achatius, & Pontus de la Gardia, sub vexillis ducebant; Cum illoque Revaliam VII. die Septembris delati, conjunctis Estonum cohortibus, mox in hosticum excurrunt, & Vesenbergenses, Ofverpalenses, atque Arensbergenses plurimis afficiunt cladibus, tandemque in ipsam, per ditionem Viburgensem, effusi Russiam, in incolas horrendum defaviunt, & Revaliam, grandibus onerati prædis, redeunt.

Interea temporis Rex Johannes domi factus certior, quod novus in Polonia Rex proximo veris initio foret Varfaviæ designandus, & simul à fautoribus ad expetendum pariter illud regni axioma, instigatus, illuc mense Octobri suos expedit legatos; Per quos Ordinibus spondet Polonicis, immunitatem religionis, & quarumlibet libertatum, privilegiorum, consuetudinumque; vicissim sibi, & sociis, eandem reservans. Illis prætereà defert perpetuum cum regno Sueciæ in hostes fœdus, mutuumque terrâ & mari auxilium, ut Polocia & Smalenschovium restituerentur Lithuaniam, Finlandiamque simul limites proferrentur. Condonationem quoque dotis propter nuptias, argenti Regi Sigismundo mutuati, & hæreditatis uxori post nuperum fratris illic obitum, competentis, velut etiam sub Polonia, Estoniam offert incorporationem.

Exercitus porrò Sueticus aliquantulum Revaliam hætenus refocillatus, XVI. Decembris, Ofverpaliam versus contendit expugnandam, & ipsemet paulisper excurrere prædatum, belli machinas, pulverem tormentarium, pilasque, cum aliis impedimentis, rectâ Ofverpaliam transmittit. Verum Johannes Boijus, Huitenstenensium Castellanus, subveritus nè Moschi, factâ vicissim excursione, bina illa, cum reliquo belli apparatu, interciperent tormenta, ex castrensi sua cohorte tot miserat milites machinis subsidio, ut quinquaginta solum retineret, & imbelles D. agricolas, ibi hostium metu quærentes refugium. Campiductores etiam interea castrametati sub Ofverpalia, D. remiserant equites Germanicos, seu Livonicos, pro tormentis eò securius adducendis; Licet nihilominus in hac essent prorsus opinione tam illi, quam Revalienses, & Huitenstenenses, sicut etiam reliqui Estonum, quod Moschus Suetici grassatione ibi passim exercitus, omninò perterritus, non auderet progredi, vel Estonos aggredi. Quâ plurimi falsâ nimium persuasionem decepti, relictis munitionibus, domum relabuntur, solennia Natalis Dominici, genialiter cum amicis peracturi.

Enimverò Moschus, nè per somnium quidem tantillam nostratium, V. solum millibus constantium horrescens potentiam, cum LXXX. pugnatorum millibus ipsemet, duo filii, & Dux Magnus, eodem advennerant tempore Vesenbergum, ut Suecos ex Livonia omnes profligarent, & hanc omninò subjugarent. Quando illa equestris turma pro tormentis missa deducendis, hostem intelligens imminere, Huitenstenium confugit, quam Boijus, Kurfelianas subveritus insidias (quamquam præsidio magnoperè indigeret) non audet intromittere. Ibi proinde exclusi equites, ad machinas contendunt, in Nova aula V. Revaliam milliariibus distante adhuc manentes, & modico admodum præsidio gaudentes; ubi simul poculenta, esculentaque nacti copiosa, reliquo destinata exercitui, se commestationibus accingunt.

Moschus verò sobriè rebus suis invigilans, cum intelligeret tam raro Huitenstenium subniti præsidio, actutum copiis illuc traductis, XXVII. Decembris cœpit illud oppugnare. Simul etiam quid alibi hostes agerent exploraturus, V. millia equitum emisit protinus in Harriam

& Jerviam, Sueco parentes, qui nostros vino somnoque in Nova sepultos aula nocte ferme oppressissent, nisi beneficio vigilantioris cujusdam ex commessatoribus paulo ferius excitati, arma corripuissent, & uno hostium capto, in fugam reliquos abegissent. Quando ex captivi relatione, Moschum tantâ potentiâ Huitenstenium obsidere cognoscentes, tormenta ex templo deferunt, & cum illo per devia festinant Revaliam; Ubi non minus insperato hostium adventu omnes timore horroreque percelluntur, & inde Campiductores de Moschovitica pariter informati potentia, eò deinceps cum agminibus revertuntur. Sed exploratoriæ hostium cohortes Harriam Jerviamque pervagatæ, incolas convivii passim indulgentes, nihilque omninò periculi metuentes, bonis spoliant, cædunt, & multa horum millia in miseram abducunt servitutem.

Anno MDLXXIII. Calendis Januariis, Tyrannus Huitenstenio violenter potitus, nec sexus nec ætatis habitâ ratione, quotquot hominum ibi deprehendisset, crudelissimè mactavit, & ipsum castri Præsidem Johannem Boijum, aliosque Sueonum & Livonum non paucos, verubus miserabiliter alligatos, lento assavit igne, donec animas exhalarent. Hac autem recenti Moschus victoriâ inflatus, VI. Januarii literas solito impudentiores, in regiamque contumeliosiores familiam, Regi Johanni perscripsit, quarum mendacissimum illi Dux Magnus suggestisset argumentum. Post quintum deinde diem Novâ aulâ profus devastatâ, ibi plusquam CCC. hominum trucidavit, & reliquos genere nobiliores, cum præfatis belli machinis Vitenstenium perductos, igne, fumoque frigos necavit. Sed paucis ante diebus, cæterum belli apparatus, inde Revaliam, non citra vitæ discrimina, transtulerunt Sueones, & tormenta etiam hostibus erepturi, subsidiumque suis in Nova aula laturi, XIV. Januarii, cum toto illuc exercitu perrexerunt Polemarchæ: Serò autem nimis, cum ex capto in villa civitati propinqua Rutheno, mox cognoverint infortunium lamentabile Vitenstenensium, & in Nova morantium aulâ, idemque sibi formidantes eventurum, festini remearunt.

Interea temporis Moschus suo firmat præsidio Vitenstenium, & reliquum postea exercitum tripartitò dividens, cum una ipsemet turma, filii, & Dux Magnus, Novogardiam regrediuntur; Alterâ Karchusium missâ expugnatum, minis illud à Sueonum quibusdam extorserat, quod Magno Tyrannus, velut affini propediem futuro, in feudum mox assignavit; Tertiâ verò in Vichiam excurrens, sub Lealia, Lodio & Habsalia, prædatur accolæ; Spe tamen suâ de spontanea arcium deditiōne frustratur, cum ipsas Sueci, nullis hostium territi minis, animosè defenderint. Quocirca Vichia misertus Claudius Achatius, cum modicis illuc properat cohortibus, & XXIII. Januarii, sub Lodio in hostem incidens, prodromis mandat copiis ipsum invadere; Quæ densissimos Ruthenorum cuneos permensæ, nec regredi audentes, turpissimam arripiunt fugam, & commilitones modò longè pauciores, hostibus objiciunt mactandos. Hæc tamen Livonum defectione Sueones animis non profus consternati, licet DCC. solum essent universi, nimirum DC. equites & C. pedites, XVI. millibus hostium audacter congregiuntur, ac Divinis, non humanis viribus, potiuntur victoriâ, VII. millibus illorum occisis, reliquis fugatis, & plus quam mille carpentis, multifariâ onustis prædâ, captis, præter alias non ignobiles profectò manubias mortuis detractas, & Revaliæ cum reliquis exuviis non sine lucro postmodum venditas. Verum Claudius tantam adeptus victoriâ, cum triumpho ingreditur Revaliam, præcedentia contemplans vexilla, tormenta que numero plurima, Ruthenis Divinitus omninò erepta.

Quâ Moschus suorum clade nonnihil animo perturbatus, Novogardiâ Calendis Martiis proprio in Sueciam tabellione cum litteris transmissio, mitius cum Johanne agit de pace instauranda, obsecrans clementer & vehementer, ut novos, prioribus jam receptis, eò Commissarios mittere haud gravaretur: nullis amplius injuriis afficiendos, sed benevolè suscipiendos, audiendos, & absoluto pacis negotio dimittendos, publicamque simul illis securitatem concedens, ac instanter petens demum, ut Suecorum arma interim quiescerent in Livonia, quod etiam suis ibi militibus se confitetur imperasse. Nec tamen interea dum hinc responsum præstolatur, ab aliis Estonos decipiendi, & sibi fraudulenter devinciendi modis, prius inchoatis, & nunc consummatis, cessandum ratus, Novogardiâ quartâ post festivitatem Paschæ septimanâ, Magno Livonum Regi larvato, suam copulat agnatam, nomine Mariam, ex patruale natam, nuptiis horum immenso celebratis tripudio; Quibus ipsemet cum filiis duobus, & Procerum non paucis interfuit, insuetamque præ se tulit mentis hilaritatem, ut præsentibus & absentibus persuaderet Livonibus, horum ac Germanorum quorumlibet se amantissimum, sceptrumque novo affini Livonicum deferre paratissimum, dummodò incolæ beneficium agnoscerent, suis commodis ipsimet pariter consulere, & Regem spontè suscipere diutius tam contumaciter nollent tergiversari.

Ast Johanni Suecorum Regi suum non animis fucatis quidam modò Poloniae Optimates thronum obtulerunt, & mox post Regis Sigismundi obitum, has Andreæ Lorichio, Candidati perpetuo ibi Legato, suggesserunt rationes, quibus uteretur in causâ Domini sui deinceps in ordinum conventu promovendâ. Inprimis autem probant Regem Johannem, reliquis præferendum competitoribus, quòd uxorem, filiumque ex ipsa, haberet Jagellonicos, proximos sceptri velut hæredes; Quòd peculiaris Divini verbi, pietatis, honestatis, justitiæ, clementiæ, patientiæ, & nationis Polonicæ, cujus & sermonem calleret mediocriter, foret amator; Deindè quòd habitu, vultu, & verbis, regiam prorsus Majestatem exhiberet; Quòd præter insignem liberalium artium scientiam, plurimam haberet rerum experientiam, & peregrinarum cognitionem lingvarum; Quòd moderatè vicibus fortunæ uti probè sciret; Quòd bellis fortunatus, Moschum utriusque regni potentiâ facilè domiturus esset; Polociam & Smalenschoviensem Ducatum Lithuaniae non difficulter redditurus; Ac interim Narvicâ hosti ademptâ per Oceanum negotiatione, multis illum incommodis affecturus, ad pacemque tolerabilioribus Poloniae conditionibus, ineundam compulsurus; Denique quòd Estoniam Poloniae esset paratus incorporare; quælibet regno debita condonare; fœdus cum Turca non violare; Cæsarem & Gallum repulsam passos, negotio perfacili mitigare; atque Polonis juxta legum præscripta, justitiam in omnibus administrare, immunitatesque & privilegia inviolate ac illibatè omninò servare.

Itaque Varaviae inchoatis hoc super negotio Comitibus, mense Aprili, Oratores Regis Johannis aderant, cum aliis Candidatorum legatis, nempe Cæsaris Maximiliani; Ernesti Archiducis Austriaci; Henrici in Gallia Principis; & Tyranni Moschovitici. Cum autem IX. Maji die Regis Johannis electio in Senatu, & pleno Ordinum conventu proponeretur, Cracoviensis Palatinus copiosâ recensuit oratione præfatas huic competitori faventes rationes, tandem concludens eas propter Regem Johannem, aliis omnibus præferendum. Atqui mox Ratchovitius Procerum unus, assurgens, magna cum impudentia & vehementia rationes adversarii nititur confutare, qui fœdissimis simul calumniis innocentissimum & præ-

stantissimum, Nobilissimumque onerat Principem, non paucos Assessorum graviter offendens, quorum unus Podoliæ illustris Palatinus, Ratchovitium protinus calumniarum convicit palam, & pœnâ calumniatoribus constitutâ plectendum acriter contendit.

Nihilominus tamen insignis ille sycophanta suas impunè tulit imposturas, & Rex Johannes, partim ob hujusmodi calumnias, partim quòd Cæsar Turcarum per binos successivè legatos, causam promovisset Henrici Valesii, & hujus quodammodò extorsisset à Polonis electionem, spe suâ frustratus, cognitisque calumniis, meritò indignatus, per alios postea legatos imposturas confutavit, & ipsarum authorem, vehementer, procul dubio, accusavit, quem à Rege Sigismundo deinceps multatum existimo, non assevero. Verùm XIII. Maji Henricus, Rex fuit Poloniæ sollemniter Varsoviæ renunciatus, & missò protinus in Galliam à Polonis legato, in regnum vocatus. Porrò ut foris modò Rex Johannes famâ, ita domi vitâ non minùs periclitabatur; Nam hujus primordiò ætatis, Carolus Mornæus cum Scotico reversus in Sueciam milite, dictam sceleris occasionem perpetrandi, Regemque trucidandi captavit: simulans illius Majestatis gratiâ oblectandæ, quandam advenas choream exhibere gladiatoriam paratos, illius impetravit consensum, & prodiens in theatrum ipsemet, cum plurimis conjuratorum larvatus, strictoque gladio armatus, inter varios gestulationum actus, dum præsentem & spectantem transfodere Principem aliquoties secum statueret, ita manus ipsi gravabatur, ut nequaquam potuerat ad tanti perpetrationem flagitii, eam sublevare. Rex Johannes etiam Divino admonitus instinctu, assurgit, & in suum secedit conclave; Quem licet sicariorum turba evestigio infecuta fuit, machinatione tamen suâ nefariâ frustrabatur.

Post modicum verò temporis funesta hujusmodi conspiratio, cuidam innotuit Scoto, Cahun nominato, qui, quòd in Suecia hætenus diu morando & militando, multam Regis esset benevolentiam expertus, uxoremque & liberos hic foret adeptus, Domini sui misertus, ipsi manifestat conspirationem. Sed cum in judicio nullis posset conjuratos testibus convincere, vehementerque ab illis urgeretur, & legum rigore premeretur, ipsemet fuit morti adjudicatus, ac, Rege nequicquam pro illo sæpius intercedente, mox decollatus, quòd conjurati, reliquusque ex Scotia miles, prius hosticum accedere contumaciter averfarentur. Quos nihilominus Rex Johannes suspectos habens, & propterea ex regno quantocius in Livoniam transmittendos, consultum existimans, quantâ potest festinatione partem salarii undequaque corradit, & nec profanis nec sacris parcens thesauris, etiam argenteos S. Erici Upsaliæ, ac Vasteni SS. Birgittæ Catharinæque permagni precii loculos, huc simul convertens, inde plurimum signat argenti, & Scotis numerat, protinus Revaliam per mare ablegatis.

Cæterum inter alias hujus anni notas historicas, invenio, quòd proximâ post allatos in officinam monetariam loculos nocte, copiosus admodum sanguis in area ceciderit subjecta, nec alibi locorum; Sicut etiam quòd plurimi hominum tanto stupefcentes portento, illud militi prædixerint infortunium, quod ipsi postea contigerat. Hæc inserui Chronologiæ, prout ea inveni, à quodam fide non indigno scriptore annotata, Dei præscientiæ, & lectoris prudentiæ, hujusmodi ostentum committens ponderandum, ad responsaque calamum deflectens, quæ Suecus binis dedit Moschi literis. Quippe X. Maji prioribus respondens, comprobatur suos progenitores & Majores, antiquæ Magnates nobilitatis, ac

ac maximæ in Suecia multis seculis fuisse Heroas authoritatis, potestatisque, ut immeritò in tantos Moschus viros inveheretur; Ac propterea seriò ipsum admonens, ut armis, non calumniis, more vetularum, decertaret imposterum. Posteriores deinde IX. Junii adeptus paulò mansuetiores, transactis duabus septimanis, se primum super iis resolvit, in quibus Tyranni consentit petitioni, approbans cum hostibus de pace quidem colloquium, sed his conditionibus, ut Commissarii in colliminio regnorum convenirent, æquè multis ab utraque parte militibus stipati, & literis prius sponderet Moschus, quòd ipsemet osculo crucis, & aureâ bullâ transactionem hujusmodi roboraturus esset, illicque salvi conductus literas pro CC. personis destinans. Deinde minas Rex Johannes addit, contestans nisi pacis ipsemet conclusionem ita vellet confirmare, non se prius destitutum, quam ferro, flammisque illum eò compelleret æquitatis. Quòd verò memoraret suo mandatum militi, ut interea bello superfederet, illud abhinc triennio facere debuisset, ita plurima utrinque hominum millia modò viverent, quæ hætenus propter solam illius superbiam corruissent; Nihilominus tamen idem Suetico imperatum iri exercitui pollicetur, & tandem cum Tyranno exoptulat, quòd Sueticos nullo jure detineret interpretes, ac tabellarios, Ingelbertum Nicolaium, ac Laurentium Bartoldium, affirmans Moschoviticos tantisper in Finlandia retinendos, quoad illi essent cum his permutati.

Isto etiam tempore Cleri agitur Stocholmiæ conventus, in quo præter alia Ecclesiæ negotia Suecanæ, fuit palàm recitatus & approbatus, liber Archiepiscopi ægrotantis contra Herbestum conscriptus; Verum sub alterius nomine authoris, nempe M. Erasmi Concionatoris Regii, ut hic Ecclesiasten Reginae videretur debellasse, quòd ipsos inter continua esset super hujusmodi materiis corrixatio. Attamen Gregorius XIII. Pontifex Romanus, Suecos adhuc sibi fore morigeros confidens, pro his, & simul Danis, Norvegis, Polonis ac Germanis, in urbe modò fundavit seminarium, seu collegium, ut in eo centum quotannis adolescentes ex iis collecti nationibus alerentur, religioneque, & multâ imbuti eruditione, in patriam reversi, idem popularibus dogma inculcarent.

Atqui mense Augusto miles Revaliam Scoticus appulit, V. millibus equitum, ac peditum constans, quorum supremus fuit Capitaneus quidam nomine Archibaldus, Comitum in Scotia Ruvinensis filius. Nec mediocriter hujus adventu militis Moschus percussus, V. Septembris novis obsecrat Regem Johannem literis, ut Novogardiæ potiùs Commissarii, quàm in colliminio convenirent, spondens nihil mali nostros ibi passuros, & conclusâ illic transactione, suos vicissim legatos se in Sueciam, plenioris ergò confirmationis, transmissurum, simulque falsò prætendens, se propterea Sueticos retinuisse interpretes, quòd cum Ruthenicam ibi linguam didicissent, obligati essent Sueticam vicissim nonnullos Ruthenorum docere; Tamen promittens negotio pacis confecto, illos cum aliis captivis Nobilibus & plebeis, libertate donandos, ac demum poscens, ut induciæ ad proximam usque Pentecosten, utrinque instituerentur. Porrò Suecus suspectam nihilominus fidem habens Ruthenicam, ut ad pacem & bellum juxta paratus esset, Sueticum & Scoticum grandibus in Livonia sumptibus retinet militem, Germanicumque ibi equitatum ad militaria promptiorem obsequia sibi redditurus, missis Revaliam Quæstoribus, argenteam suæ mensæ suppellectilem,

lem, XXVI. millibus thalerorum æstimatam, inter illos distribuit equites, pro stipendii residuo in pignus insuper habituros Habfalam, Lodium & Lealiam, hac quidem conditione, ut nisi salarium hujusmodi ante proximum Baptistæ festum, ipsis numeraretur, potestatem haberent arces cum provinciis, alteri, non tamen Moscho, vel Duci Magno, dividere domino.

Archipræsul verò Sueciæ, M. Laurentius Neritius, morbo nunc ingravescente, ac morte imminente, per M. Erasmum submissè flagitat à Majestate Regiâ, nè sanam in regno doctrinam Christi ullis unquam pateretur Hæreticorum nebulis obscurari, hanc ipsi proindè commendans, & propter singularem quam hætenus de illa curam gessisset, prolixas Regi agens gratias. Nec Principi legatio & obsecratio displicuerunt, proptereaque Antistes magnoperè exhilaratus, animam libentius XXVII. Octobris, anno ætatis LXXV, sedis verò Archiepiscopalis, XLII, exhalavit. Hujus deindè funus eximia elatum pompâ festo Divorum omnium, in Basilica fuit tumulatum Upsalensi. Filias liquit ternas cum uxore superstites, quarum una M. Laurentio Gotho, altera M. Olao Luth, Professoribus Academiæ Upsalensis; et tertia M. Abrahamo, Scholæ Stocholmensis moderatori, nupserunt. Mox verò secundum exequias, mandato Regis obseratur demortui Præsulis bibliotheca, quam M. Petrus Fectenius binis lustravit vicibus, antequam hæredibus assignaretur; Qui vetera majoris momenti documenta tam Ecclesiastica quam Politica, quibus fuit admodum fœcunda, in Archivum Reipub. transportavit. Nec etiam defuncto alius Antistiti protinùs fuit subrogatus, quòd successor priùs regio esset proposito nonnihil accommodandus.

Interim Revaliæ quædam efferbuit contentio, inter Carolum Mor næum, & Scotorum Capitaneos, in qua illi prodicionem exprobrant, nec magis eam divulgant, suis timentes simul capitibus; Indè tamen postea sensim in vulgus emanans, ad regias post biennium penetravit aures. Cæterum XIII Decembris, Rex Johannes nuperis Moschi literis respondens, negat se legatos Novogardiam ullo modo transmissurum, fallacibus diutius fidendo postulatis. Ideoque si controversiæ vellet transactionem, & non regni sui vastationem, ille Commissarios in Sueciam, pro impetranda pace, quam ipsemet primus fraudulenter esset transgressus, vel certè ad præfixum in limitibus locum, Sostrebech nuncupatum, ablegaret quantocius, & intereà induciis fruiturus postulatis, ad Pentecostes usque sollennia prorogandis.

Anno MDLXXIV. Rex Johannes expectatum diu multumque advenisse tempus considerans, nonnullæ in regno suo mutationi religionis magnoperè idoneum, illud minimè negligendum existimavit; Quandoquidem non Archiepiscopus solum nuper esset mortuus, qui præcipuum hujusmodi negotio posuisset hætenus obstaculum, sed alii prætereà duo Sueciæ Præsules, nimirum Lincopenfis & Arosiensis, non ita pridem è vivis migrassent. Ideoque vacantes posset modò cathedras, sui fautoribus propositi, cum non modico hujus incremento conferre. Atqui cum istius Regiæ molitionis nonnullam fecerim antea mentionem, nec quibus occasionibus aut rationibus Rex Johannes ad ipsam esset inprimis provocatus, ut neque qualem & quantam cupe-ret innovationem Augustanæ in Suecia confessionis, seu veteris reductionem religionis, hætenus manifestaverim, antequam ultra progrediar, hujus causas metamorphosis, velut ab ovo deductas, paucis complectar.

Glorio-

Gloriosissimus ille Romanorum Imperator Carolus V. post domitam armis Germaniam, anno MDXLVIII. ut multifariis & nefariis religionum bellis adhuc implicatam ac turbatam simul pacaret, indictis Augustæ Comitibus, ibi præter alia Imperii negotia, quandam religionis formam, quæ mediam quodammodo viam inter Catholicos ac Evangelicos teneret, conscribendam curavit. Hanc verò difficulter à Pontifice Romano comprobata, & per discordes in dogmatibus civitates Germaniæ superioris inferiorisque mox publicatam, mandat incolis & accolis tantisper observare, donec religionis propugnatores utriusque in Concilio congregati Tridentino, & concordati, eandem vel aliam Apostolicæ conformem Ecclesiæ approbarent, aut novam compilarent; Ideo præfata religionis norma fuit INTERIM appellata; Quam Mauritius captivo Johanni Friderico in Saxoniae Ducatu superioris à victore Carolo substitutus, per suam profinùs ditionem sedulò promulgat, indeque graves excitat turbas.

Enimverò Theologi Vitebergenses, quorum primipilus esset Philippus; & Lipsenses, mandato Principis utriusque obtemperandum judicantes, non paucas Ecclesiæ Catholicæ ceremonias, velut adiaphoricas, receperunt; immò in nonnullis etiàm fidei articulis, à priori doctrina recedere non dubitarunt. Quibus propterea graviter offensi aliarum Professores Academiarum, & Ecclesiarum Pastores, libris certatim conscriptis, illos Apostatas, Synergistas, Interimistas & Adiaphoristas, mollesque Confessionistas vocitarunt. Hinc autem isti vicissim provocati, & Principum animati patrocinio, adversariis copiosè responderunt, istaque concertatio, & simplicis plebeculæ scandalizatio, multis deinceps annis viguerunt.

Interea temporis Carolo vitâ defuncto frater subrogatus in Imperio Ferdinandus, cum hujusmodi religionis per Germaniam diffidia in Concilio non posse componi animadverteret, & alios ipsemet concordiaè modos frustra sepe numero tentasset, hoc tandem capit consilium: In animo constituit quoslibet Catholicæ articulos religionis, per aliquem veteris Theologiæ quæ primis secundum Apostolos seculis flourisset, doctorem aliis omnibus peritiorem, ad primitivæ doctrinam Ecclesiæ velut infallibilem, & tanquam lydium lapidem seu regulam Lesbiam, examinare; Deinde porrò illos duntaxat in librum relatos, cum indubitatis scripturæ sacræ, & sanctorum Patrum testimoniis, qui prisca hujusmodi Ecclesiæ in omnibus conformes essent, decrevit velut certissimam religionis methodum, per Imperii ditiones promulgare, neminem sibi persuadens adeò contumacem fore, quod tali præsumeret doctrinæ se adversarium opponere.

Ista dum Cæsaris animum versat coquitque cura & cogitatio, intelligit Anno MDLXIV. quendam suo maxime idoneum proposito virum in Belgico Ubiorum Gymnasio morari, nomine Georgium Caspandrum. Is protinùs igitur primùm à Ferdinando, & postmodum à Maximiliano hujus filio, post obitum Patris ad solium Imperii sublimate, de hac re plurimum sollicitatus, manum operi, calamumque admoveat; Illud verò post aliquantulum temporis consummatum, & typis publicatum, cum multo suscipitur in Germania passim applausu. Eo autem tempore Johannes Finlandiæ Magnus Dux, religione Lutheranus, Catholicam in Lithuania uxorem nactus Catharinam, hujus deinceps instigatione; librorum Catholicorum lectitatione; quotidianâ cum ejus doctrinæ hominibus conversatione, ac disputatione, cœpit pristinum averfari paulatim dogma, & Catholicum clam affectare. Id tamen

non in omnibus probans articulis quos hodiè Romana docet Ecclesia, cum nonnullâ illud reformatione, quorundam dispensatione, & quâdam cum primitiva Patrum sanctorum Ecclesia velut conformatione, statuit sibi amplectendum. Interim præterea scepro potitus Sueonum, variis Pontificum Romanorum, & Principum Catholicorum fatigatur literis, ut Lutheranam in suo regno cum Catholicâ permutaret religionem.

Hinc verò Rex Johannes persuasus quidem fuerat, sed non integram Ecclesiæ Catholicæ doctrinam modernam, nec reliquam simul totam, posse citra tumultus gravissimi periculum Sueonibus confessioni Augustinæ mordicus adhærentibus, & potentia Ducis Caroli plurimum confidentibus, ullatenus obtrudi, probè animadvertens, ipsam duntaxat medullam, seu nucleum Ecclesiæ Catholicæ, Sacris literis & SS. Patrum scriptis demonstratum, approbatumque, modicè imprimis, lentè, moreque subtilium medicorum, qui palato insveto acerbiora pharmaca sub crusta tradunt dulciore, Suecis decrevit præbendum, ac sensim digerendum. Itaque dum Rex Johannes hujusmodi anxie vexatur cogitatione, præfatus Georgii Cassandri commentarius ipsi, admodum opportunè fuit oblatus; istumque, seu filum Thesæi, ut ex tam intricato religionis labyrintho se facilius feliciusque tandem expediret, in plerisque sequi statuit.

Tum verò alia successit cura non minus perplexa, quorum videlicet hominum operâ in hoc uteretur palam negotio callidius promovendo, cum Herbesto, quòd publicus esset Catholicus, non nisi clanculum uti consultum videretur. Ast quidam Evangelicorum mediocri præditus eruditione, M. Petrus Fectenius, Regis Secretarius, hujusmodi factus mox sectator & procurator molitionis fidelissimus, sollicitudinem Domini secundam summoperè lenivit. Tertia porro restabat deliberatio, cum viros Theologiæ utriusque, nimirum Lutheranæ & Catholicæ, sicut etiam lingvæ nonnullos horum Suecanæ peritissimos faustior negotii tractatio & consummatio prorsus requireret, ubi tales forent comparandi? Huic etiam difficultati quidam protinus succurrerunt, svadentes isti vineæ Jesuitas esse reliquis idoneos magis excolendæ, & horum numero Suecum, Danum vel Norvegum fortassis inveniendum. Nec displicuit Regi Johanni consilium, qui Patres Societatis Jesu postea habitum mentitos alium, identidem propterea huc ex oris induxit transmarinis, transalpinisque; Verum Scandicæ peritum lingvæ alium inter ipsos non reperit, quam P. Laurentium quendam, Tonsbergæ natum in Norvegia, & Philosophiæ Theologiæque studiis Lovanii mediocriter imbutum; Quem proinde Rex diu quæsitum cupide amplexus, ex Lovaniensi Jesuitarum Collegio huc accersivit, prout sequenti narrabimus anno, ad præsentem ex tanto nunc redeuntes diverticulo.

Cum Moschus non alibi quam Novogardiæ legatis conveniendum pertinacius contenderet, & Suecus æquioribus de causis in collimino prope Sostrebechium actionem pacis instituendam frustra idcirco urgeret, induciis & pacificatione posthabitis, ad arma uterque convolat. Rutheni tamen nuperæ cladis non immemores, ex arcium latibulis in campum prodire cum hostibus aliquandiu non audebant; Illos proinde Sueci accedere statuerunt, & Calendis Januariis, nostratium Polemarchæ cum XXII. vexillis peditum, ac XI alis equitum, Revaliâ profecti, Vesebergum obsederunt, minori quidem successu quàm initio speraverant. Etenim licet per sequens bimestre temporis spacium, nullos non conatus expugnationi adhiberent tormentis mœnia sternendo; tribus per ruinas vicibus alacriter invadendo munitionem; crebros in eam pyrobolos jaciendo,

endo; & tandem cuniculos agendo, nihilominus non paucis suorum defideratis, nihil effecerunt, quod hostis solito pertinacius & audacius suum tueretur praesidium.

Consensu igitur generali omnium placuit, Tolsburgi oppugnationem, tribus Vesenbergo milliaribus distantis, periclitari, quod Claudius Achatius cum nonnulla exercitus parte digressus, tantundem ibi effecit; Et propterea cum dolore multo ad castra est reversus. Exercitus deinde Sueticus, hostibus paulisper omissis, in propriam ruit praecipua internecionem; Quippe peditatus Scotorum ab equitatu Germanico multum diuque habitus ludibrio, XVII. Martii, derisoribus congregitur; horarioque duntaxat spacio MD. Scotorum ceciderant, & LXX. tantum superstites ad hostes profugerant. Hos vero Rutheni post Sueonum inde abitum, manibus post terga reuinctos Moschuam ablegarunt, & falso iactarunt illos in conflictu captos; quibus tamen credens Moschus, Scotos crudeliter admodum maeravit. Prius etiam plurimi Scotorum sub Vesenbergo & Tolsbergo corruerunt, ita ut solus restaret modo equitatus, valde tamen imminutus, & ipsemet quoque Archibaldus in conflictu cum Germaais habito graviter vulneratus decumberet. Hanc igitur Scotorum cladem sanguis ille portendit copiosus, quem ante ipsorum Stocholmiâ discessum, in area officinae cecidisse retuli monetariae. Immo XIV ante conflictum diebus, ingens luporum agmen sub ipsa progrediens castra, & horrendum ululans, idem non obscure praesagebat infortunium, praeriumque intestinum; In quo solum XXX. Germanorum occubuerunt, qui Scotorum pedites minori suo cum detrimento ceciderunt, quod equitum subsidio Scoticorum illi forent destituti. Equitatus enim Scotticus subverens ne Sueci Germanis in necessitate opitularentur, licet equos conscendisset, conterraneis tamen subvenire non audebat.

Ita Deus simul vindicavit nefariam Scotorum cum Mornæo in exitum laudatissimi Principis Regis Johannis conjurationem, licet destinato non mancipatam effectui, cum ille perfidiam, in proprios collimatam praecipue dominos, nunquam solet inultam relinquere. Caeterum XXV. Martii reliquus Sueonum exercitus, obsidione sub Vesenbergo penitus soluta, in hosticum effusus turmatim, Jerviam, Virlandiam, & dicecesin Dorpatensem, aliasque Livoniae provincias Moscho subjectas, foedissime ac saevissime per hyemis reliduum populatur. Atqui obsidione Vesenbergensi durante, Henricus Valesius XVIII Februarii Polonico redimitus diademate, initio aestatis suos in Sueciam misit legatos. Quo etiam tempore frater illius Carolus IX. Gallorum Rex, Suecum honorificam compellavit legatione, super auxilio in subditos ferendo rebelles. Per eadem quoque tempora Imperator, Scotus & Angla, per legatos cum Rege Johanne de quibusdam magni momenti negotiis consularunt; Nec ullus praecedentium vel subsequendum in Suecia Regum, toties legatione fuit visitatus a Regibus & Ducibus Europæ, Asiae Africaeque potissimis, quoties gloriosissimus Suecorum & Gothorum Monarcha Johannes, velut sequens non inficiatur passim historia.

Porrò Moschus nuperam suis in Livonia provinciis inflictam per Suecos cladem vindicaturus, aliquot Ruthenorum & Tartarorum millia, sub exitum veris, in Sueticas illic regiones immisit, qui per sequens aestatis curriculum, tantis Estoniam damnis maerant, ut miserimos hujus incolas nativitatis poeniteret. Miles autem Regis Johannis paucus ibi relictus, vicissim ex sua erumpens statione, Felinensem & Ofverpalensem vastat provincias. Quando Lubecenses cum omnigenis Narviam

mercibus frequentes navigarunt, Moschumque summoperè confortarunt. Quibus Suecus propterea meritò indignatus, missà protinùs in Oceanum classe, jubet reduces infestare mercatores. Et regio Archithalassus mandato Henricus Arvidius non segniter obtemperans, XVI. onerarias nobilissimis onustas mercimoniis, Narviâ remeantes, interceptit; Prius tamen harum Admiralium, quòd armis decernere esset ausus, cum aliis Lubecensium multis obruncavit.

Interea Henricus, Polonorum Rex, de fratris obitu Caroli literis informatus, & à matre, Ordinibusque Gallia ad orbem invitatus thronum, ex Polonia XVIII. Junii Franciam versus profugit; novæque ideò Poloni se deinceps accingunt Regis electioni.

Per idem fermè temporis spatium, Johannes ab Hoija Princeps nobilissimus, & Præsul Monasteriensium in Vestphalia doctissimus, amitinusque Suetici Regis clarissimus, in fata concessit, qui nisi morte fuisset præventus, Sueonum evasisset Archiepiscopus; Quandoquidem regiâ Sueonum profapiâ esset oriundus, & tenuem haberet nimis conditionem, Catholicique dogmatis foret etiam amator & sectator peculiaris. Alium proinde Johannes Rex Upsalensi provisurus Ecclesiæ Antistitem, progressu ætatis convocat Stocholmiam regni Episcopos, cum nonnullis ex qualibet diœcesi Parochis. Quos ibi actutum comparentes, copiosò ipsemet sermone inprimis, deinde per Fectenium, aliosque clementer allocutus, cum gravi quadam exaggeratione ac detestatione commemorat, quot exorirentur passim in Europa hæreses; quantus inde tumultus in Belgio, Hollandia, Gallia, & tota penè Germania grassaretur; quantæque flagrarent dissensiones non inter Sacramentarios tantum & Anabaptistas, sed etiam ipsos Confessionis Augustanæ Theologos; quòd horum nonnulli, scilicet Vitebergenses ac Lipsenses, se primitivæ Patrum Ecclesiæ vellent nonnihil accommodare, reliqui autem studerent eandem protervius oppugnare. Immo tantum, porrò inquit Princeps, cepit hætenus incendium istud incrementi, ut præcipui Evangelicorum Doctores, de hujusmodi summoperè ambigentes doctrinâ, velut continuam non habente successionem ab Apostolis, suos ablegarent hoc anno nuncios ad Constantinopolitanum in Græcia Patriarcham, Protestantibus cum illa Ecclesia unionem impetraturos!

Sueonibus propterea consultissimum esse in tanta religionum ubique terrarum discordia, se ad Apostolicam & Catholicam primitivæ fidei Ecclesiæ, sacris utriusque Testamenti, velut etiam sanctorum Patrum, clarissimis firmissisque roboratam testimoniis, & horum sanguine obsignatam, quantocius conformare. Nec dubium, inquit, est, quòd nostra justo longiùs à veteri desciverit Ecclesia, cum luce clarius sit, majores nostros, quando non ita pridem errores satagebant veteres in patria eradicare, simul plurimas constitutiones antiquissimas, religiosissimasque penitus evulsiisse, non citra grandem avitæ pietatis jacturam! Et forsitan in quibusdam ipsiusmet fidei articulis, pariter à veterum semita infallibili exorbitasse. Illud verò potissimum inde constare affirmat, quòd, si nostra Missæ forma cum Liturgia Apostolorum, & præfertim S. Jacobi, S. Basili, S. Chrysostomi, S. Ambrosii atque Gregorii Magni paulisper conferretur, tantum inveniretur discrimen quantum inter diem & noctem. Atque hinc demum conclusit Rex orator, à Missæ primùm conformatione faciendum esse initium, & postea reliquam fidei & Ceremoniarum indubiam cognitionem, secundum Sacram Scripturam, ex libris sanctorum prisca Ecclesiæ Doctorum esse hauriendam, velut

velut fontibus limpidissimis, non cisternis Scriptorum hoc seculo florentium turbidissimis.

His præsens non gravatè Clerus argumentis persuasus, consensit ut devotior Missæ forma concinnaretur, & modò præfationem Canonis nonnihil immutatam admisit, veteremque in cantu ordinationem Ecclesiastico, permisit. Qua proindè Cleri obedientiâ Rex non mediocriter exhilaratus, consensit ut descenderet ad Præfulem electionem, & mox adhibito simul Regio calculo, Upsalensibus M. Laurentius Gothus, gener antecessoris; Lincopensibus M. Martinus Scholæ Rector Gevaliensis; & Arosiensibus, M. Erasmus, Aulæ concionator, deputantur Antistites. Isti tamen Candidati, regiam non obtinent confirmationem, antequam articulis subscripissent deinceps nonnullis, Regis Johannis porrò molitioni suffragantibus.

Nec intereà Politicis regni negotiis Rex Johannes indormiens, XX. Junii Moschum hortatur adversarium, ut si pacis esset cupidus, de hac per suos primo quoque tempore, cum Sueticis conveniret Commissariis, in loco limitum præscripto comparituris propediem, aliàs totam sanguinis profusionem, in caput hostis superbissimi derivandam, & illi à Deo imputandam, multandamque.

Cohortes autem prædatoriæ Moschi, cognoscentes Livonicum, seu Germanicum Sueci equitatum, à nuperâ reversum excursionem in stationem consuetam, se commensationibus tradidisse, repentino in helluones factò impetu, non paucos illorum trucidant, reliquos fugatos, armis & equis spoliant. Qui deindè securam ab hostibus nullibi mansionem inveniunt, inito cum Revaliensibus induciarum etiam cupidis protinùs consilio, aliquam belli cessationem à Castellano flagitant Huitenstenensi; Sed ab eo solum subsannati, & proptereà miles quidem arma capessens, hosticum infestat. Cives verò Padisum vocati ad colloquium, cum Oeseliensium moderatoribus, & Ducis Magni servitoribus, habendum, binis secum ex castro acceptis Capitaneis, illuc properant; Ibiq; similem inveniunt consolationem, moniti, per jocum quasi, ut Dano apud Moschum intercessore, pacem à Tyranno impetrarent. Nec Suecus, pacis negotio intentus, suis modò subvenire poterat; Nè copiis in Livoniam militaribus transmissis, hostem à transactionis opere, aliàs plus æquo inconstantem, alienaret.

In autumno autem, tabellariis utrinque hætenùs detentis, liberatis, ultrò citroque inter Suecum & Moschum volitant literæ, super colloquio ad Sostrebechium inter Commissarios instituendo. Atque ut intelligeret hostis, Johannem ad bellum & pacem juxtà paratum esse, & tolerabilioribus cum ipso pacisceretur conditionibus, armatam modò classem misit sub Nârviâ; Ubi tempestatibus nimium jactata & quassata, in Oceanum repellitur, exceptâ prætoriâ, quæ littori allisa Ruthenico, cum hominibus interiit. Nihilominùs Moschus pacis studiosus, securum pro legatis conductum, seu commeatum, donat, & vicissim acceptat. Publicamque pro suis Rex Johannes ità fidem nactus, VII. Octobris sequentes ablegat Commissarios ad Sostrebechium, Claudium videlicet Flemmingium, à Svidia Baronem, regni Admiralium; Claudium Achatium, à Byestad Equitem, exercitus in Livonia ductorem; Henricum Claudium à Kanchas Equitem, Finlandiæ Gubernatorem; Hermannum Flemmingium à Wilnes, militarium in Finlandia copiarum Præfidem; Henricum Haquini, & Bartholdum Georgium à Stromsnes, interpretem; cum instructione hujusmodi: Inprimis initio congressus seu conventus, recitata

tatâ palam Regis genealogiâ, paternâ & materna, os Mosci contumeliosum Sueones obstruere conarentur; Deindè ipsam pacis actionem aggressi, Huitenstenii & Karchusii urgerent restitutionem, velut munitionum intra limitem Sueciæ jacentium; Vel si bellum potius vellent adversarii, cum his ita transigerent, ut parta retinerentur utrinque. Verùm si plura Livoniæ loca postularent, aut metallifodinas, seu harum peritos investigandarum artifices, responderent nullam sibi his de rebus datam esse commissionem; ut neque de Vichia Duci Magno assignanda, quam non possedisset unquam, & quæ in Stetinenfi transactione alteri esset Domino adjudicata. Nec pluribus de Livoniæ, seu Estoniæ dominio admissâ disputatione, ad pacificationem festinarent, omnique conatu laborarent, ut si pacis nulla spes affulgeret, inducias saltem X. vel VIII. aut IV. impetrarent annorum, permutationem simul captivorum, & mutuum aliquandiu omissam, Narviæ vel Revaliæ, aut Viburgi vel Helsingforsii, negotiationem; Sicut etiam ut Dux omninò ipsemet, non alius, transactionem crucis osculo literisque propriis confirmaret; quod similiter Rex Johannes se facturum pollicebatur.

Cum his autem Commissariis Suecus, plerasque merces Lubecensibus æstate proximâ ereptas in Livoniam transmisit, ut iis salaria persolverent residua Equitatu Germanico, & arces Vichia ea propter ipsi oppignoratas reciperent, nè in alterius domini venirent alioquin potestatem. Sed equitum plerique Dano illas tradere clam deliberantes, & hunc dominum, ut à Ruthenorum liberarent incursionibus Livoniam, affectantes, hujusmodi recusarunt solutionem, velut non integram, nec statuto tempore numeratam. Cæteri autem potius Regi Sueonum quam Danorum cupientes famulari, & militari salario hujusmodi libenter accepto, novam Regi Johanni promittunt, servantque summa cum laude fidelitatem. Quocircà dum nostrates justo diutiùs his in Livonia negotiis distinentur, mense Decembri perscribit Moschus in Sueciam, suos jam abiisse limitem versus Commissarios, centum duntaxat satellitibus stipatos, obsecrans nè pluribus Sueones succincti eò advenire ullatenùs præsumerent. Quando Rex Johannes animum paulisper ab his rebus avocatum ad Ecclesiasticas iterum convertit, & accitis sub anni exitum Candidatis vacantium in regno Diocesium, postquam XVII. articulis commutandæ negotio religionis plurimum inservientibus, reliquo inconsulto, ut dicitur, Sueciæ presbyterio, subscripsissent, novi confirmationem muneris lubens impertit.

Anno MDLXXV. Rex Johannes tanto sui collocato propositi fundamento, reliquam superædificare fabricam aggressurus, Candidatis mense Januario, & aliis regni Episcopis, Parochisque simul nonnullis Sueciæ doctioribus, Stocholmiam evocatis, mandavit ut impressam reviderent Ordinantiam, velut minus absolutam, ipsiusmet etiam testimonio authoris ad calcem operis apposito, illustrarent obscura; explicarent dubia; controversa ventilarent; sana, Ecclesiæque conformia primitivæ dogmata, relinquerent; contraria expungerent; necessaria inferrent; manca supplerent; parerga & paradoxa excluderent, ut Ordinantia tanquam Lydius Patriæ religionis lapillus isto emendata consummataque modo, omnibus prodiret numeris absoluta. Candidati proinde suæ non immemores obligationis, reliquo facile persvadent Clero præsentis, ut Regis voluntati, velut æquissimæ, satisfacere haud tergiversarentur. His autem præmissis, se operi accingunt, Ordinantiam in manus arreptam discutiunt, & Petro Fectenio directore, instigatore, monitore, scriptore-

ptoreque, non modicam Ordinantiæ inducunt metamorphosin, plurimas Ecclesiæ Romanæ Ceremonias, suo calculo approbantes, & præcipuè quæ ad sacramentorum administrationem, ac Missæ pertinerent celebrationem, sacerdotumque & Episcoporum spectarent inaugurationem sollenniorem. Nam quoad illam, comprobant inter alia manuum in sacro lotionem; earundem subindè complicationem; extensionem; pectoris tensionem; geniculationem; inclinationem, crucifactionem; Missæ in Latina quandoque lingua celebrationem; quòd plura in Ecclesiis altaria, & præsertim Cathedralibus, ac urbium, essent restauranda; ibi plura simul habenda sacra, & quòd nemo sacerdotum ulla perageret in templo vel cœmiterio officia, nisi veste esset candidâ indutus.

Verùm quoad hanc; olei sacri usurpationem, mitræ bicornis, seu infulæ, & pedi gestationem, cum aliis priscae Ceremoniis Ecclesiæ plerisque, in ordinatione sacerdotum & Præfulum, horumque functione adhiberi solitis, ratificant. Porrò etiam præfati censores progressi, statuunt modernos confessionis Augustanæ Doctores in Germania ob periculosam inter eos contentionem, cautè impostèrum à Suecorum presbyterio legendos; Ac potissimum illos, qui Academiae Vitebergensis & Lipsensis se contumaciter opposcentes Theologis, fructuosas & religiosas veteris Ecclesiæ consuetudines, prorsus censeant antiquandas, quorum essent primarii, Brentius, Major, & Vigandus. Ideoque palam asserunt, Confessionem non modicâ indigere Augustanam reformatione; festa, jejuniisque majorum revocanda; sinceram scripturæ sacrae interpretationem, ex libris sanctorum Patrum hauriendam; omnemque inde dogmatum rationem tutius esse petendam, ob grassantes nimium in orbe nunc passim Christiano hæreses, plurimos mortalium seducentes. His demùm omnibus, cum Stocholmensi clero ad consultationem simul adhibito, subscribunt; reliquo tamen regni presbyterio, liberum in cunctis reservantes suffragium, in conventu Ordinum postea celebrando, promendum, & negotium ita firmiter præsens concludendum. Huic verò consultationi finem Præsules imposuerunt mense Martio, & domum festinarunt, in Junio Upsaliæ comparituri, novamque Electorum spectaturi consecrationem, ac interea temporis Rex necessaria hujusmodi pompæ ornamenta esset provisorus.

Medio prætereà tempore in Sueciam adductus P. Laurentius Norvegus, cum paucis Jesuitarum aliis natione Flandris, vestium cultu, & vultu, sermoneque inprimis se accommodat ille Stocholmensium presbyterio; qui cum non parum eruditionis ostendet, familiariter privatim disputat; se tamen Evangelicum ex Regis, ac P. Herbesti instinctu simulat. Itaque clero regni primario consentiente, petente & plaudente, Scholam aperit Theologicam in Cœnobio Stocholmensium insulari; vicinam pro concionibus Ecclesiam capit; ad ipsum utrobique velut novum, summumque Augustanæ confessionis Theologum, auscultandum, ingens fit hominum concursus; Quibus ideò magis indies placebat, quòd non ex scriptura modò sacra, & sanctis Patribus; sed astu quodam mirabili ex ipsiusmet Lutheri libris ita pedetentim omnia ferme Catholicorum probaret suis auditoribus dogmata, ut pauci demùm inter utramque discernere possent religionis differentiam. Et cum instructissimam ad hoc negotium requireret bibliothecam, præter Regiam nuper emptam, ac vetus utriusque monasterii librarium, ex Upsalensi si codices permulti sunt Stocholmiam translati, quos inter omnes Lu-

theri fuerunt tomi, primæ editionis, hosque in Gymnasio producebat, ac dubiis auditoribus inspiciendos, legendosque porrigebat. Quâ vicissim occasione, quædam in iis D. Martini paradoxa monstrabat, cujusmodi est illud: *Si non velit uxor à marito ancillam esse tantisper amandam*; Conatus etiam quasdam Lutheri producere anthologias, ut sibi auditorum conciliaret fidem. Nec cuilibet promiscuè hujusmodi prodebat mysteria, nè sua palam fieret machinatio, sed principio iis duntaxat, quos in suas propendere partes animadverteret, & Romanum amplecti dogma paratos intelligeret.

Etenim ille & Jesuitarum reliqui non ideò venerant in Sueciam, ut ibi diversam à Romana Ecclesia inferrent doctrinam, verum ut Regem Johannem, & Sueonum cæteros ad perfectam illius revocarent obedientiam, prout M. Jacobus Schröderus quidam in apologia fatetur, contra Lundensem publicatâ non ita pridem Archiepiscopum. Majorem tamen habuerunt spem Jesuitæ de Duce Sigismundo, Regis filio, quod velut cum lacte nutricis, fidem studio matris imbiberet Catholicam. Hujusque idcirco professionis primum habuit Præceptorem, Nicolaum Mylonium, natione Belgam, Theologiæ Doctorem; Verum ipse mox amotus, quod regni Ordinibus hujusmodi non placeret Regii filii scepro potituri Suetico, informator, à discipulo postmodum in Gedanensem promovetur Parochum & officialem. Deinde autem Princeps Sigismundus Evangelicum consequitur Pædagogum, Nicolaum Rascium, qui post biennium isto perfunctus officio, hujus initio anni sororium obtinuit successorem, Arnoldum, prænobili Grothusorum in Vestphalia oriundum profapiâ, isque focer meus integerrimus, multâ diligentia & prudentia Serenissimi Principis Sigismundi annos deinde XIII. agit didascalum.

Interim porrò Moschus inducias cum Sueco facere meditans quoad Finlandiam solum, non Livoniam, hujus subjugationi totum modò belli apparatus & comatum impendere constituit, proptereaque currentis anni primordio, Vesenbergam non contemnendum transmisit exercitum. Inde autem Ruthenos sub Revaliam profecturos rumor increbuit, ideoque Rigenses compassi Revaliensibus, hos, velut omnium subsidio Principum destitutos, & Moscho in prædam assignatos, literis admonent, ut se Polono subderent, ita quadrimis gavisuri simul induciis, inter Polonos & Ruthenos constitutis. Verum equestris Livoniæ miles à Sueco exautoratus, Dani patrocinio se ab hostibus fore securum confidens, ipsi arces Vichia, Lealiam, Lodium & Habsaliam, sibi hypothecæ loco traditas, iis prodere legibus decernit, quod intra proximum S. Johannis diem, reliqua sibi numeraturus esset salaria, & Moschum redditurus amicum. Nec hujusmodi conditionibus rex Fridericus subscribere cunctatus, XXV. Januarii præfatas obtinet Livoniæ munitiones, Claudio von Ungerem, Arensborgensi Castellano, fidelem sibi hac in re operam navante.

Parnovienses etiam suis diffisi rebus, & Dani cum Moscho amicitia confisi, se illum quoque dominum eligere paratos Claudio significant, si beneficio Regis Friderici à Ruthenorum excursionibus evadere possent securi. Verum licet Claudius amplissimam Parnoviensibus spem fecerit, tamen secus his, equitibusque postea contigerat, & merito quidem perfidissimæ equitum colluviei, quod legitimum, citra necessitatem dominum deseruisset. Haftenus verò Rutheni Vesenbergæ feriati, modò Revaliam pergunt, & XXX Januarii, postridieque cum illius propugnatoribus certatim effusis velitati, accolæ urbis infestant, nè quidem cœnobio par-

parcentes Brigittino; Ipso siquidem vastato & cremato, cui antea semper pepercissent, captivas in Russiam inde deducunt vestales. Deinde Vichiam Daniæ versus profecti, eam, & provinciam Padiso subjectam, Oeseliam, ac finitimas insulas, non minus crudeliter vastarunt, simulque Habsalienses impugnarunt, & horum non paucos captivarunt. Hinc autem digressi Parnaviam, incendunt suburbium, & totâ in circuitu regione similiter desœdatâ, in Russiam onusti manubiis contendunt. Modò itaque Magnus, affinis Moschi, animum exploraturus Revaliensium, hos frustra suum ad colloquium invitavit.

Iam verò terminus Henrico Valesio à Polonis ad reditum præfixus instabat, & cum non amplius ibi compariturus videretur, Ordinesque propterea alterius molirentur electionem Regis, Turcarum Imperator subveritus, nè aliquem Ottomannico infestum dominio Poloni designarent, literis ipsos admonet, ut potentissimum Sueciæ Gothiæque Monarcham Johannem, potius Regem deligerent, quòd Jagellonicam haberet uxorem, suusque foret amicus; vel Stephanum Batorem, Transylvaniæ Principem, alioquin si Austriacorum quempiam, vel Moschum, illis repudiatis, Dominum acceptarent, se Polonos hostium loco æstimaturum, & armis persecuturum. De tanto itaque Amurathi animo erga Regem Johannem, XIII. Martii ad ipsum honorificè perscribens Constantino- poli Mahumetus Bassa, supremus Cæsaris Turcici Consiliarius, & affinis, hortatur ut missis pariter in Poloniam legatis, suam urgeret electionem; Atque si Oratores in Turciam aliquos super his vel aliis vellet negotiis ablegare, securum eos ibi commeatum spondet ultrò citroque habituros.

Hinc Suecus provocatus, & à plurimis simul Polonorum frequenter invitatus, nec minus propriâ sponte animatus, suos eò Commissarios veris initio transmisit; Qui habuerunt in mandatis, ut si Regem nollent Poloni Johannem, hujus filium deligerent Sigismundum Finlandiæ Principem, & inclytam Jagellonum progeniem, aut vetera Sueco persolverent actutum nomina. Quo etiam Rex Johannes tempore, super alio compellatus salvo conductu, Commissariis dando quantocius Ruthenicis, ipsum VII. Martii confectum transmisit. Nostrates quoque publicam nacti fidem certiore, Revaliâ in feriis Pentecostes limitem versus contendunt. Quando alios Moschus per Livoniam miserat legatos in Daniam, VII. Junii Arensburgum venientes, quibus aliud procul dubio non commiserat negotium, quam ut cum Dano de arcibus in Vichia, per eum nuper occupatis, protestarentur, & simul de Sueco Narvicam in mari navigationem impediende, mercatoresque spoliante, quererentur. Per idem simul temporis spacium, suo Rex Johannes sororio, Duci Saxonum Magno, Sonnenburgum Livoniæ, cum adjacente provincia seu insula, concessit in feudum, eoque propterea vasallus mox navigavit.

Cæterum modò imminebat XIV. Junii dies, quo Upsaliæ in frequentissimo cleri Suetici conventu, Archielectus regni, M. Laurentius Gothus, à Vexionensi & Abogenfi Episcopis, more, honoreque propemodum Catholico fuit sollemniter inauguratus. In hac verò festivitate, competitor Lincopenfis insulæ, M. Martinus Gestricius, de hujusmodi ceremoniarum præstantia & Archiepiscopalis officii excellentia, Latine peroravit. Qui protinus etiam, simulque M. Erasmus, à novo consecrantur Archipræsule Laurentio, pompâ tamen paulo minori. Hisque interfuerant actibus, magna cum dignitate, Regis legati, Comes Petrus Brahe;

Hogenschildus Bielche; Ericus Sparre, & Ericus Gustavius, Liberi Barones, ac suâ inaugurationem præsentia magnoperè decoraverant. Nec ipsemet abfuit Choragus, M. Petrus Fectenius, quo causam religionis gnaviter agente, Præsules & reliquis ibi præsens Clerus, emendatæ, locupletatæque nuper Ordinantiæ, hac subscribunt cautione omnes, ne hujusmodi Ceremoniarum commutatione occasio daretur aliqua superstitionibus, vel abusibus Ecclesiæ postea Suecanæ obtrudendis. De quo simul negotio sponsonem nacti Reginorum Commissariorum, metu liberantur, & primarii ex clero cum Episcopis jussi Stocholmiam se conferre, illic residuam religionis actionem ponderaturi & conclusuri, non illibentes proficiscuntur.

Comparuerant igitur Stocholmiæ Laurentius Upsalensis, Martinus Lincopensis, Jacobus Scarenensis, Erasmus Arosiensis, Paulus Abogensis, & Nicolaus Vexionensis, Antistites; Olaus Petrius, Stocholmensis Parochus; Abrahamus Andreae, Ludirector; & Petrus Andreae, Pœnitentiarius ibidem. Upsalenses verò fuerunt, Joachimus Pastor; Petrus Benedicti, Pœnitentiarius; Petrus Jonæ; & Olaus Luth, Professores, cum XI. aliis ex Suecia, Gothia, Finlandiaque potioribus & doctioribus Presbyteris. Qui omnes collatis capitibus & ingeniis, Ordinantiam denuò sub incudem revocarunt, ventilarunt, auxerunt, & tandem XVIII. Junii, eam ita comprobarunt, ut tamen Cleri totius sententiæ propediem hac de causa convocandi, his præjudicatum nollent. Vicissim Rex Johannes, ut obsequentiore sibi adhuc redderet in hujusmodi rebus clerum, amplissima ipsi promisit privilegia, & immunitates; Quibus colligendis & componendis Fectenius protinus occupabatur, proximo presbyterii conventu ea præsentaturus. Verùm quòd ante publicationem Liturgiæ, nec Synodus celebrata, nec pluribus innovatio religionis ponderata, neque privilegia oblata fuerunt; Sicut etiam quòd nonnulla Ordinantiæ, Censoribus inconsultis, ut queritur M. Abrahamus, interim sint inserta, ob id quidam à subscriptione postea deficientes, gravem excitarunt tumultum, ficuti Chronologiæ sequens docebit contextus.

Jam appropinquabat dies XXIV. Junii, equitum, qui Dano nuper arces Vichia prodiderant, solutioni deputatus, quibus cum Claudius Ungerus Arensburgum vocatis, rationes instituit hujusmodi, ut qui centenos aliquot thalerorum expectarent, nè obulum quidem acciperent. Nam pabuli agricolis quibuslibet sublatis, simul & frumenti, damni que cujuslibet colonis Estoniae hætenus irrogati, compensationem equitibus primùm subtraxerat; Horum deinde creditoribus Revaliâ pariter accitis, omne persolverat debitum, & reliquum numeraverat equitibus, quòd fuit perexiguum. Ipsos propterea summoperè commutati domini, & non expectatæ ab Rege Sueciæ solutionis, sed Vichia Dano assignatæ, serò pœnituit. Moschus autem gratis omninò Parnaviam habiturus, Junio exeunte ipsam valido cinxerat exercitu. Cives igitur nullum alicundè subsidium expectantes, hosti se IX. Julii dederunt; Certis tamen conditionibus, quas inter cum una esset, ut quibus incolarum ibi sub Moschi dominio remanere non placeret, illis integrum esset inde aliò cum bonis emigrare. Cum Parnoviensibus Duces Ruthenorum clementer admodum agebant, ut simulatâ hujusmodi benevolentia plures urbium inescarent, eorum tamen non pauci secesserunt in Oeseliam; Ubi, quòd Parnoviæ ante hostis adventum tam malè providissent, & illam Moscho tam facile prodidissent, cum haud parvo reliqua-

damno Livoniæ, captivos, opibusque spoliatos, Magnus Dux Saxonie in Sueciam transmiserat.

Dictus Princeps Parnoviensis obsidionis tempore ex Sveonia in Oeseliã delatus, Sonnenburgo in feudum accepto, intelligit Claudium Ungerum quandam ditionis insulam nullo sibi vendicasse jure: Ideoque Claudium in eadem incautiùs agentem aggressus, captivat; quem tamen mox vinculis liberat. Atque hinc exstitit, quod Claudius infortunio isthoc impeditus, promissum nomine Regis Daniae, non potuit auxilium & consilium præstare obsessæ Parnoviensium civitati.

Interea Sueones cum Ruthenis in limitibus variè collocti, bimas solum inducias ab iis XIII. Julii obtinuerunt, inter Finnonos & Russos duntaxat, Livonibus exclusis, servandas, post diemque septimum inchoandas, & usque XX. Julii Anni MDLXXVII. prorogandas. Ità Estones spe suã frustrati, ingemuerunt. Nec Finnonum lætitia fuit diuturna, cum hostis perfidissimus pactis sæpiùs violatis, illos tempore induciarum infestaverit.

Poloni modò cum legatis Henrici Valesii colloquio habito, ipsum XV. Julii publico ejurant decreto, & novi parant Regis electionem. In eorum proindè conventu oratores, procuratoresque Regis Johannis comparentes, mandata licet fideliter exequantur, voto tamen non potiuntur: Siquidem plura Stephanus nactus suffragia, quod Annam adhuc virginem, ultimam Regis Sigismundi Primi filiam, non recusaret conjugem, Rex à Polonis salutatur. Cæterum Magnus Engriae & Oeseliæ Dominus, suis in Livonia rebus probè ordinatis, Sueciam repetit. Quo profecto Claudius Ungerus occasionem adeptus percommodam vindicandæ captivitatis suæ, & Regi Friderico Oeseliã subjugandi, auxiliariis ex Dania copiis contractis, Sonnenburgum oppugnat, & fraudulentè mense Augusto expugnat. Etenim per nonnullos præfidiariorum largitionibus corruptos, horribile in castro incendium suscitatur, quod Sueonès sedare non valentes, hostem subsidio admittere compelluntur. Ità Claudius arce potitus; eam cum omni retinet bellico Suetico apparatu, contra firmissimum Stetini, quinos ante annos, initum utrinque decretum.

Nec Fridericus Sonnenburgo contentus, Padiso etiam inhiat, & propterea deputatus ab eo Commissarius Claudius Ungerus, & Dànici quidam Proceres, à Sueonum ac Revaliensium nonnullis, ad colloquium evocatis, Padisum illã poscunt comminatione, protestationeque, Regi suo tradendum, quod, si Moschus ipsum alias occuparet, Sueticis minùs armis roboratum, totam Rex Fridericus Revaliensibus culpam esset imputaturus. Verum à Suetici Gubernatoris ibi Commissariis contempti, quorum unus fuit Pontus Dela Gardie, se aliò converterunt, & Revaliensibus clanculum congressi, persuaserunt ipsis, ut patrocínio Sueci, velut nimis vano, contra Moschum relicto, aliud multò certius apud Cæsarem & Danum, reliquosque Europæ Principes, captarent. Hinc igitur seductus Revaliensis Senatus, literis quaquaversum perscriptis, externa implorat nequicquam subsidia, & gravem indè Regis Johannis contrahens sibi indignationem.

XX. Augusti die Suecus induciis cum Moscho initis subscripsit, ac de aliis pro Estoniã impetrandis magnoperè sollicitus, cum Castellanus Huitenstenensium spem illarum fecisset nuper aliquam Revaliensibus, Tyranno de iis amicè simul perscripsit.

Denique post compilationem Ordinantiæ (seu Normæ cujusdam Ca-

tholicæ & orthodoxæ) in Junio finitam, subscriptamque à Clero Sueciæ primario: Quantum pro tempore, ac velut præludio faltem quodam, & principio reliqui dogmatis Catholici in Regnum pedetentim introducendi, leniterque Suecis capacioribus & docilioribus ita factis deinceps obtrudendi, necessarium erat, & citra futuri gravioris tumultus periculum licere videbatur; Placuit conformationem Ecclesiæ Suecanæ cum Catholica imprimis auspiciari ab ipsa Missa seu Sacro, Suecis post susceptam Doctoris Lutheri reformationem aliquandiu usitato, & nimis à priori sacrificandi forma variato transmutatoque. Conformatores porrò hujusmodi proposito suo non consultum rati, integrum Sacri Catholici tenorem mox Sueonibus obtrudere; hujus duntaxat partem minus utrinque controversam, illis primum, velut incapacioris, & contumacioris alienationisque adhuc ingenii, à prisca Majorum doctrina, censuerunt proponendam. Itaque Regis consensu P. Herbestus concionator Reginae summus, at occultus, quod palam esset Catholicus, hujus sacrarii Parastata, P. Laurentii Norvegi minus adhuc de religione Romana suspecti; Petri Fectenii; & cæterorum consilio auxilioque Collegarum adhibitis, ex Missæ Catholicæ contextu solerter expungit Divorum invocationem; Orationes pro animabus defunctorum; Pontificis, & sacrificii incruenti mentionem; omnemque crucifactionem. Reliquum autem omisso nonnihil textui accommodatum, interpolatum, variatum & transmutatum nè dignosceretur, verum ut tantisper pro ipsa primitivæ Ecclesiæ litandi forma susciperetur colereturque, in unam compingit methodum, Suecis in Sacro postmodum aliquandiu celebrando usurpandam.

Atqui ut intereà Sueciæ Clerum non tantum ad præsentem Missæ normam instigaret suscipiendam, quantum exclusas veteris Sacri partes simul postea suscipiendas esse, prudenter informaret animaretque, huic passim formulæ, quæsitâ studio occasione, creberrima SS. Patrum in scholiis adjicit testimonia, quibus veterum sacrificandi ritum inculcat. Nam ita probat Missam sacrificium esse incruentum, vivis & mortuis salutare; in ea proinde factam in primitiva Ecclesia defunctorum in cælo vel purgatorio existentium mentionem; Divos à mysta invocatos; vino aquam in calice permixtam fuisse; veteres transubstantiationem, & tantum se sub una Sacramenti specie, quantum sub duabus suscipere, certo certius credidisse: docuisseque simul Christum in Eucharistia adorandum; Hanc figurâ crucis olim consecratam, elevatam, ac extra usum quoque reservatam cum reverentiâ. Prætereà cælibem sacerdotibus vitam convenire demonstrat; his psalmos & orationes præscribendo, ante sacram recitanda functionem; in quibus mundiciem animi corporisque, zelum religionis promovendæ, & saluti hominum consulendi mystis commendat. Deinde modum orandi, quando sacris induerentur vestimentis, tradit; & quòd manus in ipso tenerentur Sacro abluere, ut & ante Introitum denique, Missam Cathecumenorum, Canonem minorem & majorem, in hisque varias præfationes & orationes pro ratione temporis, ac tandem Sacri perorationem, mutatis ubique mutandis, prout diximus, persequitur. Opusculo ita consummato præfixit inscriptionem: LITURGIA SVECANÆ ECCLESIAE, CATHOLICÆ ET ORTHODOXÆ CONFORMIS. Liturgiam vocavit, ut vetus primitivæ Ecclesiæ vocabulum retinens, majorem operi conciliaret autoritatem; & odiosam Missæ nomenclaturam intermittens, illi gratiam procuraret cum in Romana & Græca, tum in Ecclesia Lutherana; præcipuè verò Suecana. Atqui Latine simul & Suecicè publicam fuit lucem aspectura, eâ ut existimo intentione, ut Sueo-

nes Sacrum in utraque lingua aliquandiu peragerent, donec mansuetiores facti, & ad Catholicum dogma propensiores, istud ferme integrum, cum Missa integra Catholica, & illa solum Latinâ tandem suscipere. Johannes igitur Botherus in Orbis amphitheatro inde Johannem Sueciæ Regem summoperè laudat, quòd Catholicam in suo Regno fidem suscipere quidem consensisset, verum contrariis Caroli fratris molitionibus nimium fuisse impeditum. Michael tamen Iselenis in sua fatetur historia, Laurentio Surio succenturiata, Suecum non quoslibet fidei Catholicæ articulos admittere voluisse. Quod ipsum insinuat in suis Possevinus libris; atque ipsemet hujus actionis procurfus ac discursus, sequentibus comprehensus paginis, clariùs demonstrat.

Verum ad Liturgiam oratio calamusque redeant; Hanc P. Herbestus, & Catholicorum alii scholiis illustrarunt præfatis, non, velut nonnulli perperam senserunt, M. Petrus Fectenius: Nam in hoc, aliisque hujus propositi negotiis, Fectenius & Archiepiscopus honorem quidem habuerunt, sed Jesuitæ laborem, omnium authores tractatum qui Liturgiæ tempore prodierunt, ut sub illis saltem, velut umbraculis, hujusmodi cuniculos agerent, nè molitio adversariis alioquin prodita, impediretur. Ideoque P. Herbesti censenda est præfatio Liturgiæ præfixa, non Archiepiscopi, utpotè quæ Confessioni Augustanæ repugnat è diametro, & veterem propugnat luce clariùs religionem. Nihilominus tamen M. Laurentius regni Archipræsul initio brumæ cum M. Erasmo Stocholmiam denuò vocatus, hanc præfationem pro sua agnoscere, & simul Liturgiam vigore subscriptionum compellitur acceptare, approbare & publicare. Quamobrè utraque ab hisce modo censoribus paululum examinata, & parùm vel sanè nihil prorsus immutata typis subjicitur, & anno Liturgia sequenti consummata, sub Archiepiscopi nomine pompâ insigni producitur.

Sed hinc paulisper nunc in Islandiam excurramus, ubi studio Gudbrandi Holensium Episcopi, typographia hoc ævi spacio primùm introducta fuit, & hujus exercendæ Magister exstitit quidam Jonas, Sueco natus illic parente, villæ cujusdam Parocho, isque præter alios in lingua insulæ vulgari libros quam plurimos, sacrum Bibliorum excudit quoque codicem, longo ibi tempore desideratum.

Indè autem per vastum oceanum reversus in Scandiam vel Jutiam, invenio hujus Ducem & administratorem Episcopatus Slesvicensis ultimum Adolphum, VI. Octobris die mortis imperio succubuisse, posteaque Episcopam Danicæ subjectam coronæ.

Anno MDLXXVI. sicut etiam priori, Suecana intonuit Ecclesia cantu extra Ducatum sonoro, quemadmodum in conventu ante sesquiannum Stocholmiæ fuit decretum, interimque Clerus ob penuriam concinentium non parvam expertus difficultatem, de illa queritur apud suos ubique Præfules. Quibus simul Archiepiscopus provocatus querimoniis, suæ dicecesis presbyterio Calendis Januarii, literis quaquaversum publicatis mandavit, ut quilibet in sua parochia sacerdos, ingeniosiores & vocis modulamine nobiliores feligeret pueros, hosque Dominicis ac festis diebus domi suæ in Ecclesiastico diligenter cantu exerceret, & hujusmodi concentibus peculiarem in templis locum, non procul ab altari dissitum assignaret. In Scholis prætereà juvenus in cantu exercebatur choralis magnâ profectò industriâ, & ibi sicut etiã in urbanis ruralibusque passim Ecclesiis veteres cantuum libri, multis qui hætenus annis obsiti pulveribus delituisse, producebantur; inque regio simul visebantur sacello, quan-

quandoquidem Rex Johannes non figuratâ tantoperè musicâ, quanto-
perè simplici majorum præfatâ, delectaretur.

Aliud verò diploma in Februario domi M. Laurentius valvis ba-
filicæ Upsalensis & Academiae affigens, multis probat in eo rationibus
Sacrosanctam utriusque Testamenti Scripturam, nisi Patrum adhibitâ
sanctorum interpretatione, sine periculo erroris minùs esse intelligibi-
lem; Idque potissimum hinc demonstrat, quòd omnes ab initio Eccle-
siæ qui fuissent hæresiarchæ, non consulendo SS. Patres, ast suum pro-
prium in Scripturæ sequendo interpretatione fatuum sensum, intel-
lectumque, à semita veritatis, & via salutis æternæ ipsimet eminus exor-
bitavissent, ac homines secum alios propemodùm innumeros in perdi-
tionem abduxissent. Deindè illos clanculum perstringit, qui neotheri-
cis hodie Scriptoribus potiùs adhærere quàm veteribus consultum exi-
stiment, imprudenter agentes; cum illud pro infallibili sit doctrina te-
nendum, quod ubique, quod semper, quod ab omnibus piis & ortho-
doxis creditum in Dei hætenùs Ecclesia esset. Ideoque ut incommodo
hujusmodi tempestivè occurrat, & Regis mandato, de Sueonum salute
plurimum solliciti, velut etiàm suo satisfaciât officio, asseverat se de-
crevissè unam quotidie horam prælectionibus SS. Patrum impendere;
Quandò simul modum ipsos cum fructu legendi, auditoribus se tradi-
turum pollicetur. Qua de causâ sacre studiosos Theologiæ hortatur,
ut frequentes tum temporis in acroatherio compareant, ipsum aut vica-
rium ibi audituros, & non mediocrem solidæ eruditionis ac pietatis
inde secum ralueros cognitionem.

Præterea nullus horum, vel aliorum in regno virorum literatorum,
aliquam obtinuit Scholasticam aut Ecclesiasticam sub Rege Johanne fun-
ctionem, qui non prius jurejurando literis comprehenso se firmiter ob-
ligaret, quòd in suis prælectionibus vel concionibus Patrum testimonia
Scripturæ Sacre rectiùs intelligendæ esset adhibiturus, & in controver-
sis Scripturæ locis antiquiores celebrioresque veteris Ecclesiæ Doctores
consulturum se polliceretur; veluti S. Ignatium, S. Clementem Roma-
num, S. Dionysium, Tertullianum, Polycarpum, Justinum, Cyprianum,
Basilium, Epiphanium, Hilarium, Gregorium Nazianzenum, Ambro-
sium, Augustinum, Athanasium, Hieronymum, Chrysostomum, Irenæ-
um, Cyrillum, Vincentium Lyrinensem, Prosperum, & Leonem: Si-
quidem plerique horum ipsam didicissent veritatem ab Apostolis, vel
istorum discipulis, ac proximis successoribus auditoribusque, quam de-
inceps posteris velut per manus tradiderant. In præfata etiàm juramen-
ti formula se Pastores & Scholarum Rectores obligarunt, quòd cum
homines in hac mundi senecta ad virtutum studia essent languidiores,
acres forent auditoribus suis stimulos facesque exhortationum subditi-
ri, ut salubria non refugerent jejunia; castimoniam colerent; in preci-
bus & eleemosynis se fideliter exercerent; festos dies revocatos & im-
posterum revocandos religiosè observarent. Et hos simul se ipsosmet
observaturos concionando, ac Sacramenta auditoribus administrando
Ministri & Ludimoderatores sponderent. Demùm sanctè iidem pro-
miserunt, quòd Regiæ Majestati, uxori & liberis, fideles in omnibus
essent futuri, Regis & religionis obtrectatores nullo personæ respectu
habito prodituri, ac quoslibet tumultus omni semper conatu averfuri,
non concitaturi.

Nec Moschus interim à bello feriatu, principio anni Vichiam cum
VI. millibus pugnatorum invadit, & mense Januario Lealiâ, Fichelio,
Lo-

Lodioque minis potius quam armis illius provinciæ arcibus potitus, Habfalia obfidet, quam XII. Februarii leviffimè perfidiffimeque traditam occupat. Ità fervavit ille fidem Regi Danorum suo fœderato, tot ipfi munitiones & regionem auferendo fertiliffimam! Rutheni autem perfe- cuturi victoriam, sub Padifum Suetici Regis arcem indè castra move- runt, & hosti non parcendum rati Sueco, cum Dano non foret par- sum amico, castrum leviter licet oppugnaffent, id Johannes Oldenbor- gius, Ruthenorum territus fimiliter minis, citra ullam dedit mox necessitatem. Deindè victores Ofeliam, Sueci quoque ditionem, cru- deliter infestarunt: Et reditu hostium Sueticus Revaliæ Polemarcha cog- nito, cum paucis festinavit cohortibus arcem recuperatum, quam XXIX. Aprilis obfessam, aliquot impugnat frustra septimanis. Quod ipsum fa- cit Claudius Ungerus sub Habfalia, & proptereà negotio infecto uter- que tandem receptui canit, hostique munitiones aliquandiu permittit. Nec Ruthenus in Huitenfteno ignorans Sueticum abiiffe militem Reva- liâ, & Padifum obfedisfe, ut ipsum indè revocaret, & captis sub Reva- liâ præpingvibus armentis sibi com meatum procuraret, illuc medio tem- poris intervallo turmam misit equestrem; Quæ ab imbelli civium tur- ba continuo in hostem effusa prædandum, exuta prædis profligatur & fugatur.

Intereà etiàm Stephanus Batoreus ex Transylvania in Poloniam accitus, thronum regni & torum Annæ consequitur Jagelloniæ. Quan- dò fimiliter Liturgia hætenus sub prælo desudans absoluta, Clero Re- giæ Majestati subjecto commendatur usurpanda, eamque Johannes Rex Ducatus pariter Ecclesiis obtrufurus, cum ea misit ad fratrem Caro- lum prænobiles viros, Georgium Gere, Ericum Sparre, Consiliarios regni, & Ericum Mathiæ, Secretarium. Hos autem legatos Dux IX. Martii cum responfo hujusmodi remisit, quòd nec sibi nec Regi liceret il- lam acceptare, cum in paterno inhiheretur testamento qualibet reli- gionis innovatio, obsecrans proptereà nè sibi, vel successoribus hære- dibus obtruderetur, contra parentis donationem, quòd ea sibi, non al- teri, omnem in Ducatu quà Ecclesiasticam quà Politicam tribueret ju- risdictionem. Quocircà Rex Johannes probans ex jure Suetico & pactis conventis, sicut etiàm paterno testamento secus explicato, contrarium, ac nihil tamen suis proficiens rationibus, graviter fratri offenditur. Quæ profectò controversia non paucis flagrans annis, multo Patriam detrimento cumulavit. Veruntamen modò Rex Johannes Caroli haud moratus responsum, si Pontifex saltem Romanus suo religionis confor- mandæ proposito suffragari dignaretur, opinatus est non defuturam sibi rationem, dogma illud per totam Sueciam promovendi. Hoc igi- tur in negotio Pontum De la Gardie natione Gallum, & professione for- tassis Catholicum, atque M. Petrum Feftenium, isto fermè anni tem- pore cum Liturgia, & tota religionis suæ forma, Romam versus ad Gregorium XIII. oratores ablegavit.

Atqui Doctores in Germania quidam Evangelici, quos inter fuit Crusius & David Chytræus, suos ante biennium transmissos Constan- tinopolim non Romam tabellarios, ibi confessionis Augustanæ confir- mationem, & cum Græca conformationem Ecclesia impetraturos, hoc currente anno receperunt; Qui censuram Patriarchæ secum attulerunt, Romano magis dogmati quam Lutherano convenientem, nec magnope- rē à regia illa Sueonum confessione discrepantem. Quippe quam Rex Jo- hannes optabat fabricabatque normam religionis, non tantum Augusta-

næ profectò vel Romanæ (prout deinceps comprobabitur) quantum Græcanæ convenientem Ecclesiæ; Intolerabili tamen illo, de processu Spiritus Sancti, cum aliis non paucis, excepto errore, quem Schismatici non minus contumaciter, quam impiè, per aliquot mundi hætenus secula defenderunt. Hinc Suecus Romæ postea minus voti compos redditus, fertur Constantinopolitanum hac in re statuisse compellare Patriarcham, quod alibi memorabitur.

Sed jam ad legationem Regis Johannis Romanam denuò conversus, depræhendo Fectenium in via submersum periisse, & Pontum naufragio sub Gotlandia factò ereptum, in Italiam solum perrexisse. Quamobrem inter Catholicos tantus in Europa triumphus agitur, fama que spargitur de Sueonum Rege ad Ecclesiæ unionem Catholicæ propediem accessuro, ut etiã ad remotissimam Melitensium hinc transvolaret insulam. Quã Catholicus Ordinis Magister, bellum sibi à Turcis inferendum formidans, hoc anno provocatus, missis in Sueciam legatis, opem Regis Johannis imploravit. Priori autem anno Cæsar Germaniæ, à Revaliensibus, ut præfatus sum, rogatus, simulque quibusdam Imperii aliis necessitatibus provocatus, legatos in Russiam miserat, qui modo indè incolumes reversi XXX. Maji Rigã scribunt Revaliensibus, se nullas ipsis cum Moscho inducias impetrare potuisse. Vicissim porrò Tyrannus suos ad Imperatorem direxit per mare Oratores, quos Suevica classis interceptos, ad Regem Johannem perduxit. Idque postea Moschus resciscens, Suecum in Junio per literas obsecrat, ut illos ad Cæsarem in negotio toti Christianitati profuturo transmissos liberare non gravaretur.

Quandò prætereà Moschus indè sibi persuadens Revalienses desperationi & deditiõni proximos, quòd Sueci non contenti patrociniõ, aliud apud Cæsarem quæsvissent, quendam Henricum Gellinchusium, Revaliæ natum, & homicidii causa perpetrati exulantem in Russia, cum turma equitum CCC. in Livoniam expedit, popularium animos periclitaturum. Qui propterea Huitenstenio literis ad Senatũ datis, petit cum illo colloquium, & non obtinet, quòd Revalienses doli non laterent Ruthenici. Undè Huitenstenenses Rutheni plurimũ offensi, eruptione factã, sub ipsa prædantur Revalia, hostibusque præfidiarius miles mox congressus, illis prædas eripit, & in fugam victor conjicit. Hincque Russi magis exasperati, per sequentem Julii mensẽ Huitenstenio & Padiso simul excurrunt, ac provinciam Revaliæ subjectam ferociter incurfant. Hætenus porrò sæpius admoniti Rigenses, ut vetera quædam nomina Regi Sueonum persolverent, cum nollent creditori satisfacere, Rex Johannes infestã illuc missã classe, XI. Julii in accolis propugnaculi Durenensis ferro & flammã grassatur; indeque commoti Rigenses debitum solvunt multo frumento in castrum transvecto Revaliense, & in gratiam cum Sueco itã redeunt.

Interim Rex Johannes domi nactus Moschi literas, de captis querentes legatis, XII. Julii respondit illos nequaquam dimittendos, sed alios insuper capiendos, donec Tyrannus Sueonum tabellarios, nullo jure hætenus ibi detentos remitteret, & in pacem utrinque stabilem consentiret; Ideoque si ad hanc foret animatus, tertio anni sequentis mensẽ suos haberet in limite regnorum legatos, cum Sueticis illic quaslibet transacturos controversias, ac pacem denique conclusuros. Sin autem Revalia illum remoraretur, hanc flagitaret à Cæsare proprio urbis Domino, quam Sueci sumptus bello impensos Estonico ubi accepissent, resigna-

gnare haud tergiverfarentur. Sed nihilominus Ruffum Revalienfes averfati dominum, proximo autumno factâ crebrò excurfione, non modicis Ruthenos paffim afficiunt detrimentis.

Cæterùm ifto in Sueciâ tempore Scotorum primò detecta fuit conjuratio, hujusque convictus præcipuè quidam Gilbertus Balfur, Carolum Mornæum prodidit complicem, & capitis modò Stocholmiæ promeritum adiit supplicium. Mornæus autem fugâ in Ducatum elapfus, indè fuit postmodum reductus, & judicio fiftitur, qui crimen confeffus, ad supplicium quandò producitur, inter alia in hæc prorupit verba: *Hodiè morietur Carolus, cujus beneficio vivit Rex Johannes*; intelligens forfitàn fe Regi quondam Erico diffuafiffe, nè captivum maçtaret fratrem. Verùm quòd deinceps maleficio beneficio commutaffet, hinc nihil adjutus, gladio profternitur.

Jam ad Ecclefiastica nobis paulisper negotia redeundum, horumque caput Liturgiam, de qua juffus à Rege Clerus Stocholmenfis non ità pridem, ut candidum ferret judicium, per M. Abrahamum Scholæ Rectorem quandam Liturgiæ cenfuram paulò acerbiozem hætenùs conflarunt, & VII. die Septembris Regi Johanni obtulerunt. Critici verò hujus refponfi fcopus fuit primarius, quòd Liturgia Papatui compendiofam pararet viam, Patriæ iterùm obtrudendo. Quamobrem Rex fe religionis fimul Pontificiæ palàm infimulari plurimum indignatus, Presbyterium Stocholmenfe accufatum rebellionis, feditionis, factionis, contumaciæ, infcitiæ, inconstantia, violatâ fubfcriptionis & approbationis fæpiùs factæ, functione privat Ecclefiaticâ, & paulisper captivat, in ædibus tamen Cleri propriis. Alibi etiam in regno cœpit flamma tumultus ob Liturgiam glifcere, cui licet Clerus in Ducatu plenis fufflaret buccis, tamen regiâ protinùs vigilantia, ceù lymphâ quâdam copiofâ, fupprimitur, exiringviturque.

Porro XXIX. Octobris fratrem Rex Johannes hortatur Carolum literis admodum amicis, ut reliquias Stenonis Sture quondam regni Gubernatoris, & uxoris Ingeburgis, in Sacello prope Griphisholmium minùs decenter ac tantis perfonis convenienter humatas, ad Cathedralẽ fui Ducatus Ecclefiam transferret cum honore Stregnenfem, ibique loco depositas competenti, magnifico decoraret hujusmodi cenotaphio, epitaphioque, cujusmodi Principum tumuli quorundam veterum, in Stocholmenfi, Vafthenenfi & Vretenfi nuper cœnobiis regiâ liberalitate effent ornati. Etenim in monafterio quidem Stocholmenfium infulari Magnum & Carolum, Sueciæ Reges olim clariffimòs, ampliffimo fepulchri honore Rex Johannes decoravit; ficut etiâ ipforum in throno antecelforem Ingonem, Sunonem, cognomento Sijch, aliosque in Vretenfi quiefcentes Ecclefiæ, heroas & heroinas. Quod ipfum exhibuit beneficium avia maternæ in Bafilica fepultæ Lincopenfi. In cœnobii autem templo Vafthenenfi, Philippam, Erici Pomerani, & Catharinam, Caroli, Sueciæ quondam dominantium conjuges illuftriffimas, fimili complexus eft benevolentia. Eademque pariter utrumque in Ecclefiæ Alvaftrenfi Suercherum, munificentia & magnificentia; Carolum ac Johannem, veteres item Patriæ Monarchas ibi fepultos; velut quoque Canutum, & Ericum utrumque, Reges itidem Sueticos, Birgerumque Jerlium, in Varnhemio tumulatos, ornaffet, nifi præmaturâ nimis morte fuiffet præventus.

Erga ipfas etiam regni Ecclefiæ fuit liberaliffimus Rex Johannes, adeò ut paucæ admodum in Suecia, Gothia & Finlandia fint, quæ regiam hac in re non oftentent, celebrentque benevolentiam. Hanc liquidem confiteantur

tur Cathedralis imprimis, Upsalensis, Lincopenfis, Scarenfis, Aro-
fiensis, Vexionensis & Abogenfis. Deindè Stocholmenfes Ecclesiæ, ubi
insulanam S. Francisci, & S. Claræ suburbanam, splendide admodum
reædificavit. Verum S. Jacobi, S. Mariæ Magdalenæ, & Dominicanor-
um inchoavit sumptuose; quas tamen mors vetuit consummare, præter
Sacellum suburbanum quod eo fabricavit loco, quo paternus fuerat
quondam avus cum aliis regni Proceribus à Christierno Tyranno in-
nocenter concrematus. Nec idem prætereà inficiatur Regis benefi-
cium, Sigtunensis, Schogenfis & Vastenenfis, ferturque Rex Johannes
animo decrevisse, quaslibet sensim ecclesias, initio reformationis in
Suecia passim dirutas, restaurare.

Tantam verò illius hac in re propensionem non ignorans Paro-
chus quidam ruralis, cum fortuito sua conflagrasset incendio Ecclesia,
restorationis opem supplex à Rege foris prodeambulante flagitat, in-
quiens: *Oro Majestatem Vestram, ut combustæ dignetur sanctæ Ecclesiæ auxilia-
rem porrigere dexteram.* Tum quærenti per jocum Principi faceto, ubi-
nam esset regionum sancta hujusmodi Ecclesia? Respondit simplex ille
presbyter, quòd in villa foret Grytensi. Undè Johannes Rex subridens
inquit: *At illam ego Romæ arbitrabar floruisse:* moxque à jocis ad seria
conversus, subsidium illi pollicetur. Immò non Ecclesiis solum fuerat Rex
Johannes tantoperè beneficus, sed harum quoque ministris, & præsertim
iis qui Liturgiam suscipere non gravarentur, illorumque adeò recrea-
batur conspectu sacerdotum, qui opulenter, juxta tamen conditionem
ac functionem decenter, vestiti prodirent, ut alium ipsis similem pro-
tinus vestitum, vel certè meliorem sæpè donaverat. Verum à translatio-
ne Stenonis nimium digressus, ad illam modo revertar: Nam Dux Caro-
lus fraternâ motus admonitione, ossa Gubernatoris & uxoris novis in-
clusa oculis, quâ par fuit solennitate, Stregnesiam transtulit quidem,
& quodam in choro Basilicæ deposuit, nullum tamen mausolæum tumu-
lo imposuit.

Moschus porrò contemptâ Sueci nuperâ excusatione, bellum illi
ob Revaliam dissuadentis, totis se modò viribus hujus accingit expugna-
tioni, ab uno suorum Optimatum persuasus, qui urbem Duci se procu-
raturum, vel sub ea occubiturum sanctè protestaretur; in hocque fuit
propheta verus, non illo, Deo Revalientes protegente, depræhensus.
Quâ proindè fama expeditionis Ruthenicæ Rex Johannes percussus, ne-
cessarium obsidioni commeatum & bellicum ex Finlandia providet soler-
ter apparatus. Sed ex ipsa minùs feliciter Suecia: Etenim quædam
navigia hujusmodi onerata ibi rebus cumulatim, cum indè solvissent,
partim in Oceano interjecto, partim sub ipsa, tempestatibus nimium quas-
sata, interierunt Revalia. Nec minus vigilanter ipsimet sibi prospexerant
Revalienses, & ita quibuslibet provisi abundè necessitatibus, Ruthe-
nicam non formidarunt potentiam. Moschus verò suas hostibus non pro-
ditas esse molitiones existimans, ut eos magis deciperet, & imparatos
opprimeret, pacificum simulat animum, & mense Novembri amicis hor-
tatur Sueciæ Regem literis, ut Commissariis in Russiam ipsam, non so-
lum ad limitem, quantocius destinatis, secum transigere non gravaretur;
se pro confirmatione pactorum suos deinceps in Sueciam transmissurum
fraudulenter promittens.

Nec minùs in Suecia bellum gliscebatur Ecclesiasticum, quam in Esto-
nia Politicum: Clerus namque Stocholmenfis officio & beneficio priva-
tus, domique suæ arrestatus, XX. Novembris supplici ad Regem libello
per

per fautores misso, suam excusat rebellionem; subscriptionem Ordinantiæ novæ quidem agnoscit, sed à quibusdam postea nimis illam mutatam & depravatam queritur, factaque humiliter appellatione ad Concilium in regno liberum, pollicetur, quæ concordibus ibi suffragiis fuerint in negotio religionis conclusa se lubenter suscepturum, nec his unquam reluctaturum. Neque illud etiam Rex Johannes averfatus, Clerum Succiaë primarium convocat anni primordio subsequenti Stocholmiæ compariturum, & adversariis congressurum; Horum verò unus interea P. Laurentius Norvegus, Liturgiæ concinnavit quandam apologiam, contrario Stocholmensium scripto oppositam. Quæ non Liturgiæ oses deterriti, clanculum domi cum Liturgia & hujus præliantur apologia, telis ex pharetra plerisque D. Martini Lutheri, Johannis Brentii, Martini Kemnicii, & aliorum, Missam Romanam libris oppugnantium, tantisper mutuatis. Præcipue autem Liturgiæ impugnarunt præfationem; sacrificatur præparationem; & ipsum Liturgiæ canonem, qui cum in plerisque foret Catholico conformis, inde concluderunt totum Liturgiæ opus, Pontificiæ in Sueciam religionis postliminiò introducendæ certissimum esse prodromum. Hos itaque Liturgicomachos Rex Johannes investigaturus, & alios simul sui propositi oses oblocutoresque indagaturus, occultos habuit quosdam passim choricæos, quos præter, Senatus quidam publicus religionis fuit constitutus, ad quem omnes hujusmodi causæ deferebantur examinandæ ac judicandæ; Qui responsa dabat; obscura declarabat dogmata; dubios informabat; & adversantes Liturgiæ confutabat. Quos proinde vocat M. Abrahamus in suis passim libris Declaratores & Inquisitores, horumque supremus fuit cum suis P. Laurentius Norvegus collegis.

Anno MDLXXVII ineunte, Clerus Regis non Principis Caroli regionibus potissimus, Stocholmiæ congregatus, se ventilationi Liturgiæ accingit, & siquidem plures ex ipso per Upsalensem ac Arosiensem, aliosque persuasi Episcopos, illam demum amplecterentur quam averfarentur, cum refractariis habetur in acropoli disputatio. Ibi autem de Sacramenti & sacrificii discrimine acriter fuit aliquandiu concertatum, sententiam Evangelicorum Lincopensi Episcopo & M. Abrahamo præcipue tuentibus; Sed Catholicorum aliis regni Præsulibus, à Rege ipso met & P. Laurentio Norvego non parum subinde adjutis, propugnantiibus; hique cum innumera veteris Ecclesiæ testimonia pro se adducerent; & inde, sicut etiam ex Scriptura Sacra, juxta Sanctorum Patrum explicata interpretationem, Rex Johannes vehementer admodum probaret incruentum in Ecclesia sacrificium esse omninò concedendum, plerique adversariorum ad regias tandem partes secesserunt; Quos inter fuit M. Martinus, Lincopensium Antistes: non M. Abrahamus; qui Stocholmensium concionatoribus, & Upsalensium Professoribus, aliisque sibi nonnullis cum Ducatus Clero adjunctis, Liturgiam deinceps multò acrius oppugnavit.

Istos propterea Rex Johannes officio & beneficio spoliatos relegavit, captivavitque; qui nihilominus in sua perseverarunt confessione. Verum suæ obtemperantibus voluntati Rex plurima contulit beneficia, sicut de utrisque postea copiosius dicendum, & nunc ad Stocholmensium reverendum disputationem, vel potius obligationem: ubi simul erant Politici Ordines congregati, hosque Rex Johannes deinde aggressus, non difficulter ipsos permovit ad subscribendum Liturgiæ; quod etiam Clerus fecerat XV. Februarii, prævio Politicorum exemplo hujusmodi non pa-

rum insuper animatus; Adeo ut quidam Clericorum non dubitarent calamo testari, se manu, mente libenter, & devotè subscripsisse. Sed in ipso obligationis instrumento asseverat Clerus, se ideò Liturgiam acceptasse, probasse, & postquam domum perveniret, in suis quemlibet Ecclesiis illà uti statuisse, quòd inprimis Sacræ foret Scripturæ consona; Ecclesiæ conformis primitivæ; Sacramenti non inutilis administrationi, & sacerdotis præparationi; cui tam internus necessarius esset ornatus, (qui fuis ad Deum orationibus compararetur) quàm externus. Deindè quòd laudabile non vituperabile esset, ut sacerdos præmitteret & submitteret consecrationi Eucharistiæ pias hujusmodi orationes, quibus se Deo, actionem & oblationem commendaret, obsecraretque ut Sacramentum cederet in salutem animarum fumentibus; In quo tantum contineri sub una specie, quantum sub utraque simul, & tantum sub parte quantum sub toto firmiter esset credendum, juxta sacrum Ecclesiæ hymnum: *Lauda Sion Salvatorem*. Denique quòd Christi merita & passio in Missa Liturgica laudabiliter recolerentur, illeque humiliter ibi rogaretur, ut noster vellet esse apud Patrem mediator. Itaque cum istas ob causas, quas sanus nemo posset Christianus reprobare, devotiorem Missæ formam modò susceperit, se indigenis pariter & alienigenis excusatum fore certo certius confidit.

In eodem præterea conventu fuit conclusum, ut quicumque, & cujuscunque conditionis vel eminentiæ esset, & his decretis impostero se opponeret, pro Regis haberetur rebeli, ac regni perduelli, meritæque plecteretur pœnâ, modò proditus ab exploratoribus, & coram inquisitoribus accusatus. Hujusque statuti vigore cum M. Abrahamus non corrigeretur, in Alandiam fuit relegatus, velut omnium contumacissimus, & postea reliquos confidens Rex Johannes sibi facilius obtemperaturos, inprimis congregitur Professoribus Upsalensibus, hisque mandat ut scripto suum proferrent judicium, de nupera Stocholmiæ instituta disputatione. Qui proindè veniam nacti regiam, tempusque operi sufficiens conficiendo, ex libris D. Martini Lutheri, de abrogatione & abominatione Canonis, Missæque totius Catholicæ, ex Martini Kemnicii, contra Tridentinum Concilium, ex Georgii Majoris, Zvinglii & Illyrici, olim conscriptis, suam consarcinarunt sententiam; testimonia porrò Sanctorum Patrum, in quantum Sacræ consonarent Scripturæ, non secus, admittunt; Et quandoquidem illa cum hac, inquit, non conveniant de Sacrificio Missæ, Patribus rejectis, simulque oblatione incruentâ, sacrosancto Dei verbo, non Liturgiæ, vel aliis humanis traditionibus nos mordicè adhæsuros profiteamur; Idque cum nulli debeat Christiano vitio sanè verti, obsecramus nè propterea nostro diutiùs officio privemur, sed Academicæ Juventutis informationi clementer restituamur. Hi autem fuerant, M. Petrus Jonæ, M. Olaus Luth, & M. Henricus Gadolenus, qui totam propemodùm habuerunt spem in Duce Carolo, velut etiàm alii Liturgiæ Aristarchi, collocatam.

Atqui Liturgiæ propugnatores sub regio constituti patrociniò, contra illos & reliquos adversariorum, amarulentum non minus quàm luculentum publicant vicissim syngramma, nomine Archiepiscopi, tantquam authoris, subdolè insignitum. In quo antagonistas vocant transfugas; perjuros; literarum & sigillorum transgressores, violatoresque; posteriorem non esse priori contrariam Ordinantiã, demonstrando. Deindè probant in novâ revocatas velut ab exilio Ceremonias, non esse illicitas, non scandalosas, non impias vel indecentes, sed licitas, pias, decentes,

centes, ordini servientes, & populum instruentes, nec aditum Papatui ullatenus præparantes, licet Romanæ essent Ecclesiæ ritibus aliquantum convenientes.

Sed huic non acquiescentes apologiæ ofores Liturgici, transmissâ in Germaniam Liturgiâ, super eâ consulunt Academicos Vitebergenses, Helmstadienses, Francofortenses, Lipsenses, & Jacobum Rungium Pomeraniæ Superintendentem, aliosque illic Hyperaspistes Confessionis Augustanæ. Qui libro diligenter examinato, hujus usum Sueonibus magnoperè dissuadent, quòd videretur introitus quidam esse ad reducendum in Sueciam Papatum. Hac proindè Doctorum censurâ Evangelicorum nostri Misoliturgi magis in sua confirmati opinione, pluribus Sueonum ad sua castra pertractis, bellum renovarunt, & graves in regno turbas passim concitarunt. Hinc autem Philoliturgi non parum indignati adversariis, quoddam sub nomine Dæmonis publicant diploma, in quo fingitur Satanus hortari eos velut asseclas sibi fidelissimos, ad tumultuandum, rebellandum, dogma Ecclesiæ Catholicæ non suscipiendum; sed Augustanæ Confessionis retinendum, idem accepturos constantiæ præmium, quod mortuus ipsorum Archipræsul pro meritis in Flammeburgo consecutus esset M. Laurentius Nericius. Finxerunt similes Evangelici quasdam in primordio suæ reformationis literas, Suecos à Catholica dehortando religione; Harum propterea emulatione Liturgici modò provocati, non absimiles divulgant, Sueones ad fidem hortando Catholicam denuò suscipiendam. Sed neutrum probo stratagemata in fidei negotio, quòd in eo candidè sint omnia agenda, & illud verbo Dei fideliter citato non famoso promovendum aliquo hujusmodi libello.

Id Liturgici etiàm facturi, & suam molitionem, religionemque Sacræ Scripturæ & sanctorum doctrinæ Patrum omninò conformem, nunc porrò comprobaturi, typis hoc anno Stocholmensibus Georgii Cassandri publicant consultationem; Quam, ceù nucleum Orthodoxæ ac priscae in Ecclesia primitiva fidei, Sueones minùs difficulter suscepturos sperarent, & cum Augustana permutaturos libenter Confessione. Suâ tamen opinione fuerant frustrati: Pleraque enim ille dogmata Ecclesiæ Catholicæ confirmat, & hanc nihilominùs nonnullâ indigere passim reformatione graviter disputat, quòd à veteri degenerasset hætenùs Patrum sententia, ac denique reformandam esse, non penitùs deferendam, concludit. Inter alia porrò cœlibem Cleri vitam magnoperè quidem extollit, sed clericis tamen nupturientibus esse matrimonium sine piaculo, & cum exemplo, suffragioque veterum facilè concedendum. Deindè sumptionem Eucharistiæ Laicis sub una capientibus specie non denegandam, & volentibus sub utraque sine scrupulo esse porrigendam, Patrum subnixus testimonio demonstrat; Hujus circumgestationem Sacramenti, velut novam, improbat; Indulgentiarum similiter promulgationem, & nimium Divorum imaginumque cultum. Missas abrogat privatas quodammodò, & Sacris in vernacula operari non vetat, aliaque limat & limitat Ecclesiæ dogmata Catholicæ, priscais inhærens testimoniis, ut Lutherana cum Romana faciliùs posset reconciliari modò Ecclesia, prout ex ipso liquet Cassandri libro, ad quem præfatis non contentum remitto lectorem, & hinc meus per mare festinat in Livoniam calamus.

Initio anni Moschus comparatum hætenùs exercitum, & insigniter armatum, Revaliam misit oppugnatum, simulque in finitimas Sueciæ provincias suum effusus furorem, quòd Ruthenicos nuper legatos

tos ad Cæsarem navigantes interceptisset Rex Johannes illarum Dominus, MCC. equites levioris armaturæ Tartaricos in Finlandiam ablegavit. Quam tamen non impunè hostis ferocissimus fuit populatus, cum D. Tartarorum ibi fuerint submersi, & reliquorum plurimi ab incolis subito ad arma convolantibus occisi; Deo ità vindicante Moschi perfidiam, quòd tempore induciarum Finlandos his confidentes infestare sibi non duxerit religioni. Interim verò grandior Tyranni exercitus, L. hominum constans millibus, sub Revaliam progressus, ipsam XXIII. Januarii arctissimâ cingit obsidione, VII. integris continuatâ septimanis. Quo temporis intervallo acriter utrinque dimicatum, cominùs & eminus, noctu diuque mœnia tormentis verberata, in civitatem pyroboli sine numero jactati, & vicissim hostibus indè major longè perniciès crebrò fuit illata, tam eruptionibus quàm displosionibus machinarum. Quando Suecus Moschi primùm adeptus literas anno conscriptas priori, X. Februarii die iis respondit, & vehementer Tyranno exprobrans Finlandiæ vastationem, durantibus adhuc induciis factam, præcisè negat se ultra suos missurum posthac legatos, de induciarum prorogatione aut pacis constitutione acturos, quàm ad colliminium; Quò si pacis non sanguinis esset cupidus profundendi, Commissarios etiàm quantociùs transmitteret.

Sed misera Regis Erici conditio longum rumpens silentium, me nunc interpellat, & mihi sequentia commemorat lamenta, historiæ pariter inferenda. In nonum fuit hætenus annum ille captivatus, & intereà temporis in castro Stocholmensi, Abogensi, Griphisholmensi, Arosensi, & modò tandem Oerbygensi, sub arctissima semper asservatus custodia; Ast quòd nihilominus suam identidem callidissimè machinaretur liberationem, & hanc instare propedièm sæpiùs vaticinaretur; sicut etiàm quòd novâ quotannis depræhenderetur liberatorum conspiratio, & frustra mulctaretur, Rex Johannes magnoperè subveritus, nè tandem libertati & potestati operâ suorum restitutus pristinæ, tantum sanguinis humani profunderet in Patria, quantum nullibi unquam terrarum esset profusum, Consiliariorum assensu intimorum præsidibus vigilum ante captivi fores continuò excubantium, hujusmodi dederat instructionem: Si talem illi occasionem affulgere ac imminere animadverterent, quâ certissimum esset periculum, nè violenter ex custodia per fautores liberaretur Ericus, in hoc necessitatis casu, non alias, ipsis liberam facit potestatem captivum uno ex sequentibus lethi minùs inhonesti generibus quantociùs necandi. Mandat enim ut opio per somnum mortifero potionatus, vel pulvinaribus ac culcitrinibus in lecto suffocatus, aut mantilibus collo injectis strangulatus, vel demùm incisâ utraque brachii venâ evacuatus sanguine, tyrannus ille crudelissimus ità moreretur potiùs, quàm in Patriæ diutiùs perniciem vitâ frueretur.

Hætenus tamen mortem evaserat, quòd nulla eam tanti formido periculi maturaret. Modò autem Rex Johannes conjuratione Scotorum, & aliorum Erico faventium, non ità pridem detectâ, velut quoque Missoliturgorum rebellione factioneque, rebus, procul dubio, novis studentium, aut pristinum Erici regimen desiderantium, necessariò commotus, Sueticæ non esse consultum reipub. fraternam diutiùs mortem prorogare, animadvertit; Quòd alioquin ipsemet, uxor, liberi, Proceres, & Patria denique universa propedièm indè certo certius periclitaturi viderentur. Ericum proindè morti dudum promeritæ frater destinavit, & cum ferali Johannes Secretarius ferculo, quod Philippus Chernius Regis Chirurgus miscuisset, ad Oerbygensem missus arcem, Domini man-

mandato procuravit, ut Ericus Christianè moriturus, XXII. Februarii die, qui & Dominicus fuit, Sacram, impetratâ peccatorum absolute, accederet Synaxin. Sequens deinde biduum citra vitæ periculum captivus meritò transegit, & postea funestus illuxit dies XXV. Februarii, quo toxicum ignarus in pisorum, ut fertur, jusculo præbitum absorpsit, indeque miseram efflavit animam. Nec regium ibi funus diu stetit inhumatum, utpotè quod sequenti mense Arosiam mediocri fuit pompâ, non tamen regali, translatum, & in peristylio Basilicæ XIII. Martii terræ mandatam. Durantibus porrò exequiis, reclusus permanfit in tumulo loculus concamerato, ut mortuum certò Ericum præsentibus & absentibus innotesceret, nec alius personam illius deinceps fortassis mentitus, à Sueonibus susciperetur.

Funebrem habuit concionem M. Erasmus, & hac, inferiisque simul finitis, tumulus cum loculo oclusus, pullo insternitur holoserico, & non alio inscribitur Epitaphio, quam illâ ex libro Regum III. capite II, non parvæ considerationis, in propinquo exaratâ cum regiis insignibus pariete, sententiâ: *TRANSLATUM EST REGNUM, ET FACTUM EST FRATRIS MEI, A DOMINO CONSTITUTUM EST.*

Hoc præterea tempore amitinus Regis Erici Magnus, Saxonum Princeps, relicta hinc uxore Sophiâ, & filio Gustavo, ex Suecia secessit in Germaniam, ubi captus à fratre ad mortem usque fuit in custodia similiter detentus. Verùm quo Ericus die fuit Arosiæ humatus, Ruthenicus sub Revalia exercitus, rebus convasatis, & plus quam III. hominum millibus desideratis, cum summa inde abiit ignominia, & Revalienses cum ingenti permanserunt gloriâ, CX. solum desiderantes ex suis, partim extra, partim intra urbis mœnia interim ab hoste occisis. Cæterum modernus Daniæ ac Norvegiæ Monarcha, Christianus IV. Fridericiburgi XII. Aprilis natus, primas vitæ auras hauserat.

Moschus autem sui exercitus ductoribus, quòd Revaliâ non expugnatâ rediissent, multum indignatus, plus tamen Stephano Bathoreo, quòd thronum Poloniæ nuper sibi præripuisset, Polonicas Livoniæ ditiones, induciis abruptis, statuit impugnare, & cum Stephanus bello esset distentus Gedanensi, quaslibet ibi munitiones occupare. Itaque reduces armat denuò copias, & has principio æstatis Plescoviam præmissas, ipsemet cum filio seniore lentius subsequitur. Atqui subvertitur, nè Suecus infestatione nimis exacerbatus Finlandiæ, ac impugnatione simul Revaliæ, vicissim in sua infestaret absentia Russiæ provincias, blandis illum literis mense Junio demulcet, & fraudulenter denuò inculcat, oratque amanter, ut legatis in ipsam transmissis Russiam, litem vellet transigere; obsecrans igitur nè interea Ruthenicis infestaret provincias, sed usque Decembrem inducias prorogaret, diem videlicet S. Nicolai. Quando Magnus Tyranni affinis, offensum illius non nihil sibi animum placaturus, ipsum accedere statuit; congressu tamen consultius supersedens, Vendam se contulit. Johannes quoque Sueonum Rex, fallacibus Moschi literis nequaquam confidens, tantam invadendi hosticum, & clades Finlandis nuper inflictas plectendi, haud prætermittendam censuit occasionem.

Quocirca mandato Regis, per anni reliquum Revalienses factâ identidem excursione, Moschi provincias in Livonia horrendum vastarunt. Quod ipsum fecerat alius Sueonum exercitus, Viburgo in Noteburgensem & Kexholmensem Russiæ præfecturas digressus, quas in solitudinem propemodum redegerat. Tertius interim classe vectus milita-

ri sub Narviam, trina Moschi fortissima Ivanogrodo propugnacula non pridem adjuncta, flammis XXVII. Augusti solo adæquavit, & victor cum præda remeavit. Tum porro temporis in Dicecesi grassatus Rigenfium Tyrannus, belluinam non humanam exercuit sævitiam in incolas, licet se plerique ac munitiones illi spontè subdidissent, dedidissentque, ità per Julium, Augustum & Septembrem, plus quàm XXIV. illic arces, cum præfecturis occupans. Nec Stephanus bello implicitus Prufico, licet subsidio esset intereà vocatus, potuit Livonibus auxiliari.

Victor autem Moschus Derpatum processit, captivum eò secum adducens Magnum affinem, Vendæ XXXI. Augusti conjectum in vincula, cum servitoribus, quòd Polono illum nonnihil favere comperisset. Quamobrem Derpati cogitur literis se iterùm Tyranno quàm firmissimis obstringere, novam illi fidem promittendo, homagium præstando, & spondendo se XL. aureorum millia ipsi primo quoque tempore numeraturum. Atque ità dimissus, & Karchusium, Öfverpaliàmque liber ad conjugem remissus, perfidiam Moschi cœpit merito detestari, quòd Livoniæ dominio potitus, insuper cogitaret ipsum & Germanorum ibi reliquos, in fines Tartariæ ad perpetuam ablegare servitutem. Tantum igitur ut declinaret infortunium, cum uxore protinùs & servitoribus ex Livonia migravit ad castrum in Curlandia Piltense, Moschum non amplius conventurus perfidissimum. Quem tamen Rigenfis quidam scriba non formidans, modò aliquot ipsi arces laudabili eripuit stratum gemate.

Intereà temporis Pontus Dela Gardie in Sueciam reversus ex Italia, prænunciat Regi Johanni adventum Legati, à Gregorio XIII. secum ex urbe missi, Antonii Possævini, viri ex Ordine Jesuitico doctissimi. Qui posteà Stocholmiam ingressus, ut Cæsaris, non Pontificis Romani, orator, magnificè suscipitur, & mox Regem Reginamque congressus, ipsos nomine Gregorii amanter compellat, Quando prætereà luculenter probat, literis productis, animum Regis Johannis Catholicæ studiosum religionis in Suecia propagandæ, Pontifici magnoperè quidem placere, sed modum propagationis saltem displicere; Ideoque suadere ut remotà hypocharisi, religionis negotio nequaquam conveniente, palam Catholicæ fidei causam susciperet defendendam, inque Suecia promovendam. Priùs tamen P. Laurentium Norvegum, & Jesuitarum alios conveniens, propter eandem in fidei negotio simulationem, ipsos graviter admodum increpat.

Cum Possævino reor in Sueciam accessisse, vel non longo ante ipsum tempore in Patriam rediisse illum Botvidum, in Nericia parentibus natum agricolis, virum profectò multà præditum eruditione, ut in sua testatur Epistola, Botvido Nericio perscripta, doctissimus ille Manutius. Hinc autem reversus in Italiam, Romæ diu moratur, & demum fundis ibi amplissimis divenditis, in Hispaniam secessit: Ubi etiam doctrinæ suæ beneficio plerique fuit admirationi & venerationi, hacque si contentus fuisset nominis gloriã, nec Comitum se profapiã ortum in Suecia, falso illic sparsisset, ad maximos in aula Hispanica honores pervenisset; mediocribus ibi tamen haud caruit, cum ad ipsum, tanquam ad oraculum, in rebus controversis confluerent quotidie Hispani, horumque ipse vicissim conversatione delectatus tantoperè, ut reliquum vitæ ibi potius, quam in Patria transigere, & mortem oppetere voluerit. Eum proinde Iberis copiosius celebrandum relinquamus, & in chariorem nobis Sueciam revertamus, cujus singularis

ris quoque amator & præpotens dominator Rex Johannes, Upsaliæ commorans hoc autumnus tempore, cum Academicis crebros habet discursus super Liturgiæ negotio. Nec raros etiam cum ipso urbis Præsule M. Laurentio; Qui modò pœnitens subscriptionis, & acceptæ propterea functionis, VIII. Septembris, probat coram ipso Rege, arbitris tamen remotis, Liturgiam cum nec Catholicæ nec Lutheranae conformis esset Ecclesiis, apud utriusque homines professionis multa parere scandala, causamque esse unicam tot grassantium in regno tumultuum.

Verùm his Rex Johannes non immutatus, consilio magis se accommodat Possævini, svadentis palam citra ullam simulationem, Catholicæ negotia fidei proponenda, discutienda & transigenda. Hinc igitur Rex commotus, novum in archiodæo basilicæ Upsalensis fabricat suggestum, ex quo Calendis Novembris P. Laurentius Norvegus, jussu illius & Legati permissu, sermonem habuit prolixum Sueticæ, in Regis præsentia, Senatorum & aliorum frequentia auditorum maxima, de interpellatione, venerationeque Divorum. Quo etiam die novum S. Erico loculum Johannes Rex argenteum, deauratum & nuper fabricatum, restituit non parva quidem solennitate. Nam in castro primum expiatus, idque operâ fortassis Possævini, exuvias Divi multo impositas honore accipit, & inde à Catholicis in Basilicam portatus sacerdotibus, solenni admodum supplicatione, prope summam Ecclesiæ aram, collocatur, rutiloque auri diademate desuper suspenso decoratur. Quamquam verò Rex hujusmodi actionibus & molitionibus publicis, suum magis animum denudabat, Catholici amantem dogmatis; Id tamen non curans, præcipuis sui propositi mandat adversariis, M. Petro Jonæ, M. Olao Luth, & M. Henrico Gadoleno, Academiae Professoribus, ut argumentis scripto responderent, quibus nuper in præsentia ipsorum P. Laurentius Norvegus, sanctorum roborasset invocationem & venerationem.

Post XXVI. verò diem, censuram concionis intereâ confectam Regi humiliter offerunt, in qua elevant testimonia Sacræ scripturæ & sanctorum Patrum ab æmulo prolata, secus explicant, & concionem simul totam, velut erroneam improbant. Ideoque magis Rex Johannes illis offensus, impietatis, stoliditatis, & ruditatis palam accusatos, liberæ tradit custodiæ. Moxque Stocholmiam profectus, ibi Academiae instaurationem cœpit moliri, Liturgicis solum fautoribus, seu potius fidei Catholicæ sectatoribus, committendæ; Cujusmodi etiam homines aliis Ecclesiæ Suecanæ officiis tantum præficiendos statuit. Et propterea Laurentium Forsium, ex suis unum Sacellanis, Parochum facit Stocholmensem. Ast idoneum cathedræ Abogensis Episcopum non inveniens, his aliisque de causis, nullum Paulo subrogat successorem, ante MDLXXXIII. & ita per septennium caruit Præsule Finlandia: Nam Paulus Justen, MDLXXIII. ex Ruthenica liberatus captivitate, triennio solum supervixit, cum MDLXXVI. in fata concesserit.

Anno MDLXXVIII. Moschus Vendam nuper amissam recuperaturus, mense Februario illam frustra impugnat; Nam oppidani hostes animosè repulerunt; & prætereâ intelligentes Rutheni obsessis subsidium Rigâ propediem affuturum, indè cum dedecore abierunt. Præsidium vero Ducis Magni Ofverpalensè, cognitâ domini fugâ, summo perè trepidavit, & submetuens nè Moschus arce potitus, omnes ibi comprehensos trucidaret, aut in Tartariam relegaret. Propterea consultius Ofverpalenses rebus & vitæ suæ ducentes, castrum Suecis pro-

dere: id Gubernatori, literis ad ipsum quantocius missis, deferunt. Nec ille oblatum recusavit, licet nullum à Rege mandatum haberet; & Germanis atque Danis inde Revaliam traductis, præsidio arcem Suetico firmavit, mense anni currentis secundo. Interea Fridericus Danorum Rex, fratris motus literis de Moschi perfidiâ graviter conquerentis, novâ ipsum legatione statuit compellendum; Danicique Oratores in Maijo Parnaviam cum magnificentia delati, Novogardiam aut Plescoviam versus ad Tyrannum properarunt, à quo verba solum reportarunt.

Calendis Junis cohortes Sueonum ex Revalia & Overpalia progressæ, amplissimum, locupletissimumque Derpati suburbium IV. Junii, opibus spoliatum concremarunt. Rutheni proinde nostratibus vicem relaturi, Overpalensem populantur ditionem, præfidiarii que nimium pauci in hostem ex castro effusi, partim necantur, partim captivantur. Deinde victores arcem exiguo munitam præsidio aggressi, XV. Julii eam obsederunt, statumque illius periculosum non ignorans Estoniæ Gubernator, auxiliares convocat ex Finlandia copias, & M. CC. Revaliâ emissos pedites, equitesque Overpalam versus, jubet interim obsessis ferre subsidium. Verum quando lentius utrobique progrediuntur, hostes XXV. Julii castro potiuntur, propter summam rerum inopiam dedito; & præfidiarii cæduntur, ac reliqui in miserrimam abducuntur captivitatem. Nec solum Overpalam illa flagellavit annonæ caritas, famesque, sed totam Estoniam, & præcipue Revaliam, ubi plures incolarum inediâ mortui perhibentur.

Quo Rex Johannes tempore, pro solenni aliorum in orbe Christiano principum, Ecclesiæ Catholicæ auscultantium consuetudine, suum habuit perpetuum Romæ Oratorem, quendam Malvesium, quibuslibet Sueciæ negotiis ibi expediendis non segniter invigilantem. Hic autem residens vicissim Antonius Possëvinus, Georgii XIII. à latere nuncius Apostolicus, & dogmati huc aditum Catholico sensim propagando indies magis disponens, aliquantulum suæ potestatis cum P. Laurentio Norvego communicavit, ut ipse Legati præsentis vel absentis tanquam vicarius, partem oneris sustineret. Eâ verò fretus prærogativâ P. Laurentii, in quadam matrimonii causâ cum Johanne Henricio, Regis Secretario, postmodum dispensavit, literasque hoc super negotio vicarii datas Johanni, Archiepiscopus nactus, inde, sicut etiam ex nupera P. Laurentii concione, ac libellorum de iisdem materiis quorundam promulgatione, liquido Catholicorum in Suecia molitionem cognovit. Itaque submissim receptui canens, & promotæ Liturgiæ, quod esset velut introitus ad Catholicam fidem Suecis obtrudendam, pœnitens, collaudatâ Misoliturgorum constantiâ, cum ipsis secretò in gratiam rediit: Prius tamen interfuit Conventui Stocholmiæ celebrato, & Romanæ tum ignarus machinationis, reliquo persuasit Clero, ut novam approbaret Ordinantiam. Enimverò conspiciens Rex Johannes citra tumultus periculum gravissimi, se palam suo indulgere proposito nequaquam posse, consueto illud modo, velut securiore, per Legatum fortassis etiam permisso, decrevit promovere; proptereaque dictam habuit Stocholmiæ Synodum.

Interea porrò Suecus à Polono amica compellatus legatione, super nominum præsertim solutione adhuc prorogandâ, suum vicissim remisit in Poloniam XXX. Augusti Oratorem, ibi perpetuum, Andream Lorichium, cum instructione hujusmodi: Primò, quandoquidem Serenissimus Sueciæ Rex, L. thalerorum millia loco dotis cum uxore sibi promissæ; CXXXIV. millia Regi Sigismundo Augusto quondam mutuata; CXCI.

CXCII. millia ex proventibus munitionum ac ditionum in Livonia sibi oppignoratarum, per XVI annos à Polonis levata; prædia conjugis materno ære comparata, nec paucis thalerorum millibus æstimata, hæreditatis portionem illi à defuncto relictam avunculo, ad plurima ascendentem argenti signati millia; & tandem IX. millia his nominibus exigendis vario interim tempore impensâ, meritissimo jure à Polona exigat republica; hæcque prætetendat sibi non licitum bona regni externo tradere Principi. Se propterea desiderare affirmat, ut sibi ex bonis solveretur, quæ illustrissima uxoris soror in Italia & Ducatu obtineret Brunsvicensi. Deinde partem ex gaza Tichesinensi, competentem liberis, conjugique flagitat, potestatem faciens Legato, ut magno Cancellario, vel alteri Optimatum, cujus operâ hujusmodi nominum solutionem impetraret, numeraret inde loco honorarij, XII. aut XV. millia thalerorum; sicut etiam ut Borussia Principi hinc satisfaceret XXX. millia & CD. thaleros à Sueonibus postulanti.

Cæterum exercitus Sueonum, qui serò nimium Overpalensibus subsidio advenerat, deditioe arcis cognitâ, plurimum ideò contristatur; velut etiam quod gravissimam Regis offensam, propter non latum tempestive obsessis auxilium, esset certò incursum. Quamobrem concorditer decrevit, insigni quopiam fortitudinis documento, & singulari nocumento hostibus primâ occasione inflicto, regiam denuo gratiam promereri; Quando intelligens Ruthenos proximâ elatos animatosquè victoriâ, novam alioversum expeditionem suscepisse, ac propterea minas spirans, vindictamque cladis commilitonibus inflicte anhelans, Revaliâ Parnoviam usque per XX. millia furibundus excurrit, ut offensos alicubi locorum hostes invaderet.

Interim verò emissis quaquaversum exploratoribus, cognoscit Ruthenorum XVIII millia Vendam obsedisse, & modicas Polonorum cohortes in vicinio hærentes, sociæ urbi extremum ferre subsidium, contra tantam hostium non audere multitudinem. Ipsemet propterea subverens etiam Moschos tam numerosos solus aggredi, per nuncium Polonis suam defert operam, svadetque ut conjunctis armis communem invaderent hostem, adeò crudeliter in Livones ubique ferocientem. Ista Georgius Boije Sueonum ductor, Andréæ Sapihæ Polonorum antesignano perscripsit; hicque licet principio tantam Sueonum benevolentiam & clementiam alienæ provinciæ ac oppido citra præmium oblatam, habens suspectam, nonnihil tergiversaretur, tamen Suecorum candore amoreque in amicos Polonos & Lithuanos Livonesque probe considerato, lubens commilitio assensit. Mox promdè conjunctus uterque exercitus, in Ruthenos animosè contendit, hostibusque XXI. Octobris congressus, clarissimam obtinet victoriam; quippè plus quam VI. millia illorum cæcidit, & reliquis aut captis aut fugatis, amplissima colligit spolia, æqualiter utrinque divisa, præter XX. & aliquot bellicas machinas, quas minus justè sibi Polonicus vendicans, Regibus confoceris largam præbuit ansam postea litigandi. Sed modo nihilominus Sueci & Poloni centum ex utraque natione commilitibus tantum desideratis, sibi amicissimè valedicunt, & nostri V. Novembris Revaliam cum triumpho redeunt. Deinde pristina fortuna plurimum ubique mutata omnem Ruthenis successum aliquandiu negavit.

Porrò dum gladio in Livonia pugnatur, calamus quorundam in Suecia Liturgiam oppugnantium non feriat, & præsertim Archiepiscopi, qui cognitis nuper infidiis Catholicorum, hætenus occulte librum conscripsit quendam, ipsumque mense Novembri, nomine suppresso inter

amicos disperfit, ita in scriptum: *Responsiones brevissimæ contra novas Papi-
starum machinationes, intra limites patriæ excitatas.* In ipso autem opere
has illorum producit molitiones, videlicet, quòd Sueonibus persuadere con-
rentur, ut potius crederent sanctis primitivæ Ecclesiæ Patribus, scriptu-
ram interpretantibus, vera ab illis demonstrari, quam à novis Evange-
licorum scriptoribus: Quod præterea nostratibus passim inculcarent,
Evangelicos in regno sacerdotes, cum suam ordinationem haud possent
legitimam, successionemque à Christo & Apostolis continuam probare,
non esse veros Pastores, nec ullum conficere Sacramentum, aut suos
decipere sectatores, auditoresque. Demum quod iisdem Sueonibus anti-
quatam de veneratione ac invocatione Divorum instillarent doctrinam.
Quibus adversariorum propositionibus tandem respondit P. Laurentius
Norvegus, antagonistam Archiepiscopum fuisse ignorans.

Anno MDLXXIX. Moschus damno sub Venda nuper accepto tan-
toperè fuit commotus, ut non illam modò & reliquam Livoniam uni-
versam, sed etiam Curlandiam ac Prússiam, sub jugum mittere omni-
nò Ruthenicum decreverit. Tanti proinde operis fundamenta tempesti-
vè jacturus, hujus principio anni, comparatis à Chrimensium Princi-
pe Tartarorum carè admodum induciis, centum millia bellatorum co-
git undequaque, & hujusmodi exercitum per hyemis reliquum, cum
grandioribus belli machinis, cæteroque apparatu, Plescoviam sensim præ-
mittit. Nec Livones hostis latuit molitio, qui propterea Oratoribus ad
Regem Stephanum quantociùs ablegatis, Polonorum, Lithuanorum-
que implorant subsidia. Hinc autem Stephanus provocatus, habitis
protinus Varfaviæ Comitibus, amplissimos belli sumptus per decennium
in Ruthenos gerendi ab Ordinibus impetrat, & pro his actutum
XXVI. millia pugnatorum sibi comparat. Nec suis etiam Sueonum
Rex indormit rebus, qui haud ignorans hostes primum in Revaliam,
& cæteras Estoniæ urbes, arces ac provincias impetum facturos,
ut illos in ipsa distineret aliquantulum Russia, mense Febuario, bi-
nos in hosticum instructissimos exercitus amandavit, unum quidem per
Viburgi ditiones, alium verò per regiones Narviam & Nyslotiam deter-
minantes. Qui ad veris usque primordia illic crudelissimè, avarissimeque
præliati, locupletes & indemnes cum victoriâ inde rediebantur.

Interea temporis M. Laurentius Sueciæ Archipræsul, domi cum
morte luctatus, & ab illa superatus, XII. Februarii animam efflavit, in-
deque vacavit Upsalensis, sicut & Abogensis, cathedræ quinquennium.
Quo temporis spacio, commodissimam nacti occasionem Philoliturgi, Ca-
tholicam magis promovendi in Sueonia religionem, hujus inprimis fidei
Archiepiscopum Suecis obtrudere laborarunt. Ideoque hujusmodi ido-
neus officio reputatus præ aliis quidam Magnus Laurentius, fratre ge-
nitus Johannis & Olai, ultimorum in regno Archipræsulum Catholico-
rum, pro informatione ac ordinatione hinc in oras emittitur transmari-
nas & transalpinas. Et quandoquidem novus Antistes non paucis opus
haberet cooperariis, adolescentes nobilioris ingenii ex toto passim regno
collecti, ad Gymnasia simul Jesuitica, Romam, Olomucium, Vilnam &
Brunsborgam catervatim transmittuntur; horumque fuerunt primarii
Petrus Braschius, Petrus Salemontanus, Joannes Jofvila, Nicolaus &
Andreas Servii, Andreas Gersius, Laurentius Bogerus, Andreas Stale-
rus, Olaus Sundergeltius, Andreas Olavius, Samuel Grabenius, Magnus
Andræ, Jonas Petrius, & Georgius Palmerius.

Nec in aliis hujus negotii partibus domi fuit promovendis feria-
tum;

tum; Siquidem libri Catholicorum plenis in regnum doliis illati quotannis studiose dispergerentur, quos inter præcipuus erat, Mathiæ Bredembachii libellus de componendis Ecclesiæ diffidiis, & Canisii minor Catechismus; qui etiã Sueticè versus & modo Dantisci impressus, in regno avidius expetitur. Præterea concionum scriptores varii, & potissimum Johannis Echii Homiliæ, controversiarumque Enchiridion, magno hic studio publicantur. Deinde ut cum grato melodiæ sono Catholicum simul dogma in aures canentium & audientium influeret, priores Evangelicorum non pauca cantiones immutatae fuerunt, illaque præ aliis quæ Pontificio & Turcico malè imprecatur dominio, sic variata: *Conserve Deus verbum tuum, & frange vires hostium, &c.* Plures tamen Ecclesiasticæ de novo concinnatae; Divorum invocationem comprobantes; Eliæ ac Enochii reditum postremo mundi tempore futurum inculcantes, & simul Lutherum, non Papam esse Antichristum asseverantes, illum erroris obliquè insimulantes; vitam insuper monasticam; peregrinationem votivam; jejuniorum observationem; majorum devotionem; & imaginum piarum, sanctæque crucis venerationem, commendantes. Nec ipsa demum Litaniam mansit intacta, utpotè cum in eam oratio pro mortuorum animabus piorum à cruciatu liberandis, fuerit inserta; hujusmodique astutiã pristinam de Purgatorio dogma auditoribus inculcatum.

Quæ omnia regio fiebant permissu, & jussu, instinctuque Possævini, & simul Rex Johannes uxori ac liberis, Catholicis, facello peculiari apparando intentus, elegans profectò quoddam in parte castri Stocholmensis austrum versus protensa, illis fabricavit, hujusque pinnaculum Sacrosancto Jesu nomine illustravit. Nec minus venusta est porticus eò duccens, quæ præter alium ubique ornatum oculis inambulantium & spectantium sanè gratissimum, habet etiam parietem utrumque selectissimis quibusdam sententiis ex Sacro profanoque jure transcriptis, lectorem in Divino humanoque quolibet negotio utramque concernente rempublicam copiose instruentibus graphice inaratum. Quæ profectò lemmata, sicut etiã alia foris, intusque passim in hoc castro & reliquis per Sueciam quibuslibet inscripta parietibus problemata, Regis Johannis pietatem, probitatem & prudentiam non obscure spectatoribus demonstrant. Sed crebrioribus & illustrioribus ideò porticus distincta Stocholmensis, quò frequentius hac morans Rex acropoli, quotidie in ea obambulet porticu; graviora regni negotia ibi ponderaret, & sub tholo suum haberet oratorium, devotis ornatum undequaque imaginibus, hicque frequenter visus etiã post obitum in pristino habitu spatiari.

Plurimam quoque navavit hoc simul tempore operam Regis frater Princeps Carolus, ædificiis arcium in suo Ducatu ornandis; & præcipue cum instaret tempus nuptiis deputatum celebrandis, Neonymphæque in patriam adducendæ. Nuper etenim Princeps suis in Germaniam Legatis magnificè destinatis, filiam Ludovici ad Rhenum Palatini, Mariam, nullo non virtutum ornamento præter nobilissimum generis splendorem decoratam, sibi desponsaverat. Ipsemet autem veris hujus initio Heidelbergam profectus, ibi XI. Maji sacra peregit connubialia. Interim domi fama obvolitans, sponsum Calvinismi à novo ipsi focero instillati, passim insimulavit. Sed ille hujusmodi rumoris ignarus, amoribus dat operam, quando heroicis nuptiarum solennitate facinoribus palàm exhibitis, & præsertim catadromiã, præsentibus Germaniæ Principibus palmam ferme omnibus præripuit; Quibus deinde, foceroque valedicens, in Sudermaniam cum nova Nuptâ properavit. Et hujus quidem in illam adventus
toti

toti fuerat regno per salutaris; Enim verò nisi ex una parte deinceps Princeps Maria, ex altera Regina Catharina, inter Regem Johannem & Ducem Carolum, plus quàm Vatiniano diffidentes subindè odio, se velut sequestres sæpenumerò interposuissent, illo Suecia incendio tota penitus conflagraffet. Cujus propterea beneficii nomine, utraque immortalè apud Sueones memoriam, & gloriam promeruit heroina.

Cæterum Johannes Basilius Ruffiæ Tyrannus, omnibus belli rebus probè hætenus præparatis, mense Junio, Plefcoviam ingressus, cognoscit Polonum Vilnâ cum immenso etiâ exercitu profectum, in ditinos festinare Moschoviticis; Indeque metu perculsus, Livoniæ suspendit impugnationem. Et Stephanus in hostes progrediens imperterritus, per sequens trimestrè, Moscho Polociam, Socolam, Tauoliâ, Casianam, Crasniam, Sifniam & Suffam, fortissimas Ruffiæ munitiones, & amplissimas in circuitu regiones, potenter armis surripuit: Deindè victoriâ persequens, provinciam Smalenchoviensem, Cernigovensem & Severensem, usque Staradubium ferro flammaque populatur, ac tandem receptui canens, victoriosum in hyberna reducit exercitum. Nec interim Sueciæ Rex sibi feriandum ratus, instructissimâ mense Julio classè militari sub Narviam transmissâ, civitatem Ivanogrodenfium, & suburbium Narvensium, incredibilibus spoliata divitiis, in solitudinem flammis redegerat, ac simul ex advenarum navigiis in portu hærentibus non minorem collegerat opulentiam, indè Revaliam & Stocholmiam cum triumpho protinus deportatam.

Moschus idè Suecis vicem relaturus, aliquot millibus Tartarorum in Harrigiam immisfis, provinciam Revaliæ subjectam truculenter admodum vastavit. In populatores autem egressæ Sueonum in Estonia cohortes præfidiariæ, illos quærunt ad interuicium, & cognoscentes hostem sub Vesenberga refugium captasse, ibi illum aggredientes, tormentis ex castro impetuntur, & redire compelluntur. Unus tamen nostratium, Ivo Schengenbergerus agricolarum Capitanus, temerario quodam ausu cum imbelli suorum turba Tartaros porrò laceffens, suæ pœnas luit temeritatis. Etenim nimiâ hostium multitudine obrutus, cum plurimis commilitonum iplemet captivatur, & Plefcoviam in castra Moschi perductus, mactatur.

Prioribus verò Sueonum victoriis, de Moscho sæpius reportatis, Chriemensium Princeps Tartarorum instigatus, modo suos Sueciam versus ablegavit Oratores; Qui XVIII. Augusti Stocholmiam ingressi, binos Regi Johanni Camelos & Cantherium multi valoris Equum donarunt, rogantque nè ullatenus Rex cum perfidissimo Ruthenorum Tyranno transigere dignaretur. Nec Sueco ingrata fuit Oratio, & præsertim fœderatio contra Moschum, quam Legati simul nomine sui Principis flagitarunt, promittentes ex oriente hostem armis Tartarorum haud segniter distentum iri, dum ab occidente per Suecos impugnaretur. Quamobrem Rex Johannes oblatum acceptans fœdus, novo hujus socio amplissima per Legatos postea remissos munera transmisit, & plura longè promisit, si fidèlem Stipendiariorum operam hac in re experiretur.

Priusquàm verò Tartarorum advenissent Oratores, Suecus nuperâ ditatus prædâ, & victoriâ plurimum animatus, ipsam quoque Narviam utramque, Livonicam scilicet ac Ruthenicam, statuit expugnare. Propterea numerosum mox exercitum, pedestrem & equestrem, undequaque congregatum, navibus imponit. Qui mense Augusto Revaliam perlatus, indè Narviam contendens, illam XIII. Septembris cœpit oppugnare.

gnare. Verùm quòd promissus non advenisset ex patria commeatus, & aliquem ex hostico providere continua Tartarorum incurfatio impediret, gravissima in castris suborta fames pestisque Sueones ad solvendam Narviæ obsidionem compulerunt. Nam prætereà variis cœli injuriis, & assiduis præsertim imbribus defatigati, XXIX. Septembris vasa conclamarunt, quos Revaliam indè pergentes à tergo infestarunt agmina hostium, & subito nimis accessu recessuque velut maris æstu crebra nostris damna intulerunt.

Quo tempore sævior domi hostis occipit in Suecos grassari, nimirum pestis contagio usque adeò terribilis, ut per sequens trimestre in sola Stocholmia plus quam XII. millia hominum ea prosterneret, & per Sueciam alibi regionum multò plures, Ostrogothiâ tantum exceptâ; In quâ proindè Rex Johannes tuta hyberna delegit. Sed nullibi Estonibus securam Russi mansionem permiserunt, qui Harrigiâ iterum vastatâ, in Vichenses crudeliùs multò desævierunt.

Initio etiam autumnii quidam Laurentius Erici, ex collegio Romæ Germanico, Stocholmiam reversus, à Possævino frustrâ monetur, ut omissum repeteret studiorum curriculum, & fidem non desereret Catholicam. Quippè in famulitium Ducis Caroli nuper in Patriam similiter cum uxore nova reversi mox adoptatus, Catholicos atrocissimo libello, de Romana potissimum devotione, septem videlicet Ecclesiarum visitatione, ac reliquiarum ibidem monstracione, lingvâ vulgari conscripto, deinceps perstrinxerat. Is porrò dictus vulgò indè Rommare-Lassius, in quandam mentis alienationem temporis progressu incidit, nec unquam indè convalescens, in ea moritur insania, quam ipsi velut apostatæ meritò contigisse Catholici postea dictitarunt. Reditu prætereà Ducis sui Clerus ex Diœcesi Stregnensi plurimum roboratus, & Nicopiæ XXVII. Septembris congregatus, habitâ cum Principe simul deliberatione, se juramentis, literis & sigillis obligavit, quòd Liturgiam nullo unquam tempore suscepturus, nec Augustanam confessionem in ullo articulo foret deserturus.

Moschus demùm Polonicis & Sueticis hætenus armis non parum fatigatus, pacem cum Stephano inire voluit, ut Johannem commodiùs impugnaret, eoque prostrato, Stephanum debellaret. Hunc proindè sub exordium brumæ à vastandis & expugnandis Russiæ ditibus munitioibusque dehortans, orat ut potiùs secum pacisceretur. Verum Stephanus Moschoviticæ non ignarus fraudis, Ordinibus Poloniæ ac Lithuanicæ iterum Varsoviæ convocatis mensè Decembri, eorum consensu belli continuationem, & fœderationem pariter cum Sueco in Ruthenos pangendam constituit. Nec ipsam Rex Johannes averfatus, Comitiam indicit, Vasteni initio anni sequentis his aliisque de rebus celebranda.

Hispanus prætereà Belgas sibi rebellantes ad pristinam armis compulsurus subjectionem, Sueci amicitiam suis percommodam partibus, ob varia & hujusmodi bello necessaria hinc petenda subindè auxilia, depræhendit. Et propterea Oratore nuper in Sueciam transmissò, ad sodalitiū commilitiumque velleris aurei Regem Johannem amicissimè invitavit. Ac simul obsècravit, ut sub fœderis pacto ineundi, liceret sibi materiem navibus idoneam fabricandis in Vestrogothia pro legitimo comparare precio; ex illa classem ibi navium apparare; commeatu ab accolis empto instruere consummatam; ex portu Elsburgensi educere armatam in hostes; illuc reducere; lâceram reficere, prorsusque
H
tutam

tutam pro classe & classiariis illic stationem, & hujusmodi provisionem requirere. Hoc igitur super negotio Rex Sueonum compellatus, nec tanti amicitiam Principis spernendam ratus, quo pacto novi amici satisfaciendum esset votis, cum regni sui Proceribus diu multumque deliberavit. Interim verò Legatus flagitii cujusdam in Suecia commissi pœnas subverens, re infectâ, nec deinceps perfectâ, clam sibi fugâ consuluit. Quando perillustis Domina Cecilia, Regis Johannis germana, & vidua Christophori Marchionis Badensis, post mariti obitum in patriâ cum liberis commorans aliquandiu, quod esset Catholica, plurimum â conjuge fratris Catharina diligebatur; Quæ tamen hinc postea in Marchionatum reversa, non amplius in Sueonia comparuit.

Anno MDLXXX. Congregatis in oppido Vastenensi Ordinibus, Rex Johannes Sophiæ nuptias filiæ naturalis, Ponto De la Gardie desponsatæ, consummaturus, harum peragit solennia XIV. Februarii. Ipso autem inaugurationis momento, in Ecclesia monasterii celebratæ, sublimior templi ambitus, præ nimia hominum inde prospectantium frequentia corruens, XXIV. illorum fauciat, & unum prorsus necavit. Aliam tamen hujus causam ruinæ, & quidem prodigiosam nonnulli scriptorum adferunt; quam nos Divino linquentes scrutinio, ad Comitiâ pergamus. Quorum principio, nimirum XIX. Februarii, amplissimus regni Senatus sequentes Regi articulos, ibi simul ponderandos, scripto providenter suggestit. Ac imprimis quidem de rebus sollicitus Ecclesiasticis, cum intelligeret Majestatem regiam intra extraque patriam, religionis nomine, pejus indies audire, quod infimularetur passim & novorum & veterum Suecis hætenus obtrusorum dogmatum; ac ideò famæ Regiæ consulturus, tumultibusque occasionem præcisurus, suavitati Regi, ut coram Regni Presbyterio se quantocyus excusaret, & comprobaret, ad evitanda illa varia & nefaria religionis Schismata, quæ orbem modò Christianum miserabiliter laniarent, contaminarentque, primitivæ Suecanam Ecclesiam, velut puriori & infallibili nonnihil esse accommodatam; non verò ad introducendum vetera seu nova in patriam dogmata, esse depravatam.

Præterea monet, si omnem Rex Johannes vellet suspicionis hujusmodi occasionem penitus tollere, ut publicato edicto prohiberet, nè imposterum tot libri Catholicorum in regno divulgarentur; & provideret simul, ut Scholæ Sueticæ Ludimagistris non suspectæ fidei demandarentur, studiaque consueta hætenus aliquandiu intermissa, in Gymnasio instaurarentur; velut etiam ut filium sceptri hæredem in Augustanâ, non Romanâ, educando Confessione, illum Sueonibus redderet ita gratiorem; Qui aliàs subveriti, nè gubernaculo potitus, suam ipsis obtruderet religionem, illumque quodammodo averfarentur. Deinde ad Politica regni negotia procedentes Consiliarii, Regem hortantur, ut pacem cum Moscho potius iniret, quàm bellum diutius gereret, quod in hoc miles regni nimium fatigatus, ad quietem aspiraret; Cujus etiam hostis non minus fortè cupidus, tolerabilioribus nobiscum legibus, dubio procul, non tergiversaturus pacisci. Propterea etiam non inconsultum existimant, ut regius in Polonia Legatus, non solum nomina ibi exigeret, ast simul provideret, nè Stephanus cum Moscho in gratiam, Suecis exclusis, rediret, & fœdus cum ipso, vel Danorum Rege, nostratibus suboffenso, iniret. Ac nè Danica, & aliæ nationes finitimæ, maritimæque in navigatione diutius Narvicâ mercibus spoliata, ad bellum nobis inferendum hinc provocarentur, consulunt, ut hujusmodi

maris

maris infestatio posthaberetur. Et intermissis simul fabricis Ecclesiasticis, minus necessariis, totum Sueciæ, Gothiæque robur, ad firmandas occidentales & boreales regni munitiones, contra Danicam fortassis machinationem & impressionem, converteretur. Sicut quoque cum tempus controversiæ trium Coronarum ventilandæ, in oris exteris conditum appropinquaret, suadent Senatores, ut Rex Johannes tempestivè Palatinum & Lantgravium ad hanc invitaret actionem, futuros ibi Sueonum Compromissarios; moneretque illum pariter Doctorem, cui nostra Bothvidus Nericius tradidisset documenta, nè proderet ea Danorum actoribus vel fautoribus. Atque interim sicubi plura hujusmodi monumenta, Suecicæ patrocinantia causæ, Romæ, vel alibi terrarum posset sua Majestas indagare ac comparare, ut nulli parceret labori, magnopere obsecrant. Ad extremum porrò dissuadent, ut Christophero Magnipotentium Principi, suæ in Sueciam navigationi, quædam obtendenti maris discrimina, & sponsam petenti Elizabetham, illuc ad nuptiarum sacra transmittendam, ullatenus obtemperaretur, antequam per suos hic Legatos, de bonis illi caveret vitalitiis. Nec minori fuit curæ Senatui illa pensio annua Chrimæis promissa nuper Tartaris; & quandoquidem confideret arma per hunc annum suspendenda, neque fœderatorum proinde nobis modo requirenda, consuluit, ut directis in Tartariam literis, tantisper exauthorarentur, nè alioquin stipendia flagitarent deputata, citra ullam nobis operam ibi navatam.

Hujusmodi consilia Rex Johannes non aspernatus, pleraque Ordinibus ponderanda & concludenda proponit. Ast de reliquis ipsemet conventu soluto disponit, præcipuè quidem de religionis negotio; primum per literas seriò admonens Laurentium Norvegum, ut prudenter, non insolenter causam ageret Catholicam Stocholmiæ. Vasteni autem Possëvinus degens, eandem Regi commendare præsentem haud negligit, tantumque fertur hætenus profecisse, ut Rex Johannes probè informatus per Legatum de Catholicorum dogmate, ipsâ exhomologesi expiatus, sumpto Euchariæ Sacramento, factaque clam fidei professione, modò fuerit Catholicæ reconciliatus Ecclesiæ. Prius tamen varias habuit disputationes cum Possëvino, & interrogationes, quarum responsiones deinceps Ingolstadii sub hujusmodi prodierunt titulo: *Antonii Possëvini responsiones, ad Nobilissimi viri Septentrionalis interrogationes, qui de salutis æternæ comparandæ ratione, ac de vera Ecclesia cupiebat institui.* Sux præterea mansionis in Suecia tempore Possëvinus, animadvertens Davidis Chytræi libros plurimâ Sueonum æstimari presbyterio, & nimium suo adversari proposito, scriptum contra illos publicavit, idque nactus mox Chytræus, Legato acerbius respondit, quam ut Regi Johanni placeret, licet ei apologiam & historiam prius Augustanæ Confessionis dedicasset.

Simul etiã Possëvinus modò intentus commodo Vastensis Cœnobii quod inhabitabat, monialium laudat in Catholica fide constantiam, quoniam sub Gustavi & Erici quondam regimine, ad conciones Evangelicorum audiendas compulsæ, cerâ & bombyce aures obturassent; Quasdam Novitias inaugurat, illarumque sub consecratione non parvum contigisse miraculum memorat: Quod M. Abrahamus, ut & aurium obturationem, sapiùs postea subsannavit. Monachorum porrò unum duntaxat in contiguo reperit claustrum Possëvinus, quem pariter confortat, & pro utroque condit Cœnobio quædam statuta impostum servanda. Existimo autem præfato nomen fuisse Monacho, Johannes, qui cucullo quondam abjecto, & ductâ uxore, Parochum diu in villa egisset Hershamerensi prope Bravichiam, & post obitum

tamen conjugis ad cœnobium reversus fuit, ibi reliquum vitæ transegit, in Ecclesia monasterii concionando, & Vestalium exhomologesin subinde auscultando, illique postea in subsidium fuerant missi, Johannes Josuila, Magnus Laurentius, & Andreas Servius.

Verum Principis Sigismundi fuit concionator, M. Petrus Salemontanus; quem Regni Senatus, Ducem hoc tempore honoris gratiâ in cœnobium comitatus, eloquentiæ non citra admirationem auscultavit perorantem. Quando, ut reor, novus Rex Johannes SS. Birgittæ & Catharinæ oculos ex argento fabricatos inaurato, restituit. Quos grato suscepto animo prænobilis cœnobii Antistita Catharina, ex præcâ Gyltarum familiâ genus traducens, & provecam agens modò ætatem, virago tantæ profecto prudentiæ ac eloquentiæ, ut ipsam propterea Rex plurimum admiraretur, venerareturque, colloquio illius mirificè delectatus; sicut etiam eloquio tam Suetico quàm Latino; siquidem hujus non ignara esset, quàm & veteris historiæ, dandoque interrogatis responso, acuta vehementer, prout sequens illius responso Regi semel data liquidò testatur. Contigit enim quadam vice, ut Rex Johannes in viridario seu pomario Monasterii cum ea inambulans, per jocum interrogaret, utrum ipsius virgines non cogitarent aliquando, & exoptarent amplexus viriles? Tum illa vicissim interrogandi licentiam obtinens, quærit à Sua Majestæte; nunquid volucris cœli non posset facilius prohibere in suo nidificare horto, quàm per ipsum volare? Ac responsum naçta, quòd illud quidem esset possibile, hoc autem impossibile; porro subintulit: Ità ego, meæque in Christo sorores, ascensum in animis hujusmodi cogitationum prohibere nequiquam valemus, sed illarum, Dei gratiâ roboratæ, consensum, velut quandam in iis nidificationem.

Hoc pacto, aliisque Rex Johannes Antistitæ, ac reliquo Monasterii contubernio, tantoperè addictus evasit, ut pluribus cœnobitas prædiis donaret; redivis ornaret; claustrum fabricam fartam, tectamque conservaret; profugas inde Moniales vehementer mulçaret; & remanentes novis annuatim donis honoraret. Nec uxor Regis Catharina, maritum ad tantam simul impulsisse benevolentiam contenta, novam Cœnobio & non minorem quotannis ipsamet exhibuit; In hujusque gratiam Monasterio summoperè delectantis, Rex Johannes crebram & diuturnam subinde mansionem Vasteni delegerat. Cæterum ad reconciliationem Regis Johannis cum Ecclesia Catholica in gratiam redeuntis, modò tandem reversus, ex quorundam comperio relatione, talem ipsi pœnitentiam, ob procuratam Erico fratri mortem, à Possævino tum fuisse impositam, ut diem Mercurii, quo facinus est perpetratum, quoad viveret, jejunos ferme transigeret. Quod etiam jejunium deinceps observavit, sed utrum in aliis Legato similiter promissis perseveravit Rex Johannes, Deo examinandum relinquo.

Ità suo hætenus munere Legatus in Sueonia perfunctus parat discessum, quem Rex Johannes abiturientem orat, ut reversus in urbem Ecclesiæ curam Suecanæ non abjiceret; verum apud Pontificem efficeret, ut Clero sui regni matrimonium, & Laicis Sacramentum Eucharistiæ sub utraque specie, aliaque similia aliquandiu permitterentur. Quibus in rebus suam promittens operam Possævinus, coram Rege simul conqueritur, dubio procul, quòd Martinus Lincopis Episcopus nuper pro concione Pontificem Maximum, non erubisset vocare Antichristum. Unde non parum Rex Johannes commotus, Lincopiam proficiscitur, & Martinus crimen audacter confessus, in ordinem redigitur: Nam regio mandato,

dato, pompâ quadam scenicâ in basilicam deductus, ibi solenniter ornâtu Episcopali, officio & beneficio privabatur. Qui postea in clientelam admissus, Carolinam, parochus evasit Nycopenfis.

Sed Legatus Regem comitatus Stegeburgum, & ibi sub discessum ab illo rogatus, ut Romæ quoque perficeret, quò Suecis illic domus Brigittinæ integra permitteretur possessio, & monumenta regni per Johannem Gothum illuc olim deportata, restituerentur; Qui in utroque suum pollicetur studium. Nec alienus ab horum fuisset restitutione deinceps Gregorius, dummodo prius insulanum Stocholmiæ cœnobium Jesuitis impetrasset collegium. Stegeburgo autem Rex Johannes Stocholmiam, & Possevinus inde Dantiscum, vehicaverunt, relicto apud Reginam Stanislao Versevicio, item Jesuitâ.

Interea Polonus bello in Moschum restaurato, & nuncio in Sueciam ablegato, Regem hortatur affinem, ut armis secum conjunctis hostem impugnaret communem. Godlicius autem (id nomen erat Legato) hinc reversus, significat Regem Johannem belli quidem non abnuere societatem, sed statuere, ut disjunctis copiis, & diversis locis pro regnorum commoditate, hosti ita congregerentur, ut quod illi quisque decerneret, id cederet occupanti. Quam acceptans conditionem Rex Stephanus, mense Julio hosticum repetit, & per anni reliquum, senas Moscho eripit munitiones fortissimas, nempe Vielisium, Vielicolucum, Toropeciam, Nevelam, Oserisciam & Savolociam. Pactis etiam Suecus responsurus, eodem tempore hostem diverso loco aggreditur; Atque grandi admodum exercitu sub Kexholmiam misso, ipsam aliquandiu impugnat, & tandem IV. Novembris deditam occupat, amplissimamque castro subjectam provinciam. Supremus verò harum ductor copiarum militarium fuit Pontus de la Gardie, Liber Baro ab Echolmen. Sed aliæ interim cohortes Sueticæ Padisum obsident, VI. miliaribus distitum Revaliâ castrum, quo XXVIII. Decembris expugnato, & hostium ibi quoslibet trucidarunt.

Quando itaque foris pars Sueonum cum Ruthenis tali successu dimicavit, reliqui cum Danis colloquium domi frequentantes, invictis demonstrarant rationibus, Sonnenburgum in Stetinensi transactione haudquam illis fuisse promissum, velut falso contenderent: Et rogati Sueones, controversiam trium Coronarum in aliud prorogarunt tempus decidendam.

Anno MDLXXXI. Pontus Sueonum Polemarcha victoriam prosecuturus, hostesque in Livonia exasperato nunc oppressurus, Kexholmiam cum exercitu per invium festinat desertum, quod miliaria continebat quinquaginta, & Finlandiam à Livonia determinabat, insuetumque suis antehac clam emensus iter, XX. Februarii Vesenbergam obsidet, profligatâ prius cohorte selopetariorum, ex vicinio in subsidium Vesenbergensibus accelerante. Obsessi nihilominus de munitionis propugnatione haud desperantes, vim vi repellunt, & Pontus Revaliâ commeatum, gravioremque belli nactus apparatus, pyrobolis in lignea castri propugnacula libratis, ea concremat. Nec ita terribos videns adversarios, in ipsa fulminat mœnia, & parte horum prostratâ, incursionem parat. Tum hostis expavescens, spondet deditioem, & securum inde nactus abitum, nostratibus IV. Martii pandit munitionem; In qua præter insignem commeatus abundantiam, instructissimum consequuntur nostri armamentarium.

Verum pridie deditioem, in Suecia Stocholmiæ, conjunx apparitoris, quinos genuit infantes, qui secundum baptismum protinus mortui, distinctis loculis à Regina donatis in Ecclesia sepeliuntur insulana, una &

puerpera; quæ post octiduum sobolem tam numerosam in fata subsecuta fuit. Vesenbergâ porrò motis sub Tolsborgum castris, quod tribus indè milliariis distabat, illud Pontus VIII. Martij similiter deditum occupat, & Suetico firmat præsidio. Deindè verò hyemis lenitate & viarum incommoditate, optimam rei gerendæ, ac reliquæ Moscho Livoniæ auferendæ occasionem Pontus negligere compulsus, exercitum per glaciem traducit in Finlandiam. Quando Polonus datis ad ipsum literis, tantam gratulatur victoriam, atque ad pergendum hortatur. Itaque relicto in Finlandia exercitu Pontus in Sueciam profectus, initio æstatis cum grandioribus eò copiis revertitur. Ast Chrimenses Tartari nullis molestiis interim retardati, & simul à Polono Suecoque instigati, Resanensem Moschi Ducatum, tempore hujus hyemis in solitudinem prorsus redegerunt, & plus quam XL. incolarum millibus ibi partim mactatis, partim captivatis, Legatum ad fœderatos cum hujusmodi evangeliiis transmiserunt.

Tantis & rot undique Moschus hostium armis, videlicet Suecorum, Polonorum, Tartarorum, simul impetitus, & præterea Divinis, cujusmodi est pestis contagio, laceffitus, non aliud restare sibi refugium considerat, quàm ut missâ Romanam legatione Gregorii XIII. imploraret auxilium. Modò proindè orator viam ingressus, & postea in urbem progressus, obsecrat Principis nomine, ut suâ Pontifex interpositâ auctoritate, à Polono Principi suo pacem impetraret, & tirulo, insignibusque imperatoriis magnum Ruffiæ Monarcham, à Romano dogmate suscipiendo non alienum, decoraret. Quibus ille Moschi precibus inclinatus, ipsum hujusmodi ornandum honoribus promittit, postquam Schismate repudiato, Ecclesiæ esset reconciliatus. Sed alteri statim satisfactorius petitionis articulo, misit Possavinum, cui mandavit ut in Sarmatiam profectus, religionis & transactionis negotio strenuam navaret operam, non solum inter Polonum & Moschum; sed etiam inter hunc pariter & Suecum, velut sedis Romanæ amicum, instituendæ.

Atqui Serenissimus Rex Johannes Stocholmiæ XIV. Maji, nuptias sororis Elizabethæ, & Christopheri Megapolensium Principis, quâ fuerat conveniens solennitate, celebravit, hisque peractis, sororem & sororium ornatissimâ XV. navium classe Vismariam devehi curavit. Quando M. Abrahamus, in Alandia vel Finlandia in captivitate adhuc detentus, cognoscit arctiori se propediem custodiæ mancipatum iri, & propterea cymbam conscendens quantocyùs, profugit in Sudermanniam; Ubi perbenigno suscipitur hospitio. Hactenus etiam M. Petrus Jonæ, quinquemestri Stocholmiæ detentus in custodia, cum frustra modò regni Senatoribus, & præsertim Domino Georgio Gere, pro sua liberatione supplicasset, indè fugâ similiter in Ducatum elapsus, humanissimè ibi admittitur. Verùm quòd Rex graviter succenseret fratri, transfugis hujusmodi refugium præbenti, Abrahamus & Petrus, emendicato ibi viatico, per Norvegiam itinere discriminibus pleno, in Germaniam secesserunt.

Cæterùm Junio mense Oratores Tartarici Regem Stocholmiæ conveniunt, qui prolixo sermone suam de Moscho victoriam cum commemorassent, cum stipendiis, donativisque suo Principi hinc propterea missis, remearunt. Quando etiam Rex Stephanus tertio accinctus bello in Moschum gerendo, Vilnâ sub Ostroviam, Ruffiæ arcem munitissimam, cum robustiori bellatorum agmine quàm antea procedit: Et castro potitus, vicinam aggreditur Plefcoviam, quam per anni reli-

quum obsederat curriculum. Nec Sueticus in absentia Polemarchæ fuit exercitus otiosus: Siquidem una hujus pars sibi Huitenstenium suscepit impugnandum; altera Parnaviam; & cum tertiâ Carolus Henricus in Vichiam profectus, XXII. Julii capit Lodiam à Ruthenis deditam. Indeque Moschi præsidium in Fichel timore percussum, flammis castro subditis, sibi fugâ consulit. Sueci verò accedentes, incendio extincto, arcem confestim suscipiunt denuò muniendam. Postea sub Lealiam victores pergunt, quam hostis flammâ nimium grassante per nostros excitatâ compulsus, XXVII. Julii dedit. Tandem Sueci Habfalsibus congressi, munitionem Vichiæ primariam illis extorserunt, IX. Augusti occupatam.

Interea temporis Pontus longè majori comparato in Suecia exercitu, cum ipso dum Habfalia expugnaretur, appulit Revaliam. Ibi que haud diu moratus, cum navalibus & terrestribus copiis Narviam festinus contendit. Quam terrâ & mari arctissimè IV. Septembris obsessam, per biduum XXIV. tormentis noctu diuque sine ulla diverberat intermissione. Ità mœnibus aliquantulum stratis; ut milites ad invadendum per ruinas civitatem faceret promptiores, illis tantum concedit prædaram, quantum urbe captâ XXIV. horis quilibet posset sibi acquirere. Hinc igitur summoperè animati, certatim & turmatim ad mœnia decurrendo, per medios hostium cuneos civitatem invadunt; & VII. millibus Ruthenorum trucidatis, ad prædam alacres discurrunt.

Pontus autem Narviâ potitus Livonicâ, VI. Septembris in Ruthenicam, ex diametro trans fluvium oppositam, arma convertit: Quam non difficulter etiâ obtinuit, à præsidariis nupero commilitonum infortunio exanimatis XVII. Septembris deditam. Deinde motis sub Jamagerodium & Coporiam prorinus castris, illud XXVIII. Septembris; & hanc X. Octobris Sueticæ subdidit Coronæ. Porro utramque Narviam Carolo Henricio tuendam & defendendam; sed Jamagerodium & Coporiam illius commisit fratribus, cum provinciis huc spectantibus amplissimis, fertilissimisque. Ipsemet verò Pontus cum exercitu reliquo indè Huitenstenium digressus, suo tantoperè terruit adventu obsessos, ut arcem, civitatemque naturâ & arte munitissimas, XXIV. Novembris dedere non diutius tergiversarentur.

Nec tot tantisque victoriis Sueones contenti, hosticum repetunt, & usque Novogardiam excurrunt. Ac demùm Pontus indè Revaliam cum illis reversus, Ecclesiam S. Nicolai supplex ingreditur, & Deo pro tantis hujus anni trophæis, solennes & singulares gratiarum actiones, cantato in fine concionis Eucharisticæ doxologio, persolvendas curat. Sacris autem finitis ad arma iterum conversus, Suecis Parnoviam impugnantibus auxiliares submittit copias. Ast Ponti licentiâ militum reliqui, Officialiumque primarii cum gregariis domum hilares in Sueciam reversuri, naves conscendunt, hisque tempestate obrutis, in ipso Revalienfium portu submerguntur.

Melior erat Ponti fortuna remanentis, qui adversarium in Regiâ modò habens Jacobum Typotium, Johanni à Secretis, nè in paratas ab illo infidias rueret maxime cavendum censuit, & potiùs inimicum quantoctyùs evertendum; Itaque à Ponto Typotius plurimarum convictus imposturarum & calumniarum, carceri perpetuo adjudicatur, mancipaturque.

Verùm Polonus adversarium sibi Suecum proclamans, quòd tót Livoniæ ditiones ac munitiones occupasset, cum indignatione assève-

rat, se contra Moschum belligerare, plurima indies pericula exantlare; Suecum affinem verò indè promanantia reportare commoda, victoriam scilicet, & gloriam, Polonis hostem communem alibi distinetibus. Verùm non vicissim considerat quòd nostri Polonis idem præstitissent jure fœderis beneficium. Ob hanc igitur causam lubens consensit Rex Stephanus pacis transactioni cum Moscho habendæ, de illâ nomine Pontificis compellatus à Possævino. Simul nihilominus tamen suis mandavit Commissariis, ut Rex Sueciæ affinis, si commodè fieri possët, Moscho una reconciliaretur. Sed frustrâ illi & Possævino Suetico dant operam negotio, quòd Rutheni non tale quid sibi à Duce commissum obtenderent.

Anno MDLXXXII. Tantæ fama victoriæ de Moscho pernicious Europam alis pervagata, non modicum honoris & amoris Regi Johanni passim conciliavit, eademque vir nobilis genere ac ingenio, Ericus Falchius in Austria commorans excitus, oratione panegyricâ, Viennæ XIII. Januarii impressâ, tantos victorioso Regi patriæ triumphos disertissime gratulatur. Fuit præfatus autem Orator Evangelici quondam in Ostrogothia & Vestrogothia Episcopi filius, qui spretâ tamen parentis disciplinâ doctrinâque, fidem amplexus Catholicam, ad sanctum Domini sepulchrum votivâ susceptâ peregrinatione, ibique cingulo dato equestri, evaserat jam clarus. Atque illum Rex Johannes postmodum reduncem, ob plurimas animi corporisque dotes, & potissimum variarum cognitionem linguarum, magni æstimavit, ad diversosque mundi Principes in magni momenti negotiis sæpius ablegavit; quos inter Turca & Tartarus fuerunt. Sed mortuo Rege Johanne patriam exilio commutans, præcipuis orbis Christiani Monarchis suam ita industriam passim probavit, ut annua percipiebat stipendia à Pontifice Romano, Cæsare Christiano, Polono & Hispano. In hujusque tandem aula diutius vixit, ac mundo valedixit.

Hujus principio anni pax inter Polonos & Ruthenos, Possævino imprimis sequestro, apud Zopolsciam Russiæ XV. Januarii fuit decennalis constituta, his quidem legibus, ut Moschus Livonia, cum XXXIV. in ea oppidis & arcibus, in ipsaque Russia Lithuaniae finitima & quondam subdita XI. cederet Polono: Ast reliquas Russus ab hostibus occupatas & sibi olim proprias reciperet. Hanc verò Rex Stephanus cum hoste communi transactionem, inconsulto & penitus excluso contra pactorum vigorem socio belli Rege Johanne, minus honestè concluserat; Proptereaque Sueones illam non immeritò suggillarunt. Nihilominus illius compulsi vigore Parnaviensem solverunt obsidionem, per semestre temporis spacium frustra continuatam, non ignorantes sanè Polonum nuperâ offensum Regis Johannis victoriâ, tantum ipsi, vel potius sibimet, despectum exhibuisse.

Quibus, aliisque de causis Suecus cum Ordinibus actutum Stocholmiæ convocatis tempestivam suscipit deliberationem, quomodo scilicet hujusmodi Polonorum & Ruthenorum esset occurrendum machinationibus? Non spernendum verò consilium & auxilium in his nactus, porrò à Sueonibus flagitat ut filium sibi nominarent confirmarentque in throno successorem. Et hujus voti compos XVIII. Februarii die redditus, ad Ecclesiastica convertitur negotia: Quibus proindè Clerum magis effecturus morigerum, ipsi XXIV. Februarii primùm sub grandiori Sueciæ sigillo insignem anni MDLVI. constitutionem, super sportulis pro humatione funerum levandis denuò roboravit. Atque isto presbyterium beneficium delinitum, novam inchoat Liturgiæ ac Ordinantiæ ventilationem: Et de-

demum utramque tam Ecclesiastici quam Politici, nobiles & ignobiles, ita firmiter approbant, ut quicumque hujusmodi certissimis fidei verae Normis, cujuscunque is esset in Sueciae regno conditionis, impofterum rebellaret, velut laesae reus Majestatis Divinae ac humanae foret plectendus.

Atqui cum publicus esset Liturgiae adversarius Sudermanniae Princeps Carolus, cum Clero sui Ducatus & Procerum nonnullis, videlicet M. uritio & Axelio, Comitibus, Mauritio Grip, Christierno & Benedicto Oxensterniis, Baronibus, ac Stenone Banerio, illi omnem quoad religionis negotia Ordines congregati potestatem censuerunt abrogandam, & sequaces obsequii admonendos: Sicut etiam Duci prohibendum, ne solitum posthac praerberet fugitivis refugium, prout non ita pridem fecisset M. Abrahamo, M. Petro Jonae, & Jespero Marci, Vastenensium concionatori; quem Mariastadii Parochum constituisset. Hic autem unus profugorum famosus ex saxo desumptos, ut fertur Viridarii Jemptici rythmos in cantionem subtiliter concinnatos, & famae regiae propter sacerdotum quorundam Liturgiae adversantium proscriptionem, accommodatos suggillationi, publicavit, Regem Johannem propterea sui odio vehementius inflammavit. Caeterum Clerus, teste M. Abrahamo, in epilogo hujus decreti, confitetur se denuo Liturgiae Ceremonias approbasse, quod sufficientius modo declaratae essent, idque in Dei gratiam & Evangelii propagationem. Conducere igitur illis Christianae fidei confirmationi, & esse tam Clero quam populo necessarias. Hinc se spondere liberas hujusmodi traditiones, quae olim in pura Ecclesia sine abusu viguissent, retenturum; licet haecenus aliquandiu Suecia propter metum superstitionis exulassent; Atque ita Deo, Regiae Majestati, Senatuique amplissimo, quibus eas placere intelligunt, se libenter gratificari.

Idem praeterea M. Abrahamus in suo contra Liturgiam libello, juris cujusdam modo similiter conditi pro decidendis in Suecia causis Ecclesiasticis meminit, hujusmodi exordium illi attribuens: *Fundamento Catholicae fidei, quam docet ac praedicat sacrosancta Ecclesia Romana, semper inhaerendo Regia Majestas & judices tam Seculares quam Ecclesiastici, in regno Sueciae Gothiaeque ad reddendum jus seu justitiam electi, secundum leges & consuetudines infra scriptas, diriment causas & quaestiones.* Ideoque has reor constitutiones ex jure depromptas Canonico Pontificum, Antonium Possevinum ante suam hinc profectionem compegisse, ac Sueonibus velut decretales reliquisse.

Verum post suam ex Suecia migrationem, & pacis inter Polonos ac Ruthenos compositionem, Pontificiam transmisit idem Possevinus Regi Johanni bullam, qua novi susceptio Calendarii Gregoriani Suecis commendaretur. Cui Pontificis voluntati Rex Johannes non reluctatus, permisit ut in Ecclesiis & scholis passim de illo auditores informarentur, & ut eundem susciperent, admonerentur.

Consummata vero, obsignata & ratificata inter Polonos ac Ruthenos pacificatione, Moschus suam in Livonia partem Stephano protinus assignavit. Hicque simul Estoniae affectans dominium, in Martio Rigam missio in Sueciam cum literis nuncio, non erubuit a Rege Johanne Narviam, Vesenbergam, Tolsborgum, Huitenstenium, Lodium, Lealiam atque Habsaliam, immo & Revaliam flagitare, Poloniae tanquam legitimae illarum ditionum & munitio dominae restituenda. Suecus itaque ob inverecundam Poloni & quidem affinis, confederati- que petitionem inprimis attonito similis haerens, & demum se recolli-

gens per Dominicum Alemannum, natione Italum, hinc Regi Stephano transmissum, æquis demonstrat rationibus, Polonos nihil profus juris in Estoniam habere. His tamen ille Princeps dominiorum cupidissimus non sibi ratus satisfactum, in Majo novâ legatione, quâ Christopherus Varsevicius fungebatur, eandem repetit postulationem. Qui prolixè differuit totam Livoniam jure meritissimo ad Poloniam, vel potiùs Lithuaniam, spectare. Polonos quidem pugnasse, Suecos verò interim arces oppidaque nuper occupasse. Unam fœderis conditionem permittere, ut quod Moscho quisque adimeret, id retineret; sed ita intelligendam, quod esset proprium inimicorum, non sociorum, cujusmodi foret omnis Livonia, Polonicæ, non Sueticæ aut Moschoviticæ jurisdictionis. Nihilominus tamen amicitia inter regna conservandæ gratiâ, paratum Regem suum impensas Sueciæ in expugnandis & conservandis oppidis arcibusque illis factas refundere, dummodò sponte Sueones ipsis se abdicarent: aliàs vim illis illatum iri, & armis provinciam Lithuaniam propriam repetendam.

Hæc cum Varsevicius perorasset, Rex Johannes indignabundus Legatum cum responso hujusmodi VII. Julii remisit, quòd Lodia, Lealia & Habfalia Danici non Polonici essent juris; non iniquè tamen à Suecis occupatas, quod hostes iis expugnatis ipsos inde infestasset: Præterea quòd Sueciæ Reges fortiùs quàm Poloniæ Livoniam propugnassent. Propterea se mirari affinem satis aliàs prudentem, Marte aperto expugnata repetere oppida; & quòd fœderis legem adeò imprudenter & impudenter eludere non erubesceret. Ageret potius gratias fœderato pro auxiliis nupero contra hostem bello & sub Venda prius fideliter Poloniæ latis; machinas sub Venda hostibus ereptas quoad partem Suecis debitam traderet; mitteret dotem, mitteret pecuniam cum fœnore regno mutuatam Poloniæ; Memor denique foret, inclytam Gothorum gentem Sueciâ progressam toti fermè dominatam Europæ, quondam Asiæque, & tantum adhuc modernis illorum in Suecia posteris animi viriumque restare, ut nec Moschorum nec Polonorum frameas ullatenus reformidarent.

Post Legati verò abitum bello in Moschum restaurato, Noteborgum Septembri mense validissimis bellatorum agminibus obsideri iussit, re tamen infectâ id contigit. Etenim quòd castrum inter rapidissimos esset fluvios situm, & cymbis duntaxat invasuro pateret militi accessus perquam periculosus, Sueci stratis fulminatione mœnibus, ternas cum fecissent incursiones, nihil proficiunt: Quocirca de castrî expugnatione omninò diffidentes, inde discedunt. Atque cognoscentes Moschum contra rebelles Casaniæ & Astracaniæ Tartaros; sicut etiàm Chrimenses ac Procopenfes sua regna vastantes, cum toto profectum exercitu, & occiduas Russiæ ditiones propemodum inermes relictas esse, motis Noteburgo castris, per anni reliquum in hostico grassantur, & tutò passim diversantur.

Interea porrò Stephanus intelligens non satis benignum Regis Johannis responsum, Ordines Varfaviæ congregatos propterea mense Octobri consulit de bello Suecis inferendo, & Narviâ cum aliis Livoniæ arcibus oppidisque repetendâ. Sed illis proposito reclamantibus, animum mutavit, alia Estoniæ adminicula subjugandæ investigaturus.

David Chytræus eo tempore Rostochii sollicitus, quòd inaudiret suam Augustanæ Confessionis Historiam, & Responzionem Possævino Mylonioque datam, Johanni Regi minùs placere, super hoc pridie Calend. Novembris querulosas Erico Mathiæ Secretario literas perscripsit;

plur; Et ut pristinam recuperaret gratiam, Chronici postea se accingit Suetici, postulatis & impetratis hinc documentis, Elucubrationi futuræ.

Anno MDLXXXIII. ineunte, vel priori exeunte, Moschus ex Tartaria victor domum reversus, Sueticam quoque in se insolentiam statuit compescere, oppidaque sua recuperare. Ut autem hostes opprimeret imparatos, simulat religionis ergo se Blavenbergam propter filii necem ibi expiandam, cum parato abiturum exercitu. Sed suas Suecis ad arma simul convolantibus proditas esse molitiones subintellexit, ideò non audens illos palàm aggredi, suis consultius rebus existimavit, amicæ controversiam submittere transactioni. Atque tabellario Revaliam cum literis misso amicissimis, limitaneum cum Sueonibus flagitat colloquium, quod nostratium consensu Calendis Majis fuit inchoatum. Circa quod tempus, vel paulò prius, Ludovicus Elector Palatinus conjugæ mortuæ priore, filiam expetivit Ezardi & Catharinæ, Frisonibus dominantium, nomine Annam, Gustavi Regis neptem, XVI duntaxat annis natam. Qui repulsam non passus, Principem Sudermanniæ Carolum velut generum sibi percharum & patrum sponsæ, ad nuptiarum solennia Heidelbergam honorificè invitavit. Nec Sudermannus tergiversatus, uxore secum acceptâ, Heidelbergam non modicâ instructus pompâ festinavit, ubi XVII Martii filium ipsi genuit Maria Ludovicum.

Verùm postridiè in castro Curlandiæ Piltensi, Magnus Holsatiæ Dux fortunæ hæctenus & Mosci ludibria expertus, finem vitæ imposuit. Mox verò gravis suborta est contentio inter Danum & Polonum de Curonensis Episcopæ dominio, & quod uterque regum illud contumaciter sibi arrogaret, ad cruentissimum discordia bellum processisset, nisi Albertus Borussæ Dux à partibus arbiter delectus illam composuisset, Diocesi Polonis adjudicatâ.

Commisarii porrò Suecorum & Ruthenorum condicito tempore juxta Pliushundam comparentes, primis aliquot diebus de suorum eminentia Dominorum corrixantur, illis in tentoria horum accedere, & his vicissim in illorum procedere ad tractationis negotium dedignantibus. Tandem verò ita concordati, ut ornatissimæ inter partis utriusque tentoria collocatæ accumberent simul mensæ: Ibiq; pacis quidem actio fuit inchoata, speratum tamen non obtinet finem, quod Rutheni plus æquo postularent, & Sueones illud meritò proinde recusarent. Propterea bimestres solum induciæ, scilicet à IX Maji usque IX Julii diem utrinque fuerunt constitutæ, & interim firmioribus, prolixioribusque Commisarii ornati utrinque instructionibus, constituto imminente conventus die ibidem comparerent.

Ceterùm Dux Carolus filiolo, quo hæctenus plurimum fuerat gavifus, ipso XXVI Maji fuit orbatus, in castrensi Ecclesia Heidelbergæ tumultato. Domi autem Regi Johanni tanta fratris illic mora, quædam de ipso minus dextera suspicandi præbuit occasionem. Nec parùm in ea confirmatur suspicione, quod simul intelligeret Regem Navarræ Calvinianum pacto cum Angla & Dano nuper fœdere, per suum ad Ludovicum Rheni Palatinum & alios Germaniæ Principes Lutheranos Calvinianosque Legatum passim magnoperè suadere, ut secum, & cum Elizabetha, Fridericoque consiliis & auxiliis conjunctis, Catholicorum in Italia, Hispania, Gallia, Germania, & præsertim Belgio, Helvetiâ, etiam fortassis Suecia, violentiam potentiamque frenarent; Atque Eberhardum Truchesium, Coloniensi exutum Archiepiscopatu ac Electoratu, quod Evangelicam esset religionem amplexus, adjuvarent. Suecus itaque

primum mentem exploraturus Anglæ, in hujusmodi Comitem Ericum Brahe & Nicolaum Rascium negotiis hac miserat ætate in Britanniam. Verum sororius Comitis Ericus Sparrius à Jacobo Scotorum Monarcha Calendis Martiis titulo Baronis fuit decoratus. Rex Johannes porrò rebus etiã suis in Scondia invigilat, & præsertim ut Moscho reconciliatus, nec internos nec externos magnoperè hostes perhorresceret.

Sueciæ prætereà Clerum ut offensum sibi in omnem occasionem non haberet, vacantibus hætenus Upsalensi & Abogeni cathedris, Evangelicos, neglectis quos antè destinaverat Catholicis, providit Episcopos, illam conferens M. Andreae Laurentio Vexionensium Antistiti, & hanc M. Erico Gevaliensis Scholæ præfidi. Utrique autem candidato fuerat Rex ideò non parùm addictus, quod singulares essent Liturgiæ fautores promotoresque, & ille quidem præcipuè, qui dum parochus existeret Gevaliensis, in quadam Stocholmiæ Synodo primus fertur more Liturgico Sacris ibi operatus esse. Secunda etiam fuit causa Regiæ in illum propensionis, quòd parente natus esset Laurentio Olavio, qui potissimam navasset Gustavo Regi operam in liberando Sueciæ regno à Danorum tyrannide, cæde Procerum vindicatâ, & regni throno Gustavianæ procurato familiæ velut reliquis illustriori; Qua insuper de causa Nobilitatis etiã insignia Rex Johannes deinceps Archiepiscopo contulit. Suo deindè voto Rex super Academia Stocholmiæ, non Upsaliæ ampliùs, instituenda satisfacturus, celeberrimum ibi Gymnasium, omnium penè facultatum liberalium apparavit, & proventibus ornavit necessariis.

Atqui cum Rex Johannes prius Catholico Archiepiscopam, & Cœnobium Stocholmiæ insulanum Jesuitico destinasset collegio, conjecturor illum fortassis Pontifici Romano & Legato hujus Possævino nunc suboffensum fuisse, idque procul dubio proptereà, quod in transactione Polonum & Moschum inter, Gregorio potissimum sequestro constitutâ fuisset neglectus. Possævino Romæ nihilominus modò causam Regis fideliter agit, postulantis ut Presbyterio connubium, & Laicorum ordini communicatio sub utrâque Sacramenti Eucharistici specie, licentiâ Pontificis permitteretur. Sicut etiã pluribus Catholicam in Suecia vineam indigere operariis non ignorans, Jesuitis huc aliquot directis mandat ut Regi Johanni significarent, quòd licet Gregorius Pontifex postulatis magnoperè adversaretur, se tamen hunc difficultatis nodum eo deniquè successu quo priores reliqui confidere dissolvendum: Atque hinc majoris confidentiæ hujus se sumere argumentum, quod summus esset Pontifex tantoperè Nationi Sueonum in præsens propensus, ut non Regi solum, ast etiã incolis civitatum primariis quibusdam Catholicæ studiosis fidei Apostolicam per literas nunciet salutem. Prætereà Jesuitis consuluit Antonius Possævino, ut Sueciam ingressi se pro nunciis vel Regiis venditent Musicis, & habitu induti Politico clam vel noctu horas recitarent canonicas, nè alioquin proderentur. Horum comes fuit Johannes Josuila Vasteniensi destinatus Cœnobio, & quidam Gabriel Suecus, Poëta non contemnendus, prout Reginæ Catharinæ testatur Epitaphium ab ipso compositum. Qui deinceps ad studia regressus continuanda, curriculo ipsorum absoluto, parochiam in Austria consequitur opulentam.

Ab istis porrò & prioribus in Suecia Jesuitis prudentissimi Regis uxor, lethali detenta morbo, nunc persuasa, X. millia thalerorum Seminario legavit Brunsbergensi, pro quibus fundos tot in Prussia emerunt Professores, ut DCCGC. indè florenos quotannis perciperent, & his non paucos ex Suecia studiosos artium liberalium adolescentes alerent; Quorum etiã nume-

numero me sexennium convixisse non inficior, & Serenissimo Regi ac Reginae Clementissimae istam propterea, lector, gratiam, quam potui & debui pro sustentationis beneficio, hanc me historiam exhibuisse confiteor, citra ullam tamen veritatis injuriam.

Interea temporis in nuptiis Heidelbergae quas paravit II. Julii, Ludovicus in morbum incidit, lentum quidem, sed lethalem, quo post trimestre anni spacium fuit extinctus, & simul praefatae confederationis effectus. Mox vero secundum nuptias, Dux Carolus agro valedicens focero, cum uxore Sueciam versus properat; Quando etiam profectus Segebergam, ibi cum Friderico Danorum Rege, ac hujus focero Ulrico Megapolensium Principe, diebus aliquot conversatur. Atqui cum uterque hostis esset Regis Johannis occultus, varii de hoc colloquio fuerant instituti postea sermones, hosque statim Princeps subaudiens, contempsit, & Segebergam Rostochium progressus, cum sororio ibi Christophero, Adolphoque Holfatiae domino, secundos dum expectaret ventos, colloquitur, indeque XVII. Augusti solvens, incolumis Nycopiam Sudermanniae deinceps appellit.

Verum dies interim illuxit Suecorum & Ruthenorum assignata colloquio, proptereaque iidem gentis utriusque Commissarii denuo congressi, post solitam de Principum suorum eminentia contentionem, modo quo prius in ea convenerunt; Praeterquam quod nostri priores semper mensae assederunt, & huc Ruthenis accedentibus, actionem XXXI. Julii inchoarunt.

Illa vero post sextum altercationis diem his fuit conclusa legibus, quod sub biennialibus inter Suecos & Ruthenos induciis, modo sancitis, consuetam gens utraque negotiationem exerceret; Rex Johannes arces, oppida & ditiones bello nuper hostibus erepta, teneret; Et captivorum quilibet, soluto lytro, pristina libertate gauderet. Nec Moschus his induciarum subscripsisset conditionibus, nisi formidabilem, quem Suecus Revaliae, Narviaeque bello accinctum haberet exercitum, vehementer admodum timuisset.

Numeratum porro stipendia militi cum plurimo in Livoniam auro argentoque signatis, nunc destinatus fuisse perhibetur Andreas Loricus, & cum tanto profugisse thesauro in Germaniam, ut inde hostes Sueciae ditaret & armaret. Caeterum tantillis Suecia induciis magnoperè gavisa, diuturno belli onere aliquandiu deposito, cum magna interim voluptate utilitateque respirare coepit.

Velitatio tamen seu praelatio continuatur Ecclesiastica, quam osor quidam Liturgiae modo vehementius accendit, novum libellis famosis electum Archiepiscopum, quod Catholicorum se non opponeret molitionibus, graviter lacerando. Attamen responso adversarium non dignatus Andreas, VIII. Septembris suscipit inaugurationem, & mox similiter M. Ericum, Finlandiae Candidatum, ordinavit. Deinde ut prorsus tacendo non videretur aliquantulum imposturis assentire, suam de Liturgia & ordinantiam contexit confessionem, quam postea nactus M. Abrahamus, ipsam non mitius, quam a priore illo factum, exagitavit.

Verum confors Regis Catharina, gravissimis diu articulorum morbis conflictata, & iis tandem principio autumnii superata, vocatos hortatur liberos, Sigismundum & Annam, ut constantes in Catholica perseverarent religione, acceptoque ab iis hac super re juramento, praesentem simul maritum intermortuis obsecrat verbis, ne aliam illis fidem obtrudi pateretur; & promissi compos facta, in Christo placidissime, religiosissimeque XVI. Septembris obdormivit, in suo Stocholmiae conclavi agonizans,

ubi prope pavementum crux parieti venuste inserta, etiã hodiè conspicitur.

Anno MDLXXXIV. Confluit præcipuus regni Clerus Stocholmiæ, ad Reginæ vocatus exequias; Hisque XV. Januarii inchoatis, ex acropoli producitur funus pompâ omninò Regali, & quidem tali, quali Principes Catholici in exteris solùm hodiè utuntur, ac Sueticis Regibus, Ducibus & Præsulibus, superiori fuit seculo usitata. Enimverò finitis in castro ceremoniis, per sacerdotes Catholicos exhibitis, loculum feretro impositum ornatissimo, potissimi Sueonum Proceres induti habitu lugubri, per civitatem efferunt. Quos innumera propemodùm paria Pastorum, stolis vestitorum candidis, & ardentes manibus cereos præferentium, cantusque funebres cum prævio Scholarium agmine modulantium, præcesserant. Verùm ponè mœstissimus defunctæ maritus, cum liberis Principibus Sigismundo & Anna, prægrandique Heroum & Heroinarum Ordine gradiebatur. Quem infinita hominum multitudo spectabat processum, quibuslibet in oppido campanis jucundè resonantibus, & tormentis de castro simul explosis, horrendùm reboantibus. Quandò totius etiã regni campanæ in quavis pulsabantur Ecclesia, quæ hætenùs à Reginæ obitu, quotidie horis aliquot non quievisset. Ità verò locus in suburbium perlatus boreale, carpento Upsaliam versus milliariibus VII. deportabatur.

Quo Rex Johannes itinere prolixum habuisse dicitur cum Petro Comite, suo amitino, colloquium de purgatorio, ut vocant, igne. Hunc animas hominum piorum à residuis leviorum sordibus criminum mundare contendens. Ac licet vario Regis argumento, hujusmodi balneum demonstrare adnitentis, Braheus non imprudenter occurreret; Tandem adversario tamen cedit, autoritate simul pugnanti. Fuit hic Heros Comes Petrus Braheus factus à Rege Johanne Archidapifer regni. Atqui deinceps non tantum hujus officii sed etiã insignioris prudentiæ ergò, Rex Johannes toto regiminis sui tempore, consiliis illius præ aliorum Senatorum singulariter utebatur & acquiescebat vel maxime; Ità ut etiã nunc Suecia felicitatem suam & florentem illum statum, quo sub Rege Johanne gavisa fuit, Comitibus hujus beneficio, majori de parte acceptum referat.

Ubi porrò ventum est Upsaliam, pompâ funus priori, Magnatum humeris in Basilicam solennissimè defertur, ibique mox tumulo infertur alabastrino; quem in veteri Ecclesiæ Sacratio, tanquam loco magis augusto, Rex Johannes fieri non paucis curavisset impensis. Habuit funebrem concionem Archiepiscopus, quâ paulò copiosius in laudes excurrit Catharinæ, atque inter cætera, velut M. Abrahamus testatur, ità fatus est: *Regina hæc inter cæteras dotes, vitam quoque Jagelloniorum & aliorum Regum Christianorum religionem Catholicam, sine qua nemo salvus esse potest, constantissimè semper retinuit.* De quo sibi Catholici non parùm gratulantes testimonio, facto ad Oratorum de cathedrâ descendentem concursu, amplissimas ipsi gratias agunt. Sed cum Evangelici vocis hujus ac si temerariæ illum econtra acerbè compellerent, utrisque aliud non respondet quàm: *Faciendum esse quod Reges imperent.*

Viguit Catholicorum in Suecia triumphus parvo deinceps tempore; Nam unã cum Regina, tanquam potissima illorum Patrona, confectus eorundem successus fuit tumulo fermè humatus, quemadmodum ex Historiæ liquet progressu. Illi secundum exequias ad suas revertuntur porrò

porrò artes, & Latinum Liturgiæ textum sine Suetico & scholiis in forma minori typis modò committunt, teste Abrahamo, ut presbyterium aliquandiu huic affvefactum, integrum tandem Romanum fusciperet Canonem usurpandum; Atqui fortunâ mutare vultum incipiente, opus deferunt imperfectum. Celebrata fuit nihilominus postea ut prius summis anni festivitibus in primariis passim regni Ecclesiis Missa Latina ex veteri Liturgiæ libro. Quod ipsum de Symbolo etiã Apostolico & Niceno contigit, in quibus Sueticè pridem translatis, pro Ecclesia Christiana fuerat modò vox illa Catholica postliminiò restituta. Displicuit igitur hujusmodi parentatio insolita & Catholica, ut & Missæ usurpatio Latinæ, & Symboli hæc commutatio Duci Carolo, & aliis non parùm misolituris.

Cæterum mox post suum exitum fortitur ille crudelissimus Ruthenorum tyrannus, Johannes Basilius. Qui cum XXVI. Martii, animam summo astantium horrore miserrimam exhalasset, exanime à Diabolis corpus simul cum illa protinùs sublatum perhibetur. Filios autem binos reliquit superstites, Theodorum Fiedronem XXII. natum annos, & Demetrium minorennem. ideoque Bielsii cujusdam tutelæ commendatum à parente moriuro. Ille verò velut senior Patri succedit in imperio, Qui cum regimini minus videretur idoneus, Theodoro Bielsius insidiatur, ut ipso primum vitâ privato, & altero deinceps fratre, suo licet cliente. cum reliqua Ducum profapia veterum pariter sublato, Russiæ invaderet dominium, & istud sibimet ac suis contribulibus traderet perpetuò usurpandum. Sed molitio actutum fuit detecta, & Bielsius in exilium propterea missus. Theodorus autem tanto perfunctus discrimine, novis non impetitur non insidiis. Etenim unus Procerum Boritius Godonovius homo callidissimus, & domini etiã cupidissimus, sub Principe ad regimen minus apto, quælibet reipublicæ negotia solus administrans, eodem quo Bielsius cœpit paulatim ardere desiderio.

Nec Polonia hoc tempore domesticis caruit seditionibus, siquidem quòd unus Sporoviorum ob insidias vitæ Regis Stephani, & Cancellarii structas, homicidiumque aliàs commissum, supplicio esset affectus, agnati & cognati permagnæ illic potentia, novis studentes rebus, commoverunt tumultus. Quocirca Rex Stephanus sibi consulturus, & Moschum devincturus, in Russiam decernit Legationem, quâ Leo Sapiha perfungeretur, qui obitum in via cognoscit Johannis Basili, & intestinum Russiæ tumultum; At nihilominus ad Moschoviensem progressus civitatem, Theodoro persuasit, ut missis vicissim in Poloniam Legatis, pacis oraret continuationem. Cum his Sapiha verò simul Regi perscribit Russiæ turbas post mortem Tyranni, manifestatque jam tempus Polonis & Lithuanis diu exoptatum advenisse, non Smolenciæ solum recuperandæ, sed totius etiam Russiæ armis subjugandæ; Atque propterea negotio pacis excluso bellum Rex pararet, sibi & genti Polonicæ Lithuanicæque oppidò gloriosum ac fructuosum. Hinc Stephanus non difficulter persuasus, cum Oratoribus, quòd Livoniæ titulo Theodorus in literis uteretur, cœpit exoptulare, & simul Smolenciæ resignationem flagitare, causasque belli captare, Legatis cum non alio remissis domum responso, sed arma in Ruthenos expediri certis.

Suetico interea dominio Fridericum Danum & Theodorum Ruthenorum insidiosos fuisse quidam referunt; Illud tamen sibimet procurare non machinabantur, sed Gustavo Regis Erici filio, ille velut cognato, hic quòd pater singularis Tyranni amicus fuisset. Quocirca intelligens

Rex

Rex Johannes adversarios in hoc negotio uti potissimum Andreae Lorichii operâ, modò in Prussia commorantis, Nicolao Rascio in Poloniam legato mandavit, ut in reditu omnem adhiberet industriam proditori captivando, præmium tali conveniens facinori percepturus. Hinc Rascius vir admodum industrius non parum accensus, cum ex Polonia Dantis-cum rediisset, cognoscit Lorichium in suburbio, Scotlandia vocato, quòd asyli prærogativâ esset ornatum, diversari. Et proindè sceleratum ibi prohibitus capere, pròdeunti quadam vice struit insidias, captumque inter urbem & pròurbium, ad navim ocissimè devehit, in ostio Vistulæ paratam molitioni.

Acturum velis igitur panfis, Sueciæ proram obvertit, & Stocholmiam perlatus, captivum iudicio præsentat, in quo propriis convictus literis, horrendo mactatur supplicio; Verum Nicolaus inter patritios relatus, fundis ampliffimis donatur. Ità quievit aliquandiu ista conspiratio, huiusque socium fuisse Pontificem quoque Romanum nonnulli sentiunt, Gustavo integrum fidei Catholicæ dogma confitenti magis forsitan addictum, quam Regi Johanni, doctrinam schismaticis affinem profitenti.

Fridericus porro Danorum Rex, legitimo filium modo sibi cupiens mortuo subrogari, illum nominat in throno successorem consensu Ordinum unanimi. Nam Christianus septennis, XV. Junii die Viborgi à Juthis, XXVI. Ottoniæ à Fionensibus, VIII. Julii à Sielandis, & XX. à Sconis, Hal-landis ac Blechingis, Rex ingenti fuit solennitate salutatus, confirmatusque. Hinc Sueciæ Senatores, author est Jacobus Typotius, commodam nactos fuisse occasionem Annæ Regis filia, XVI. annorum viragini, modò persuadendi, ut desertâ fide Catholicâ, Evangelicam complecteretur; quòd ità non dubia spes affulgeret, ipsam ab electo Danorum vel Scotorum Regibus progressu temporis sociam tori deligendam; aliàs religionis ergò contemnendam ab ipsis vel cæteris in Europa Principibus Evangelicis, qui religionem quam hæctenus professâ fuit Catholicam averfarentur. Hinc illa monitoribus protinùs obtemperans, & maternæ immemor admonitionis, Augustanam suscipit Confessionem; Voto tamen frustrata suo, nec Danum, nec alium accepit deinceps maritum. Senatores verò & suasores eâdem mox fiduciâ Principem Sigismundum aggressi, alio tamen argumento: illi subverendum commonstrando, quòd nisi tempestivè Catholicam repudiaret doctrinam, destinato successione jure nequaquam esset gavilurus. Sed paucis Consiliarios verbis expediens, respondit: *Non tanti se terrenum facere imperium, ut cum isto caeleste vellet commutare.* Nec aliud responsum ab illo postmodum nacti, sæpiùs licet religionis ergò mutandæ compellatus fuisset. Intereâ nihilo minus tamen parenti subindè gratificans, & populi favorem captans, ad Sacra patrem Johannem comitabatur Lutherana, in iisque donec finirentur aliquoties permansit, nullâ tamen religionis suæ vacillatione.

Sed isto præterea currente anno, Sueticus in Estonia Superintendens, nomine Christianus Agricola, & Gothicus in Suecia M. Petrus Caroli Lincopensium Antistes, gener Archiepiscopi, in fata concesserunt ultima: Huicque Petrus Benedicti de cathedra translatus Arosiensi fuit substitutus. Cæterum Catharina, tertia Ducis Caroli filia, noctu inter IX. & X. Novembris diem Nycopiæ primum vitæ primordium consequitur, quæ non irâ pridem, nostrâ memoriâ, à Johanne Palatinatus Comite illustrissimo in matrimonium ducta, cum adhuc superstes vivat, illud ipsi diuturnum & fortunatum, propter insignes ac Principe dignas in ea virtutes, animitus exopto.

Anno MDLXXXV. Stephanus Poloniae Rex nuperis de Moscho victoriis animosus, in Comitibus mense Januario Varaviae celebratis, regni Ordines permovere conatur, ut armis vindicent eadem Legati Poloni à Turcis contra gentium jura patratam; Smalenschoviam Rutheno, domesticis seditionibus distento eripiant, & Suecos Danosque ex Livonia pellant. Verum Poloni temerarium esse considerantes tam potentes simul laceffere monarchas, his aliisque de causis Regem plus æquo audentem nullo dignantur responso, domum inde turmatim dilapsi. Rex Stephanus igitur spe frustratus, aliter suis consulit rebus, & quoad Suecum inprimis affinem, amicè litem cum ipso transigere decrevit.

Ignorans tamen Rex Johannes congenerum bellum sibi fuisse molitum, novis domi amoribus securus indulget; Etenim post evolutum hætenus annum mæstitiæ curriculum, veste lugubri depositâ, de altera cœpit tori consorti sibi quantocyus deligenda cogitare. Atque indigenam, non alienigenam ducere, consultius regno & sibimet probè intelligens, illustrioresque Sueonum prosapias animo percurrens, unam ex tribus virginum pulcherrimis, nobilissimisque suo destinavit thalamo. Siquidem vel Sigridem, Comitissæ Petri filiam, vel Ebbam, Hogenschildi Baronis, aut Gunilam, Johannis Bielche, viri Equestris & Dynastæ Ostrogothici natam, formæ præstantiâ non minus certantes, quàm olim Juno, Pallas & Venus, procus admodum illustris ducturus, tandem velut Paris alter, Gunilâ magis capitur. Quæ licet materteræ foret neptis, videlicet aviam haberet Annam Reginæ Margaretae sororem, & magnifici Herois Axelii ab Herefeter, uxorem; Nilominus tamen Regi desponsatur Johanni. Liberi autem Regii ex priori conjugio geniti, Principes Sigismundus & Anna, quod parens serenissimus virginem ex proprio delegisset gynæceo, quæque matri defunctæ fuisset ab obsequiis, tacitè secum indignabantur, & hæc potissimum. Sed Rex Johannes liberorum non motus invidiâ, omnem ipsis maternam tradit suppellectilem longè pretiosissimam, nec sibi ex ea quicquam retinet. Novâ verò prorsus regali sibi & sponsæ comparatâ, sicut etiam reliquâ nuptiarum pompâ sumptuosissimè splendidissimeque adornatâ, XXI. Februarii die matrimonii sacra peragit Arosiæ.

Quibus solenniter finitis, Senatus regni ad alia conversus negotia, Regi suadet, nè filium emitteret Principem Sigismundum toties venatum, quòd patruus ipsi forsitan insidiaretur. Eandem prætereà suspicionem absentia Ducis Caroli ex nuptiis Regiis non parùm adauxit; velut etiam quòd aliàs rarò fratrem conveniret, indeque veteris cicatrix discordiæ hætenus obducta, cœpit refricari, prout Consiliariis ipsemet Princeps, ut hujus auctoribus, anno MDC. Lincopiæ exprobravit. Nec minus istam accendit simultatem, quòd mortuo nunc M. Nicolao Ducatus Episcopo, Dux M. Petrum Jonæ (quod Rex sui esse juris, alium muneri illi destinando, contendebat) voluerunt subrogare.

Secundum porrò solennia nuptiarum Regi Senatores consuluerunt, nè adeò manifestè suam in regno causam agerent Catholici, alioquin periculosissimos in patriâ tumultus esse formidandos. Itaque meritò Rex Johannes subveritus, nè misoliturgi fratre ad factiones seducto rebellionem darent operam, decrevit consilio Senatus pro tempore obtemperare, & insolentiam Catholicorum nonnihil castigare, Jesuitas hinc aliquandiu relegando; atque ità furentes placare adversarios: Qui Gunilam habuere patronam, ut Catholici prius Catharinam; ideoque his non difficulter prævaluerunt.

Ac imprimis quidem accusatus ab Evangelicis parochus Stocholmensium, Laurentius Forsius, quod Augustano dogmate deserto, Catholicum esset amplexus: Hic connivente Rege, officio & beneficio privandus judicatur. Vocatus igitur in sacrarium Basilicæ Arosiensis, ibi à regni Præfulibus examinatur. Et cum palàm fateretur se Catholicum esse, simulque probare conaretur; *Veram non esse Ecclesiam, cujus Romanus Pontifex non foret caput*: Sacro indutus vestitu indè ad summam tumultuosius producit aram, & ibi non paucis Ceremoniis habitu & munere exutus, proclamat: *Mibi Domine Archipræful abstulisti, quod profectò nunquam possedi*; potestatem ipsius elevans, & sacerdotium sibi non fuisse collatum ingeminans. Isto verò populus sarcasmo vehementer inflammatus, exeuntem dilaniasset, nisi Comes Petrus illum eduxisset incolumem. Offendebat spectaculum præsentis Catholicos, qui frustra opem Principis Sigismundi, nihil hac in re valentis efficere, implorarunt. Quapropter unus illorum natione Finlandus, vitæ genere autem Studiosus, in concessu illo Antistitum audacter comparens, ipsum provocavit Archiepiscopum ad velitationem secum de fidei negotio paulisper instituendam.

Sed hujus contemptus ansam dedit postea cuidam Misoliturgorum graviter M. Andream libello propterea famoso repræhendendi, qui vertere inscitiam ausus fuit Archiepiscopo, quod hujusmodi homuncionis certamen detrectavisset. Cæterum porrò sciendum, quod Sacellanus Stocholmensis, Johannes Ericius Salemontanus, Laurentii Arosiæ depositi ut parochi sui vestigio inhærens, ad castra etiam defecit Catholicorum. Ideoque in Germaniam ad Gymnasia missus Jesuitarum, ibi literis operâ aliquandiu datâ, regressus postmodum in patriam, Evangelicis reconciliatus fuit, quemadmodum sequenti tomo commemorabitur.

Interim verò Stocholmiæ parochi fungebatur officio, M. Petrus Paulinus, voluntati se Regis in fidei negotio novandæ non minùs accomodans, quàm antecessor, & propterea secundum Regis Johannis obitum, in concilio malè fuit Upsalensi mulctatus, prout etiàm sequente narrandum opere; Modò autem Pontifici Gregorio XIII. parentandum. Is namque X. Aprilis morti succumbens, consequitur successor in cathedrâ Romana Sixtum V. quem causæ Regis Johannis non tantum favisse arbitratur, quantum decessor. Et propterea cum Suecus Romæ suo religionis proposito satisfactum iri diffideret, fertur affectasse unionem Ecclesiæ Suecicæ cum Græcicâ, & hoc in negotio Davidis Chytræi operam flagitasse, Præsulemque Finlandiæ M. Ericum cum Liturgia & tota fidei panoplia, Græcè ab illo translatis, destinasse ad Patriarcham mittere Constantinopolitanum; quem animum deinceps tamen mutavit.

Hinc etiàm Chytræus hoc currente anno accepit documenta & commentaria de Sueciæ regno, quæ suis Historiæ libris passim legimus inserta; quibus cum, eximiisque simul muneribus fuit missus Rostochium Olaus Suercherius Regis Secretarius; Eidem simul existimò præfatum Liturgiæ negotium commissum fuisse. Possëvinus autem istius ignarus molitionis, divulgato per hoc temporis spacium libro contra priorem Chytræi responsionem, probat Johannem Sueciæ Regem, Romanæ magis quam Lutheranæ addictum esse Ecclesiæ, idque hujusmodi argumentis: Quod imprimis sanctorum judicio Patrum, in

Sacrâ Scripturâ rectè intelligendâ, standum contenderet: Quod templa, Cœnobîa & altaria per Evangelicos everfa, fedulo restauraret: Quod incruentum in Ecclesia Dei Sacrificium esse crede et & defenderet: Quod reliquias Divorum thecis argenteis preciosis conderet: Quod Vastenensium foret monialium singularis patronus: Quod jejunium, ut vocant, Quadragesimæ, sextæque observaret feriæ; morem sequens omninò Catholicorum: Quod ritu similiter Romano mortuæ non ita pridem uxori iusta persolvisset: Quod in hujus exequiis clarissimum à Lutherano Archipræsule concionante palàm Ecclesiæ Romanæ dari voluisset testimonium: Quod filium in Catholico permetteret dogmate educari, unicum regni hæredem: Quod denique toti non ignotum Europæ quantum amoris & honoris ipsimet Romano exhiberet Rex Johannes Antistiti!

Nihilominus verò postquam Rex Johannes Arosiâ Stocholmiam remeasset, propter dictas antea causas, ibi dissipato Jesuitarum collegio, ipsos ex Suecia per mare ablegavit. Velut P. Laurentius Norvegus primarius illorum, suo contra Sconix Præsulem libro testatur his verbis apologetico: *Nunc, inquit, qua fide in rerum Sueticarum narratione versetur, & illud videamus; Venerunt quidem ex Societate nonnulli in Sueciam, qui Regis Johannis jussu egerunt, ut Suecones se ab Evangelicis deceptos esse intelligerent, & ad majorum suorum fidem ac religionem redirent. Verùm cum Ministrorum illud genus de dolo & erroribus convictum, pertinaciam suam declararet, fidemque Regi datam non servaret, & Princeps ideo suâ in eos autoritate vellet uti, prout etiam fecit; Societatis Patres rationem eam non probantes, ac turbationem prævidentes, multis precibus obtinuerunt, ut saltem ad tempus regno excedendi potestas sibi fieret; Quod obtinentes, ab ipso Rege, navî regia honorificè ita sunt dimissi, ut tamen semper ibidem esset, qui Rege superstite locum teneret. Hæc ille Norvegus, qui etiam alibi fatebatur, se postmodum à Sueco sollicitè indagatum fuisse, nec tamen inventum quod remotius à Scondia Viennæ Austriacorum aut Romæ degeret. Etenim à Possævino accusatus, quòd modò non convenienti religionis causam in Suecia egisset, illuc fuit citatus à generali Ordinis Præposito; Propterea in Italiam festinaverat, nec amplius huc remeavit.*

Sic dissipato Jesuitarum in insulâ Stocholmiæ collegio, cætus pariter alibi in urbe habitus Catholicorum disturbatur, publico Regis edicto; Quod Gustavus Banerius promulgavit, jubendo ut qui communem Sueciæ religionem, intra spacium anni non amplecterentur, patriam exilio commutarent. Sed memorat Abrahamus Catholicos hujusmodi edictum pro jocis habuisse, & Stocholmiæ licet religionis exercitia aliquandiu intermisissent, alibi tamen videlicet in prædio Principis Sigismundi, Drotningholmiano, & Cœnobio Vastenensi, eadem retinuisse Regis conniventia, & tacita licentia; sicut etiam post modicum temporis pristinam Stocholmiæ Ecclesiam aperuisse. Interim Rex Johannes serio agendo sive simulando in Catholicos odium, ut factionibus obviaret Misoliturgorum; Illis ultrò gratificaturus in Collegio Stocholmiæ insulano Professores approbat minus Liturgiæ suspectos, nimirum M. Nicolaum Bothniensem, Hebraicæ ac Græcæ peritum linguarum; M. Ericum Schinnerium, eloquentiâ insignem (qui propterea flos Sueciæ, ut alter Phœnix, fuerant à suis vocati fautoribus;) M. Petrum Chenitium, & quosdam alios non vulgaris homines eruditionis.

Atque ita ad finem hic decurrebat annus. Quem suis claudebat nuptiis Anna Ludovici Palatini vidua, & neptis Gustavi Regis; utpotè quæ Decembri mensè fuit desponsata & copulata solenniter, Ernesto Friderico, Caroli filio Badensium Marchioni.

Anno MDLXXXVI. Fridericus Danorum Rex ab Henrico Navarra Domino auxilium rogatus adversum Catholicos, doctrinam in Gallia Calvinianam armis delere, Navarrenoque velut summo illius promotori, adimere jus thronum adeundi Gallicum molientes, Regem Galliaë amica hortatur legatione, ut reformatæ in suo regno hominibus religionis libera concederet fidei exercitia, ipsis sanctè nuper promissa. Quando alium unà misit Legatum in Hispaniam; & tertium in Angliam, suam Principibus deferens operam in extinguendo tempestivè bellorum incendio, quod in Hollandia & America inter Hispanos Anglosque periculose admodum flagraret. Ex Galliâ porro æstatis initio responsum Danus non expectatum nactus, & denuò per Navarrenum de subsidio sollicitatus, Julio mense, cum Lutheranis & Calvinianis Germaniæ quibusdam Principibus, Lunenburgi de hac re fuit collocutus; Ibiq; decretum à Danis, Germanis & Anglis, Navarreno subsidium, exercitusque usque actutum collectus in Galliam est ablegatus. Itaque cum Romanus Antistes Sixtus V, his, aliisque rebus Danum sibi obistere, Catholicique dogmatis conservationi ac restitutioni passim foris, domique incommodare, non citra indignationem animadverteret, scribit quidam Jonas Henricius in Dithmersia natus, illum advocato in subsidium Hispano, decrevisse Fridericum regnis exturbare, & Daniam, Norvegiamque subjugare. Atque ut tota molitionis structura melius, penitusque inspiciatur, quam ille Jonas conversando cum summis in Italia Prælatibus & Optimatibus se modo cognovisse memorat, eam copiosius meo penicillo, & ipsius pigmento, genuinonè an adulterino haud discernens, paulisper delineabo.

Cum Rex Stephanus, inquit Dithmersius Medeldorpensis, Polonorum Rex, nuperis ex Moscho victoriis sæpius reportatis, gloriosum sibi nomen ubique gentium comparasset, decrevit ipso tanquam bellacissimo, Catholicæque religionis amantiissimo, sicut etiã operã simul Regis Hispanici & Suetici ad fidem propendentis eandem, hoc quidem Pontifex uti pacto. Rex Stephanus nervum belli copiosum à Romano & Hispano liberaliter suppeditatum adeptus, XV. millia equitum, & totidem millia peditum compararet, hisque succinctus agminibus per Pomeraniam & Megapoliam festinaret in Jutiam; Interim verò Pontifex armatam XX. navium classem, ex Gedanensi vel Rigensi, aut Elbingensi, educeret portibus, tantamque Suecus ex Calmarnensi, & totidem naves ex Galicia Hispanus accitas, illis adjungeret. Quæ LX. navigiorum optimè instructorum classis, Danicâ flammis absumptâ, vel fluctibus demersâ, dominium Baltici maris sibi vindicatura esset, ac deindè defensura; fretum occupatura Cymbricum, vectigal ibi levatura; solitam Anglis & Hollandis, Flandrisque, donec cum Philippo redirent in gratiam, frumenti Dantisco & aliundè transportationem prohibitura; velut etiã simul Stephano, terrâ Daniam impugnantem, opem latura; copias ex Jutia in Fioniam, hinc in Selandiam & Sconiam transvectura, & Caroneburgum, Hafniamque à parte maris oppugnatura. Quo Johannes Sueonum Rex tempore, cupidissimus procul dubio prisca vindicandi injurias patriæ frequenter à Daniæ olim Regibus irrogatas, & amissas recuperandi provincias, terrestri etiã producto exercitu, Hallandiam, Blechingiam & Sconiam subjugaret. Itã por-

ro Daniae regno iuncto, & Friderico cum Proceribus in exilium, vel potius exitium dato, victoribus praemia essent dividenda. Pontifici Romano decimae & omnes cederent Daniae proventus Ecclesiastici, praediaque cum Ecclesiis & Cœnobiis, qui fide in Daniam Catholicam postliminio revocata, inde Clero foret provisorius sustentationem. Sed Hispanus vectigal freti percepturus Chronenburgici, & toto Daniae imperio fruiturus, praeterquam Sconiae, Hallandiae & Blechingiae, quas Suecus esset recepturus provincias, partemque Norvegiae deinceps expugnandae; Ast reliquam Philippus, & totam ibi Sixtus cum successoribus jurisdictionem habiturus Ecclesiasticam. Polonus demum ex telonio Danici freti quotannis centum millia thalerorum, & sexaginta ex thesauro Romae Pontificis esset accepturus; Hujus autem militi praeter salaria fideliter solvenda, lytrum omne a captivis numeratum, esset distribuendum; prout Hispanico Nobilium opes Danicorum permittendae. Caeterum ut stabilior hujusmodi Suecos & Hispanos inter confederatio perseveraret, affinitate quadam esset conglutinanda, & Regi Sigismundo, Johannis filio, una filiarum vel agnatarum Regis Philippi foret elocanda. Finitimas praeterea Vandalorum civitates non difficulter sibi devincirent foederati, pristinis in Hispania, Suecia & Dania, Norvegiaque immunitatibus negotiandi concessis. Atque si Danorum aliqui rebus studere novis depræhenderentur, his ad triremes damnatis, vel in Indiam, aliove relegatis, fideles essent coloni aliunde quantocyus adducendi. Haec Jonas Medeldorpenfis.

Quantum tamen ad Johannem Sueciae Regem attinet (qui machinationum hujusmodi fuit, dubio procul, ignarus) constat ipsum pacis hoc tempore magis, quam belli fuisse cupidum. Animo siquidem habuit conclusum, domi, forisque pace cum adversariis confecta quibuslibet, regni gubernaculum filio, undeviginti annos nato Principi Sigismundo tradere, & ipsemet vitam imposterum Upsaliae privatam agere; Quò decreverat doctissimos undequaque viros ad functionem ibi Academicam convocare, horumque quotidianus inspector, summus Cancellarius & director fieri constituerat.

Propterea cum Polono imprimis ita convenerat, ut tempore autumnii tota quoad Livoniam & aë quondam mutuò datum per Commissarios utriusque decideretur controversia. Deinde cum Moscho, quem pacis secum ineundae propter insultationes maxime Polonorum, Smalenscoviensem & Severientem Ducatus flagitantium contumaciter, intellexerat studiosum, transacturus, illum non difficulter ideò permovit, ut habito juxta limites colloquio inter Commissarios utriusque, quadriennialibus V. Novembris subscriberetur induciis, & novus approbaretur conventus XX. Julii die anni sequentis, de perpetua instituenda pace facienda, concedereturque ut parta Sueci retinerent interim; Qui alioquin grandi exercitu, quem bello accinctum in vicinia habuerunt, mox hosticum invasuri essent.

Hoc tractatu existente Pontus de la Gardie Sueticarum ductor copiarum supremus, & Commissariorum unus, a colloquio cum pompa regrediens per fluvium qui Narviam interlabitur utramque, disrupta ex vehementioribus machinarum explosionibus cymba, eodem die aquis suffocatur, cum aliis XVII. hominum, & Revaliae deinceps humatur. Commissarii vero Polonici cum haec Parnaviae Sueticos in colloquio detentos Ruthenicò, nimis diu expectassent, indignatione frementes domum abiverunt.

Denique cum Danò pace frui cupiens, ut facilius pristina Trium Coronarum decideretur controversia, rogatus ab adversario consenserat, ut

per indigenas, non alienigenas illa componeretur, & actio post sequens quadriennium primum iteraretur. Et tandem domesticas quoque cum fratre periculosas simultates penitus tollere cogitavit.

Quocirca cum à Carolo, non minus concordia cupido, quod timeret nè frater pacem cum exteris nactus hostibus, arma in se converteret, sapius esset modò sollicitatus, ut quaslibet condonaret offensas: Consensit ut per Legatos secum ageret inprimis, ipsemet verò in Regiâ compareret, nè mutuo animi magis conspectu colloquioque exasperarentur. Pacto autem Dux satisfaciens, missis ad Regem XVII. Augusti Commissariis, Comite Carolo Sture, Achatio à Thijdön, Axelio Rynning à Thuna, & Ludberto Caverø ab Oechna, illis mandavit Regi narrare fratrem ad obsequia paratissimum esse, cui veteres condonaret offensas; A Ducatus tamen jure in actionibus utrinque controversis, nè latum quidem unguem discederent: Atque Clerus in Ducatu Episcopum, Rege inconsulto, quòd elegerit, & Princeps eundem confirmarit, si moveretur quæstio; responderent illud Ordinantiæ priori, & paterno testamento donationique, non esse contrarium. Verum tamen si propterea negotio concordia infecto inde sibi remeandum animadverterent, concederent Regi restaurandæ gratiâ amicitia, quòd nominatum à Clero Ducatus Antistitem, & à Principe approbatum, Regiæ esset jurisdictionis deinceps confirmare, & fidelitatis juramento illum sibi obligare; ita tamen ut simul etiã Duci, velut immediato Domino, ibidem obstringeretur. Nihil itaque fidelissimæ diligentia intermitterent Commissarii, quò hac vice pristina se & fratrem inter redintegraretur benevolentia.

Cum hujusmodi porrò instructione illi ad Regem sunt profecti, & ipsum Stegeburgi conveniunt. Sed majorem in hoc negotio difficultatem experiuntur, quàm opinabantur; Itaque cognita Regis voluntate, cum articulis in quibus tota, velut in cardine, verteretur controversia, ad suum redeunt subtristiores Principem.

Per idem quoque tempus non minor cœpit dissensio inter Polonos & Rigenses; Enimverò cives Lutherani plurimum indignantes, quòd ipsis à Rege Stephano Calendarium obruderetur Gregorianum, & Catholicis in urbe religionis exercitium concederetur, rebellionem, defectionemque à Polonis clanculum moliantur. Nec Dominum sibi alium magis convenire, quàm Sueciæ Regem considerantes, Suetico se imperio subdere, fortunato Revaliensium exemplo, consultissimum decreverunt; Plexi propterea ab illis aliquot Polonorum fautores. Quorum alii nonnulli ad Regem Stephanum profugientes, Rigensium ipsi molitionem produnt, & Sueticam illis classem subsidio propediem adventuram falso, ut arbitror, asserunt. Unde Polonus ad arma convolat, & bellum in Rigenses quantocyus apparat. Suecus autem, nihil minus quam de Rigensibus forsitan sollicitus, Ecclesiasticis & profanis invigilat domi consummandis Regiâ prorsus magnificentia ædificiis, quæ inter fuerat restauratum amœnissimum quondam Upsalensium Archipræsulum palatium Arnoense, quod isto labente anni tempore fuerat eleganter profectò absolutum.

Cæterum Calendis Octobris mortem oppetiit Dux Holsatiæ Adolphus, IV. filiis & totidem filiabus cum conjugè in mundo relictis, harumque una fuit Christina, quam post quinquennium ducit in matrimonium Sueonum Princeps Carolus, illaque genuit ipsi deinceps filium Gustavum, qui successit parenti deinde Regi factò.

Sed hoc tempore Legatis Stegeburgo Nycopiam reversis, Carolus XXIII. Octobris die missis respondens articulis utrinque controversis;

Primò, asseverat, illam quoad Præfulum in Ducatu electionem & ceremoniarum cultum, non posse facilius componi diffensionem, quam si Ordinantia MDLXXI. observaretur impressa: *Secundò*, æquum esse, ut supremus Ducatus Legifer seu Produx, à Rege quidem deputandus, suo Principi, velut præcipuus hujus Consiliarius, soli præstaret juramentum fidelitatis: *Tertio*, se ut fratri gratificaret tantum concedere, ut Nobiles Ducatum inhabitantes militaria Regiæ Majestati exhiberent obsequia: *Quartò*, non iniquum esse se statuere, ut in singulis mutationibus regiminis Dux & subditus huic populus, novo præstarent Regi, ac vicissim ab ipso acciperent juramentum fidelitatis, securitatisque: *Quintò*, licet minus esset commodum ut suus non alibi habitet miles, quam in Ducatu; tamen concordia gratiâ eos militum se exautoraturum, qui alias incolentes regni provincias, in Ducatum recusarent migrare: *Sextò*, publica Regis decreta edictaque esse Ducis & Ordinum consensu promulganda, atque ita intra Ducatum, velut extra, executioni mandanda; Ut mutarentur verò, vel abrogarentur, Duce & Statibus inconsultis, non legitimum censeretur: *Septimò*, non esse inconveniens, ut incolæ Ducatus ad conventus vocati publicos, in his promptè comparerent, dummodò prius Duci tempestive insinueretur, de quibusnam ibi rebus deliberandum foret: *Octavò*, non refragandum ut inhabitator Ducatus peremptoriè citatus à Rege compareret, quandò causa propter quam vocaretur, extra Ducatum contigisset; Inhumanum tamen videri, quòd non foret Duci permissum fovere tantisper citatum, donec suâ mitigarit aliquantulum intercessione iram Regis: *Nonò*, nolle se Regi permittere in Ducatu suo inquisitionem, quæ vulgò *Ronungz Råstt* appelletur: *Decimò*, quoad bona caduca, & ad fiscum devoluta, obsecrare ut Rex responso esset contentus dato à Legatis: *Undecimò*, flagitare licentiam cudendi monetam: *Duodecimò*, non inficiari se quod Regi competat Nobilitatis Ordini privilegia ut confirmet: *Ultimò*, Ducatus incolas non immunes à publicis, generalibusque esse contributionibus confiteri se lubenter.

Hactenus præterea Rex Stephanus bellum Rigenfibus moliens, mense Novembri Grodnæ cum exercitū confedit, ibique colloquio agitur diebus aliquot de lite transigendo. Atqui cum Rigenfes inter spem & metum penderent, urbisque excidium subtimerent, mors Regis Stephani, quæ in alterum Decembris diem incidit, cives formidine illâ liberat. Porro si vera sit Jonæ Meldorpensis narratio, insperatus idem Regis Stephani obitus non parum mœstitiæ Pontificiis & Hispanis conciliavit, opusque mutuæ inter illos molitionis prostravit. Nec secundum magis habuit successum Principum conspiratio protestantium cum Dano, & Navarreno adversum Catholicos: Siquidem numerosus ille variarum nationum exercitus priusquam hostes attigerat, intestinâ conturbatus discordiâ, totus dispersus fuit.

Interea temporis Johannes Suecorum Rex fratris responso magno-perè offensus, indictis Vasteni Comitibus, eum peremptoriè illuc citavit. Quò etiã vocatus Archiepiscopus cum aliis Ordinibus, mandatum accepit à Rege, ut antè suum in Ostrogothiam abitum divulgatis ad Clerum Uplandiæ literis, significaret causam citati ad Comitibus Caroli. Nam subverebatur Rex Johannes, nè sinistri quidam ab adversariis in vulgus sparsi hoc de conventu rumores, tumultus in regno concitent. Monitis his obtemperans M. Andreas & cæteri Sueonum Præfules (erant etiã illi hujus negotii commonefacti) per suam quisque dioccesin, mandat ministerio, ut pro concione populo diligenter inculcarent, Ducem Sunder-

dermanniæ ideò citatum à Rege quòd perperam intelligens ultimam parentis voluntatem, Episcopos & Superintendentes, prout Stregnesiæ ac Mariæstadii fecisset, sibi arrogaret potestatem constituendi: Simul & designandi in Ducatu Nomophylaces; Sicut etiàm quòd Nobiles ac ignobiles, Ecclesiasticos, Politicosque nimis oneraret exactiõibus. Hinc igitur esset vocatus, ut rectius in conventu informaretur, nequaquam impugnandus vel captivandus. In iisdem pariter literis clerum Antistites ex mandato Regis hortabantur, ut contemptis blasphemorum oculis, sedulam daret operam Liturgiæ, munia nulla obiret Ecclesiastica nisi candido esset linteo amictus, & certo sciret certius inobedientes Sacerdotes debitas contumaciæ pœnas luituros. Verùm Dux Carolus sibi meritò timens, suum ex Ducatu militem sub signa cogit; Suum vicissim quoque Rex Johannes; ita ut armata Vasteni Comitata non togata plerorumque iudicio futura essent.

Anno MDLXXXVII. Regina Poloniæ post mariti obitum de filio sororis Principe Sueonum Sigismundo ad orbem regni thronum aviti promovendo sollicita, tempore interregni Præsulibus & Proceribus Polonis illius occœpit suadere electionem: Nactaque non paucorum suffragia, quos inter fuit potissimus Johannes Samoscius, Regni Archigrammataus & Polemarcha, nuncio in Sveciam transmissò statum Poloniæ manifestat, & Principem Sigismundum ad expetendum regni sceptrum instigat. Interim Sueones Gothique Vasteni confluunt mense Januariò. Verùm Sudermannus suorum quorundam consilio persuasus, rebus suis consultius existimat domi remanere, & tueri causam armis. De aggrediendi igitur modo cum primariis sui exercitus dum consultetur, audiens Centurionum quidam veteranus, rationes quas probare nollet, prodiit in medium, & impetratâ loquendi licentiâ, gravi comprobata oratione, *quàm nefarium ac temerarium esset usque levibus de causis ancipitem Martis aleam jacere; intestinum incipere bellum, externis nec dum omninò extinctis; & fratribus belli subdere faces, quibus, ipsimet & sectatores utrinque constagrarent, ac peregrino iterum Tyrannorum dominio patria, legitimis ita possessoribus & moderatoribus orbata, cederet lanientia. Satis porrò inquit, Suetici sanguinis fraterna prius discordia profudit, huiusque non amplius vos memores esse temeritatis animadverto, qui fratribus adhuc & quidem Gustavi filiis ambobus classicum canitis.*

Deinde sermonem ad ipsum convertens Principem, sic inquit: *Serenissime Dux Carole, sub tuo à pueritiâ propemodum vexillo militavi; in tuo hos canos nactus obsequio; tecum vivere imposterum morique non recuso; tibi fidelitatis quidem iuramento me obligavi, tanquam Domino mihi peculiari & Principi regni hereditario; sed Regi Johanni tamen velut tuo, meoque ac totius Sveciæ Domino supremo fide quoque teneor. Utrique vestrum inquam salutare ut à me subdito consulatur, meè officii est; propterea tibi suadeo, ut depositis armis, primùm legibus & privilegiis causam pericliteris, dato à Rege fretus conductu; Verboque fraterno fidens Vastenum accedas; tibi firmissimè persuadendo, si Rex sui iuramenti oblitus, neglecto juris & justitiæ præscripto, arctoque sanguinis vinculo disrupto, aliquam tibi violentiam intulerit, me ac meos commilitones istos acerrimos injuriæ huiusmodi vindices te habiturum; Ideoque interea domi haud dormitabimus, sed vigilias agemus, quasi continuò tibi armato assisteremus.*

Non displicuit Principi vel auditorum reliquis animosa senis oratio, & Dux Carolus inde permotus, non quidem cum exercitu, sed tamen ad vim aliquomodo vi repellendam paratus, illustrissimâ conjuge Mariâ comite Vastenum proficiscitur. Urbem tamen non ingressus, in propinquis pagis aliquandiu commoratur. Interim regni Consiliarii Regem ac Ducem inter ultrò citroque commeant, atque jus patrium

& testamentum paternum dexterè interpretantur, alter alteri ut placaretur; intermeante simul etiam continuo clarissima & charissima Ducis uxore, & precibus & lacrymis modò levirum modò maritum ad concordiam mutuam flectente. Dux Carolus tandem tempori serviens, & errorem quasi agnoscens, veniam flagitat: Eam tamen non aliis impetrat, quam talibus ferè conditionibus, quales Anno MDLXI. Arbogiæ Johannes & Magnus Principes, cum Erico Rege quondam coacti fuerant inire. Cæterum quoad Liturgiam à clero Ducatus suscipiendam, de qua fuerat simul molestatus, respondet Dux negotium religionis ad presbyterium spectare; Quod propter Synodum esset primo tempore celebraturus, & quicquid in ea statueretur, se paratum quoque subire. Confidens igitur Rex Johannes Sudermannos, Nericios & Vermelandos, Vasbogensesque magis se jam accommodaturos Liturgiæ, reliquorum hic Vasteni fancivit Ordinum consensu, ut quamprimum in Ducatu morigeri facti essent, fieret utrobique quædam religionis conformatio; Verum hac postmodum spe frustratus, longè vehementer Rex excanduit. Ministerium enim Ducatus Stregnesiæ initio veris convenit, & Liturgiâ diu multumque ibi ventilatâ, demùm his de causis ipsam penitus recusat, suamque confessionem illi oppositam, atque ibi compilatam divulgat: In quâ præter cætera adstruunt nullam sufficientem esse causam, ut priori Evangelicâ Missæ ac Ceremoniarum formâ antiquatâ Liturgiam cum novo susciperet apparatus. Esse enim illam manifestissimum introitum Papatus Svecis denuò obrudendi, qui cane, angveque pejus detestandus. Denique in postrema à seniore Archiepiscopo Synodo coactâ, Confessioni Augustanæ ita literis & juramentis se adstrinxisse, ut citra gravissimam Dei offensionem aliud non posset dogma amplecti.

Vasteni porrò Comitibus finitis, illuc ad Aulam pervenit Uchancius Polonicæ Nuncius Reginae, qui exponit Johanni Regi & Sigismundo filio, ejus rei gratiâ esset eò transmissus. Nova igitur suscipitur deliberatio, eaque aliquot deinceps durat septimanis. Quando etiam cum Johannes adhuc Vasteni degeret, Marchionem Badensem sororis filium Cecilie, se invisentem insigni pompa exceperat.

Interim crebro Rex oblectandi animi causâ Cœnobium cum filio ingrediens, habet quadam vice unam Monialium supplicem nomine Ingridem, filiam Aaronis. Hæc, cum obsecraretur ut Monasterium sibi liceret matrimonio commutare, asperius primum à Rege accepit responsum; Qui postea victus tandem pertinaciâ jocosius supplicantis, ac maritum omnino desiderantis, consentit. Hinc illa monitionibus Antistitæ contemptis, & ea valedicta claustrum protinus deserit, sponsumque nanciscitur Laurentium Joannis Carelium, in Rationum Camera Scribam, à quo in uxorem ducitur. Nec multo post tempore cognoscens Rex, quod unus suorum Musicorum, Johannes indè Cantor nuncupatus, palam in Ecclesia parochiali Stocholmiæ concionatorem mendacii in Catholicos admissi arguisset, illum propter scandalum & tumultus periculum mandat carceribus mulctari; Unde postmodum liberatus Romam peregrinatur, & denique Monasticen à St. Dominico traditam Uratislaviæ amplexatur: In quo vitæ instituto non ita pridem Dantisci mortuus est: Ubi etiam præfata decessit Ingridis uno eodemque prorsus tempore, diverso vitæ genere transacto.

Sed Vastenum revocor, ubi Comitiorum tempore comparens simul M. Ericus Schepperus, homo quidem facundus, ast ingenii valde turbulenti, sedulam Regi promittit operam in promovendo Liturgiæ nego-

tio ; & propterea Stocholmenſis evadit pœnitentiarius , multisque cecinit ibi clafficum tumultibus , prout ſequens paſſim indicabit Hiſtoria.

Cæterum Regi Johanni placuit poſt longiuſculam deliberationem , de throno Poloniæ filio oblato , Legatos in Poloniam mittere ; Atque hujusmodi munus obiverunt præluſtres viri , Ericus Sparrius , Regni Conſiliarius & Procancellarius , ac Ericus Brahe , Comes à Wiſingzburg , in aula Principis Sigismundi Marſchalçus . His in mandatis datum ut ex conſilio Regi-næ Annæ nominum ſolutionem veterum , aut Principis Sigismundi urgerent electionem ; Sin neutram obtinerent , Polonos ingratiſtudinis arguerent in Jagellonios admiſſæ ; exigerent nomina minacius ; & captas ſub Venda machinas , Polonis mutuò conſeſſas , repeterent ; objicerentque transactionem cum Moſcho minus honeſtam , Svecis contra pactum excluſis . Verùm ſi cauſæ utrique addiçtos comperirent Polonos , omiſſâ debitorum mentione , Electioni duntaxat operam darent promovendæ ; exaggeratis commodis quæ inde forent Regnis acceſſura , & inter alia perpetuam in Ruthenos futuram conſeçderationem ; Nihil quidpiam tamen Polonis concederent quod cum Sveciæ conjunctum videretur aliquatenus detrimento .

Pervenerunt initio veris Varſaviam Commiſſarii , inchoatis jam XX. Junii Comitiis , & cum quamplurimos Procerum ad Principis Sigismundi electionem propendere intellexiſſent , incumbendum ei negotio ſoli ſtatuerunt . Competitores porrò fuerant throni Polonici , noſter Princeps Sigismundus , Maximilianus , Erneſtus & Matthias , Cæſaris Rudolphi fratres ; Deinde Theodorus Moſchoviæ Princeps , atque nepotes Regis Stephani ex fratre , Voivodæque Tranſylvaniæ ; Nec pauci fuerant Ordinum , qui alienigenis penitus rejectis , indigenam cenſerent eligendum . Itaque cum diu contrariis certaffent ſuffragiis , tandem IV. Auguſti placuit ipſos candidatorum Legatos auſcultare ; Et cum prius data fuiſſet facultas dicendi Moſchoviticis , quam Svecicis , hi poſtridiè in Senatuum vocati , comparere noluerunt , antequàm de Regis ſui præeminentia cum Poloniæ Ordinibus ſcripto eſſent proteſtati . In quo regni Svecici & Gothici antiquitatem , celebritatemque admodum luculenter demonſtraverunt , & contrarium de Ruthenis probarunt , prolatâ ſimul oratione , quam habuiſſet Nicolaus Ragvaldius Vexionenſium Antifteſ , ſimili de cauſa in concilio quondam Baſilienſi .

In Ordinum poſteâ conventu comparentes , oretenùs priorem repetunt proteſtationem , quæ in judicio Ordinum caſtrenſi fuerat ratificata , regniſque ſigillo comprobata . Finitâ proteſtatione , Legati pro Principe Sigismundo cum non modico applauſu fautorum perorarunt , demonſtrantes nulli ſceptrum Poloniæ potiori conferendum eſſe jure , quam Principi Sigismundo ; propterea vel maximè quod Jagelloniâ foret oriundus familiâ , de Polonis , Lithuanisque præclariffimè omnium promeritâ ; quòd religione Catholicus ; quòd Polonici non ignarus ſermonis ; quòd virtutibus Regiâ dignis Majeſtate ornatiffimus . Prætereâ commemorantes , quàm formidabiles Sveci & Poloni amicitia ſeçdereque juncti ſuis evaderent hoſtibus : quàm graves inde tollerentur controverſiæ , quæ Regi Sueonum cum Polonica intercederent republica , nomine mutui , dotis & hæreditatis maternæ ad liberos pertinentis Catharinâ genitos .

His , aliisſque rationum documentis potior Ordinum pars non difficulter perſuaſa , floccifaçtis Sboroviis , Maximilianum Regem proclamantibus , ad Johannem Samoſcium hujusque ſeçtatores Principi Sigismundo

mundo faventes, secedit, & mutuo sub tempus meridianum IX. Augusti, talibus consentiunt in Sigismundum conditionibus, Poloniae Regem futurum: Nimirum, ut perpetuum esset foedus inter Sveciae & Poloniae Regna adversus utriusque finitimos hostes: Mortuo parente, Princeps Sigismundus sceptrum capesseret Svecicum, ad haereditatem transmitteret primogenitos; Quo si necessitas postularet, consensu Ordinum Polonicorum & Lithuanicorum se posset conferre. Classem armatam in usus Poloniae Lithuaniaeque suo instrueret sumptu, cum ipsa foret opus: Machinas certo numero bellicas, cum necessario his instrumento, Polonis adversus Novogardiam, Plescoviam vel Smolensciam belligeraturis suppeditaret, & captas sub Venda Reipublicae donaret; Sicut etiam nomina quaelibet, nempe mutuum, dotem, haereditatem, & quaecunque alia: In finibus Regni Ordinum arbitrio arces V. suis impensis aedificaret: Homines peregrinos in Regnum ita secum adduceret, ut numerato ipsis salario ex propria crumena, hinc protinus illos expediret: Cum Svecico simul esset gubernaculo admotus, nullis Poloniae negotiis Svecicos adhiberet Consiliarios: Polonis & Lithuanis sui custodiam corporis, non aliis, committeret: His quoque solis praedia, dignitates & officia conferret: Stipendia militibus, quorum opera Rex Stephanus in Livonia & Podolia usus, in sua persolveret coronatione: Pacta inter diffidentes in religione inviolata servaret: Jura, libertates, privilegia, & statuta regni omnia confirmaret; Denique partem Livoniae Sueco subjectam reliquo Provinciae adjungeret corpori. Sed cum Legati Sueonum ceteris quidem approbatis, postremo nollent articulo consentire, Anna Poloniae Regina bonis suis quibuslibet pignori datis fidejubebat.

Et quandoquidem inde non modica postmodum controversia promanaverat, ut melius de ipsa lector informeris, tenorem hic inseram decreti, quoad ipsum articulum: *Item Livoniae partem, quam Serenissimus Suae Rex nunc possidet, ad reliquum corpus Livoniae, regnum Poloniae & magnum Ducatum Lithuaniae, adungere & incorporare tenebitur; Pro quo, ut Serenissimi Regis Legati sponderunt, ita Serenissima etiam Anna Regina Poloniae, cavet, cavetque omnibus bonis suis, tam in Regno Neapolitano, quam Ducatu Barensi & Rossanensi, Duariaque Foggia constitutis: Tum in dote ac contradote, summisque & in universum bonis omnibus, tam mobilibus quam immobilibus, intra & extra regnum constitutis.*

Interea Vasseno Rex Johannes Calmarniam secesserat, & nactus ibi condiciones Legatis Varaviae propositas, misso ad fratrem Thurone Bielchio, illum super iis consulit, significans insuper, ut filius etiam de sceptro patriae deinceps obtinendo minus ambigeret, opus esse, ut Dux & Ordinum reliqui, quadam hujus nomine nunc se obstringerent illi obligatione. Hic Legatus demum Nycopia V. Julii abiit cum responso, quo Estoniae alienationi Dux Carolus refragabatur, minus tamen Principis Sigismundi ad Poloniae thronum promotioni, suam ipsi promittens obligationem, & qualem postularet intelligere cupiens. Nec Sudermannus his contentus, propria Principem Sigismundum compellat legatione, qua fungens Ludbertus Caverus, tantos nomine Principis gratulatur Principi Sigismundo honores, & precatur ut patrum sui amantissimum amore pristino complecteretur.

Verum Rex Johannes cognoscens quod Maximilianus nono post electum in Polonia filium die a factiosis designatus, arma pararet, magno opere contristatur. Atque a filio quod minus aequa Poloni flagitant,

rent, & quòd tranquilli unicus regni hæres in perturbatam mittendus Poloniam; tantum ipsemet amissurus quoque creditum, ac simul Estoniam nimio Sueonum sanguine occupatam; imprudentis, non prudentis esse Principis & parentis, si concederet, clam statuit. Hinc permotus animo vacillat; simul ipsemet Princeps Sigismundus à Polonica totus abhorruit protectione, parentique factus aliquoties suppliciter, illam deprecari conatur. Interim porrò Senatores & sectatores in Polonia Principis Sigismundi, Martinum Lisnovolcium, Podlachia Castellatum, pro illo quantocius ex Sueonia in Poloniam adducendo, ablegarunt. Mandarunt quoque Posnaniensi, Vratislaviensi & Præmisliensi Episcopis, Calisiensi Palatino, ac Raveni Castellano, aliisque Nobilium haud paucis, ut Dantisci occurrerent appellenti, exciperentque ibi futurum per quam honorificè ac magnificè Regem; Sicut etiàm cum illo de conditionibus electionis prioribus transigerent. Suàm tamen Polonos spe frustrandos Ericus Sparrius non ignorans, nisi reversus ipsemet in patriam, Regi Johanni & Principi Sigismundo persuaderet, ut satisfacere votis Polonorum non gravarentur; propterea literis à Regina & Cancellario acceptis, quibus Electum invitarent mirificè, properavit in Sueciam. Sed Cancellarius Poloniae, Samoscus, Cracoviam cum exercitu profectus, ipsam nomine Principis Sigismundi, velut regni metropolim suscepit defendendam. Indeque cum aliis Procerum quibusdam XXVI. Augusti perscripsit Pontifici, Imperatori, Hispano & Electoribus Imperii, ac simul Maximiliano, æquissimas producens causas, quibus moti Poloni Principem Sigismundum sibi designassent Regem, & Principes illos Europæ admonens, ne factionis crederent, vel aliquid ferrent subsidii.

Adventante autem Erico Sparrio Calmarniam, & totum Regi negotium melius exponente, simul etiàm Legato Ordinum accedente; ac iisdem ambobus fidem Regi facientibus, Principem Sigismundum quoad Estoniae alienationem haud molestatum iri, animum pater, filiusque paulatim receperunt, nec obstiterunt diutius votis Polonorum, sed jussu Regis itineri necessaria parata sunt. Consensum tamen ita Rex Johannes præbuit, ut filius Dantiscum perlatus, ex classe nullatenus in continentem descenderet, priusquam ab occurrentibus ibi Consiliariis firmam accepisset sponsonem, quòd Estoniae possessionem non imposterum essent affectaturi; sin minus, versis alacriter prorsus, in Sueciam remearet. Quo tempore Dux Carolus etiàm successum electionis intelligens, novis literis Principi Sigismundo denuò gratulatur, simul admonens, ut rebus suis probè prospiceret, antequam periculis plenam hanc susciperet protectionem. Patruo II. Septembris de gratulatione & admonitione gratiæ à Sigismundo aguntur, & petitur pristinam conservaret in se benevolentiam, mutuam expectando; Præterea fides data nonnullam quidem Polonis futuram Estoniae spem obtinendæ à Legatis licet citra ullam parentis voluntatem quædam esset facta: se potius spreto regni alieni sceptro in patriam rediturum, quàm sub illud à se suscipiendum conditione aliquâ cum Sueciæ detrimento conjunctâ.

Cum igitur jam Princeps Sigismundus discessurus esset, antequam parenti valedixerat, præsens regni Senatus considerans, quòd electio nunc regno, & postea hæreditario potitus, nimium potens, hinc fortassis redderetur insolentior, merito propterea censuit sibi & regno tempestivè providendum, patri itaque persuadebat ut Suecis cavendum à filio curaret obligatione, ab utroque subnotatâ, sigillisque munitâ. Igitur pondet Sigismundus V. die Septembris, primum quoad Ecclesiastica, quòd

quòd cum Sueciam aliquando inviseret, non plures secum Catholicos foret sacerdotes adducturus, quam in sua hæctenus aula habuisset; Nec solito majorem ipsis exercendæ religionis permissurus esset licentiam. Quòd Sueonibus Augustanæ Confessionis sibi in Polonia servientibus, ibi religionis nomine non creanda esset molestia. Quòd alterius quam usitatæ doctrinæ Suecos, nobiles seu ignobiles, ad nulla prorsus officia vel beneficia in regno Sueciæ promoturus. Quòd sacerdotes Poloni vel Sueci, diversæ ab incolis doctrinæ, nihil contra eandem molituri; ut neque religionem & Ceremonias receptas, aut in conventibus Ordinum proximis recipiendas, permutaturi vel profanaturi. Quòd Cœnobia & hospitalia parentis liberalitate hæctenus restaurata, vel deinceps instauranda, in suo relicturus vigore atque flore, secundum tamen universalem patriæ religionem; Excepto Vastenensium Monasterio, ubi Cœnobitis Catholicum permissurus Sacerdotem, qui poscentibus etiã sub utraque specie Sacramentum porrigeret, & fundos illis deputatos, redditusque alios non revocaturus. Quòd peregrini dogmatis sectatoribus, in publicis vel privatis ædibus, Religionis non concessurus exercitium, nisi ex speciali quadam gratiã, certis ob graves causas personis foret indultum. Quòd Sacerdotes huc secum adductos, in Poloniam remeans, hinc reducturus, qui nullis hic negotiis se immiscerent, nec ulla obtinerent officia, ut neque Scholis præficerentur, aut convitiis aliquos proscinderent, hæreseos arguendo: Quòd non licitum foret Pontifici Romano Archiepiscopum vel Episcopum regno Sueciæ obtrudere, sicut neque Calendarium Gregorianum.

Deinde quoad Politica Regni Suetici negotia, in eodem constitutum fuit diplomate, ut non liceret Principi Sigismundo Sueciæ provincias abalienare. Ut fœdus inter Suecos & Polonos in hostium quolibet, & præcipuè Moschum pangeretur, & cum ipso nec bellum nec pax susciperentur, alterâ partium inconsultâ. In patriæ regimen parente vivo se non ingereret. Uxorem pro libitu sibi duceret, dotemque propter nuptias ex utroque regno caperet. Ut bona sororis, parente & ipsa nescientibus, & non consentientibus, nullatenus alienaret. Dominium Sueciæ & Poloniæ simul adeptus, æquali honore & amore utrumque prosequeretur. Ut alternis vicibus, vel tertio quoque Sueciam anno inviseret, hic degens pro se & suis necessariam habiturus sustentationem, hincque discedens, provisionem, donec limites attigisset Poloniæ, undè naves, tormenta, vel alia viæ necessaria secum traducta, huc remissurus: Quæ redditum in Sueciam deinceps paranti, præsto ibidem futura essent, cum solito comæatu. Ut Regni gubernaculum per Nobiliores patriæ Proceres; quorum unus à patruo deputandus, absens moderaretur: Secum verò in Polonia haberet Cancellarium, Consiliarium & Secretarium, qui causis non se ingererent Polonicis, ut nec Poloni Sueticis. Cum linguæ diversitas Latinam requireret, nobiles aliquot juvenes & binos ex qualibet regni Episcopâ plebejos ingenii melioris, in liberalibus curaret artibus suo sumptu tales informari. Ut in absentia Regis nullæ imponerentur contributiones, & regni proventus censusque consueti fideliter collecti, ad Regium usque conservarentur redditum, nec Regno exportarentur, nisi pro nuptiis Regis vel liberorum; Sed nullatenus Regalia insignia, ut neque peristromata regni, vel documenta, aut libri rationum, vel thesaurus ullus. Ut nulla extra Regnum constitutus Sueciæ negotia cum Principibus tractaret exteris, Senatu Sueonum inconsulto. Ut controversiæ omnes, etiam criminales in regno & domi deciderentur. Ut exercitui Regni Sueones præficerentur regendo,

do, & capta retineret capiens, nec citra stipendium nostrates in Poloniam subsidio evocati sociis militarent. Ut commorante in Suecia Rege, titulus, Sueticaque præponerentur insignia Polonicis; sicut etiã personæ in literis & congressibus. Ab Upsalensi Archiepiscopo, non peregrinæ religionis Antistite, indigena vel alienigena REX coronaretur. Ut primogenitus Regis filius Suetico potiretur throno, & reliquorum adhuc uni hîc etiã provideretur. Ut Regis filiæ in Suecia genitæ centum millia thalerorum loco dotis numerarentur; In Polonia verò natæ, tantum ex Suecia, quantum ex Polonia tribueretur. Denique si à promissionum executione Pontificis licentiâ discederet, Sueonum quoque destitueretur obedientiâ.

Hanc porrò obligationem Senatores ideò condidisse, & Principi abiturienti obtrufisse obliquandam, atque tam periculosam illi profectio- nem eo fine suafisse, postea sunt accusati, ut, cum Rex Johannes alium non haberet filium Regni hæredem, neque Dux Carolus quemquam, parente mortuo Principem Sigismundum regno excluderent; vel certè ubi adeptus fuisset Patriæ gubernaculum, ex præfatis caperent articulis occasionem non difficulter illum hinc exturbandi; Carolus modò diem inprimis obivisset supremum. Eam tamen conjecturam, quam ipsius assertores ex quadam Erici Sparrii ad Comitem Petrum Epistolâ, sicut etiã aliis non paucis constare argumentis asseverant; Ego nec impro- bans nec approbans, hoc duntaxat affirmo, quòd omnibus constet, nempe Sturios & horum cognatos, agnatos, generos & affines, hujus- modi factionis sub Gustavo, Erico, Johanne, Sigismundo & Carolo Sueciæ Regibus, identidem suspectos fuisse: velut etiã profectio- nem Regis Sigismundi Polonicam. Sueonibus funestam certè extitisse, quem- admodum sequens testabitur Historia, & in sua Typotius quoque non in- ficiatur, hisce quidem verbis: *Hinc incendium quo Suecia flagrat, & Polonia hæcenus adurit.*

Verùm sic erat in fati, quæ nemo poterit evitare, proptereaquè modò Princeps Sigismundus non ultra sollicitus, XII. Septembris, cum Anna sorore, materteram primò invisura; Erico Sparriò; Gustavo Banerio; Thurone Bielchio; & Legato Polonorum Lisnovolsio, instructis- simam ornatissimamque XXIV. navium conscendens classem, navigat Dantiscum. Atque post sextum illuc delatus diem, & honorificè à Se- natu in Ostio Vistulæ salutatus, & in oppidum velut proprium invita- tus, renuit, donec ibi prius cum Polonis transegisset; Paulò tamen post cum minoribus solum in portum secessit navigiis, horrendâ com- pulsus tempestate, & ibi octiduo permansit integro. Interim XXI. Sep- tembris, Poloni splendido admodum comitatu Suecum accedentes, pro- lixâ oratione per Episcopum habitâ Vratislaviensem, ipsius gratulantur adventui, & simul meritis Jagellonum in rempublicam Poloniam exag- geratis, magnificè profantur, se illorum intuitu Principem Sigismun- dum inde oriundum potiùs quàm alios competitores Regem elegisse, de- mumque hortantur, ut procedere dignaretur ad propinquum Olivæ Cœnobium, de his porrò rebus deliberatum, & decreta ratificatum.

Latiali etiã Princeps sermone, minùs tamen prolixo, respon- dit, grata sibi Jagellonum velut majorum encomia fuisse, & cum ho- rum gratiâ foret aliis prælatus Candidatis, se facturum, ut beneficii non illos ceperit pœnitudo; Antè verò plenam negotii cum ipsis trans- actionem, aliquò, relictis navibus, non se processurum. Ità Legati Principi Sigismundo valedixerunt, & postridiè reversi, se negotio ac-
cinxe

cinxerunt concludendo, Antistesque Primisliensium, Vicecancellarius Poloniae Oratorem agens, invitat Principem ad satisfaciendum pacto, cum Sueticis Varaviae Legatis convento, & ut gressum in Poloniam maret, quod ita flagitaret Regni ac Regis necessitas utilitasque. Quapropter Princeps ex Procerum consilio Sueticorum super pactis hac se declarat ratione; Velle sibi liberum quandoque Patrem & Patriam invifere: Deinde nonnullos ut retineret sibi Suecos servitores: Estoniam verò nullatenus sibi licere ut abalienaret Poloniae incorporando.

Prioribus igitur duobus non aegre concessis, tertium Poloni vehementer urgentes, asserunt Legatos Sueciae his usos Varaviae nuper verbis in sua oratione; *Vestra erit Estonia*: Ideoque promissis standum. Quod postquam tandem atque tandem urfissent, cum repulsa hospitium repeteriverunt. Posterò autem die, qui fuit XXIII. Septembris, acrius multò instabant, contententes inter alia novum Regem principio sui regiminis pacta transgrediendo conventa, Ordinibus Poloniae occasionem præbere de se minus laudabiliter ominandi; sicut etiã cavillandi, quod Regnum potiùs augustum, quam ditionem vellet angustam amittere. Princeps Sigismundus his tamen non motus, probat minus honestum esse, cum detrimento hæreditarii, regno gratificari electio, ac nefando maculari perjurio; Siquidem Patriæ jurejurando promississet, se Estoniam nullatenus abalienaturum. Atque ut se pacti violati nulli merito accusarent, illud arbitrio illorum permittit, ut Estoniam non adepti, vadium Reginæ Annæ starent, quod paratus foret ipsis ratificare; Aliàs sibi decretum, infecto negotio domum potiùs remeare, quàm ut cum tanto Patriæ, animæque detrimento perjuret.

Nihilominus tamen Legati responso non acquiescentes, postridiè actionem instaurant, & diu, multumque cum Rege, hujusque disputant frustra Consiliariis. Tandem ergò se nihil prorsus impetrare animadvertentes, & licitam sibi per Ordines non aliam limitationem haud ignorantes, in id consentiunt, ut Candidatus reliquis subscriberet pactis, de Livoniã verò suam inferret protestationem. Sic prima subsedit aliquantulum contentionum tempestas, & sub bidui malacia Olivensis adornatur profectio. Interim Princeps non parùm demiratus factum Polonorum & luxum in vestitu nimium, cumque nullos non illorum Attalicis indutos vestibus vidisset, sciscitatus est in pompa propediem quis futurus sibi amiectus? A Proceribus Suecis obtinet consilium, ut ipsemet holosericã nigri coloris veste contentus, servitores verò aureo vestiret stamine; Ille suasoribus obtemperans, Polonos rubore suffudit.

Cæterum M. Abrahamus, Hamburgi exulans hætenus, quem abitus Principis Sigismundi rebus in Patria Catholicorum faventis, cura priori non parum levavit, *Forum Adiaphororum* contra Philoliturgos in Sueciã præcipuè adornatum, ex variis scriptorum libellis Evangelicorum exilii tempore collectum, Vitebergæ XXIV. Septembris publicat, & Episcopis regni dedicat. Quo tempore M. Andreas Sueciæ Archiepiscopus & Liturgicorum primarius, non sibi diutiùs silentium sed decere statuens, patrocinium Liturgiæ suscipit, & binis respondendo simul libellis famosis, quorum uno ante quadriennium, & alterò ante biennium fuerat malè tractatus, apologiam elaborat. In qua potissimum nititur demonstrare, quòd Liturgia, & nova Ordinantia, omnium rectè sentientium calculo, cum Prophetis & Apostolicis convenirent scripturis, primitivæque essent Ecclesiæ dogmatibus ac ritibus omninò conformes, & proinde à moderna Romanorum doctrina Pontificum quoad formam differre.

ferre. Itud verò nactus apologema M. Abrahamus, suum de illo iudicium anno sequenti fatyricum edidit. Et propterea Rex Johannes magis solito in authorem, librosque plenis in Sueciam doliis apportatos exacerbatus, hos tradi quoslibet mandavit Vulcano.

Cæterum Islandia mihi vellicans aurem suggerit, quod hunc usq; seculi currentis annum veteri asyla privilegio immunitatis illic gavisa, ipso nunc fuerit viduata, & omnis hujusmodi Ecclesiarum libertas prorsus abrogata.

Apparata porrò hæc magnifica Olivensis profectio, XXVII. Septembris tandem instituitur, & Principe Sigismundo illuc perveniente, Cænobiique basilicam ingrediente, Curaviensis Sacrum inchoat solenniter. Quando autem Princeps aram fuit accessurus, ut juramentum deponeret Regale, sicut etiam quando illud deponebat, semper illam repetivit cantionem: *Salva mihi protestatione de Livonia parte quam Sueci tenent, Corona Polonica non cedenda.* Solennitate deinde peractâ, convivio indulgetur, & postridiè ad classem indè revertitur; vesperique ad Modlavæ pontem navi subvectus Princeps, horrendum ex tormentis æneis majoribus tonante, civitatem ingreditur. Sequens verò dies, Divo fuit Michaeli Archangelo sacer, quo illuciente, oblatam diplomatis formam, quâ cuperent Poloni ut suum confirmaret Princeps Sigismundus juramentum Olivæ nuper præstitum, constanter repudiavit, quòd in illa non fieret mentio protestationis de Estonia Polonis non concedenda sæpius factæ, nec prius voluntati Legatorum, quam suæ foret satisfactum, æquitatque, se accommodavit. Quandoquidem igitur non aliud modò residuum esset, quam ut decretum electionis Principi traderetur, ipsum Calendis Octobris in Ecclesia urbis Dominicana quâ conveniens erat solennitate illi præsentarunt.

Cæterum interea Maximilianus cum suis fautoribus, exercituque grandi, Poloniam ingressus, hanc armis subjugare, ac æmulum Sigismundum indè profligare, meditatur. Et licet Rex istam non ignoraret molitionem, tamen X. Octobris, Dantisco Cracoviam versus animosè contendit; Quam eodem impugnans tempore Maximilianus, literis obviam Sigismundo missis, ipsum hortatur, nè sceptrum minus legitime delatum affectare præsumeret, sed potius in Sueciam rediret. Hancque nactus Petricoviæ Epistolam, VII. Novembris rescripsit, & recitatâ Electionis historiâ, tam suâ hujus, probavit se multò æquioribus ac illum fretum causis, ad thronum aspirare Polonicum, & modò Cracoviam properare, ut insignia regni capefferet; Ideoque disuasit adversario, ut salutem suam consulens, ex Polonia quantocius remearet. Non tamen ausus Rex progredi, quòd ab hostibus itinera passim infestarentur, Petricoviæ aliquot substitit diebus, & ibi milite turmatim ex vicinis confluyente Palatinatibus, adhuc necessario potitus, institit profectio.

Quo Maximilianus tempore totis incumbens viribus Cracoviæ expugnationi, à Johanne Samoscio, fortiter oppidum defendente, ac demum in hostes erumpente, profligatur. Qui propterea belli machinis, & milite non paucò privatus, cum reliquis secessit copiis in Silesiam, ut indè cum grandioribus in Poloniam reversus, regnum occuparet fugitivum. Interim verò Sigismundus iter suum emensus XXIX. Novembris cum triumpho Cracoviam ingreditur, ibique post occiduum instauratò de Livonia certamine, gravius solito propter Estoniam Polonis negatam, impugnatur. Etenim VIII. Decembris, Senatus Poloniæ Sigismundum, Consiliariis destitutum Sueticis velut dissuasoribus, compellens, promissis

promissum de Estonia regno incorporanda urget vehementissime, ac quamvis juveni non deerant Principi rationes, quibus ora obstruebat adversariorum, his tamen non acquiescunt, affirmantes inaugurationis solennia non processura, nisi pacto convento inprimis satisfaceret. Quibus occurrens Rex, demonstrat pactis cautum esse, quod Estoniam denegatam, vadimonium teneretur materteræ solum roborare, idque cum non recusaret, Ordines nullo jure propterea coronationem prorogare.

Cancellarius deinde XI. Decembris primo Regem privato aggressus colloquio, & mox in presentia frequentiaque Ordinum publico, impudenter magis quam prudenter causam egit Estonicam, adeo ut Ordines ipsimet nimiam illius offensi contumaciam, Samoscium postea reprehenderunt. Eo siquidem progressus fuit audaciae, ut in hanc non formidaret sententiam perorare, videlicet: *Cum Sveones veteri Romanorum more per Legatos fraudulentè in Estonia negotio egissent, à suoque candore ac honore discessissent, notam illos perfidiae & perjurii simul incurrisse, Legatosque ut tradant Polonis vincendos & plectendos, esse obligatos.* Verum illi responsum, quod talis infamiae labecula iis Polonorum potius foret aspergenda, qui pactum falsarent; id perperam explicarent; & absolute postularent, quod hypotheticè promissum esset, infontesque destinarent carceribus Oratores. Hinc vicissim commotus Cancellarius, quaerit num pateretur Sigismundus, ut Ordines ad aliam propterea descenderent electionem? Nec inde Rex perculsus, protestatur se nullam hujus causam Polonis dedisse, cum juxta pacti vigorem, omissam Estoniam, vadimonium materteræ foret paratus ipsis confirmare, & nihilominus se potius velle regno carere, quam diutius adeo impudenter tolerare insultationes. Non futurum unquam ut contra conscientiam quidquam abalienare, perjurioque se turpiter commaculare; Neque aliud expectarent responsum. Et ita folio descendens, in suum abiit conclave.

Posterò autem die Ordines, contumaciae poenitentes, misso ad Regem Andrea Opalinio Regni Archimarschalco, ipsum placant, & ita cum illo post varias conveniunt actiones super Estonia, ut hæc duntaxat verborum cautela regio juramento & obligationis diplomatibus infereretur: *Quod attinet ad conditionem de ea parte Livonia, quam Serenissimus Sueciae Rex, parens noster charissimus nunc possidet, ita inter nos & Ordines Regni Polonia, Magnique Ducatus Lithuania, conventum est, ut hoc negotium integrum differatur ad id tempus, cum Regnum nostrum Sueciae, successione ad nos devolvatur.*

Hanc laboriosa Estoniae controversia pro tempore fuit catastrophe fortita, categoricè non factam Estoniae abalienationem, neque à Sigismundo materteræ subscriptum fuit cautioni. Postea verò Poloni solennia coronationis apparant, & ipsis imminentibus Rex subveritus, nè in illis forma juramenti contraria protestationi forsitan sibi proponeretur, à Procancellario exemplar flagitat juramenti; Quo diligenter inspecto, nova oritur discordia propter quandam verborum ambiguitatem, mox tamen intermoritur, perplexis clariùs explicatis.

Quamobrem ubi dies inaugurationi condictus, qui fuit juxta veterem supputandi modum XVII, ast juxta novum XXVII. Decembris, illuxisset, Sigismundus in basilicam acropolis magnificè admodum perductus, à Gnesnensi Archiepiscopo Coronam Regni fuit solennissimè insignitus. Secundum porrò inaugurationis festivitatem gubernaculo manum admovens, serio literis hortatur Cæsarem, ut Maximiliano fratri quantociùs dissuaderet Poloniae infestationem. Et cum nihil illis pro-

ficeret, hostem statuit insolentiorum armis compefcendum. Ità finitum in Polonia interregnum, & mœftitia Romani Præfulis, teste Jona Meldorpenfi, ex morte Regis Stephani concepta, finem fortita. Ille fi quidè in fuo præfato libello commemorat, Sixtum V. magnoperè gavifum Sigismundi apud Polonos electione, quòd per ipfum, quandò fimul etiàm Sueciæ Regno effèt potitus, certo confideret certius non Ruffiam modò, fed pariter quoque Daniam & Norvegiam illi subjiciendas, Romanæque reftituendas Ecclefia. Verùm nifi adderet Sixtum propterea omni conatu promoviffè Sigismundi electionem; Et huic illum vice verfa maximè contrarium ego fcirem fuiffè; crederem authoris narrationi. Proindè cum in eo plurimùm hallucinetur, mendofum & famofum illius judico libellum, qui nullam hac de caufa fidem mereatur.

Anno MDLXXXVIII. XIII. Januarii, Cancellarius Poloniae Johannes Samofcius, Regis auspicio Sigismundi, congressus Maximiliano, victoriam reportat, & captum in oppido Silesiæ Bitfinenfi Archiducem, mandato Regis, infolitâ ob hunc fuffeffum lætitiâ neutiquàm exilientis, fed quem antea gravem & tranquillum vultum retinentis, ad Crasnilavam Ruffiæ arcem, cum præfidio custodiendum, ablegat. Proceres autem Sueciæ, qui Regem Sigismundum in Poloniam deduxerant, magnoperè subveriti, nè in Patriam reverfi, propter Estoniam, quòd ea Polonis videretur quodammodò promiffa, difgratiam incurrerent, hujus nomine literas à Rege flagitant. Qui non iniquam cenfens postulationem, XX. Januarii illas ejusmodi tenoris concedit: Quod eâ intentione, caufam Estoniæ ad illud ufque tempus, quo fecundum parentis mortem Regno Sueciæ potiretur, nullus prorogarit, ac fi tum Poloniae illam effèt incorporaturus; Quandoquidem fecius multo cogitaret, & nullo unquam tempore decerneret, patriæ damnum quodquam Estoniâ abalienandâ inferre. Atque propterea ut vario hujusmodi metu indigenas Svecos, & feipfum odiofâ liberaret fuffpicionem, fe fide præfentium literarum promittere, quòd Polonorum votis, nunquam effèt in re tali confenfurus: permittens quibuslibet Estoniæ moderatoribus, defenforibusque, ut fi quidpiam fecus ipsis mandaret, à Polonorum importunitate compulfus, nullatenus obtemperarent. Se enim dubiâ illâ verborum formâ in decreto transactionis propterea ufum, ut tædiosâ Polonorum difputatione liberaretur, & iidem poftèa in comitiis futuris pari aliquandò illi non forent moleftiæ.

Quamquam verò fimilibus hoc tempore literis fe parenti etiàm excufaret Rex Sigismundus, tamen Rex Johannes illam fuper Estonia claufulam habens magnoperè fuffpectam, de ipfa cum filio vehementer expoftulavit; Sicut etiàm quòd ante foennia inaugurationis, figillum regni non mutaffet, & in eo infignia Patriæ decenter non collocaffet. Hæc & cætera Rex Johannes ex caftro fcripferat Calmarnenfi, quo adhuc morabatur propterea, ut illic velut loco propinquiore, fæpius & citius de filii ftatu informaretur: Quandò fimul conjugis forores, prænobilibus viris, Claudio Bielche, Senatorum uni; & Stenoni Rofæ, Comiti à Bogefund, elocaverat, nuptiis illarum ibi loci celebratis. Prætereà confessionem ibidem Cleri naftus Carolini, quâ Liturgiam profufus damnaret, graviffimâ accenditur indignatione, adeò ut quaquaverfum edictis per Regnum feveriffimis, illum univerfum, hærefeos, feditionis, factionis, rebellionis & perduellionis accufaret, Dæmonisque appellaret difcipulos, ac profcriptum iri minaretur, publicâ privandum

securitate, & eâ nullâ gavifurum, donec culpam agnoscens, veniam suppliciter obtinuisset.

Hujusmodi porrò tumultibus crebram fertur M. Abrahamus præbuisse ansam literis & libris occultè in Sueciam transmissis. Et propterea religionis Conservatores (erat is titulus certo collegio) factionibus posituri obstaculum, permissu Regis hæcenus sæpenumerò M. Abrahamum in Patriam sub his revocarunt conditionibus, videlicet ut confiteretur, se nullâ compulsus necessitate, patriam exilio commutasse; non deprecaretur contumaciam multis perniciosam; Et si munere vellet fungi aliquo docendi, Liturgico se accommodaret dogmati; vel privatam in Patria ut ageret vitam, licitum ipsi fore, honestum naturæ salarium, in fidei negotio ageret modò silentium. Verùm renuit omnia, & hujus principio anni factus solito audacior, libro Calendis Februariis Hamburgi impresso, in Liturgiam & hujus sectatores propugnatoresque vehementer invehitur; In quo complexus fuit vitam foci M. Laurentii, olim Archiepiscopi Upsalensis, & hujus oppositum. Herbesto antigramma; Deindè negotii Historiam Liturgici; & suæ apologiam fugæ. Istius libri exemplaria quotquot Rex Johannes consequitur, flammis, ut etiàm prioribus ejus operibus evenerat, abolenda curavit.

Interim Clerus in Ducatu Regiâ commotus proscriptione, in Martio frequens Oerebrogiæ congregatur: Ubi per literas à Carolo Duce sciscitatur, quandoquidem citra culpam aliquam proscribitur, infons gravium infimularetur criminum toto Sueciæ Regno, numquid consultum suæ videretur Celsitudini, ut scripto supplici apud Regiam Majestatem Ordinesque Regni Ecclesiasticos & Politicos, suam demonstraret innocentiam: Deindè si unum vel alterum de presbyterio Ducatus, citari peremptoriè ad Regium tribunal contingeret, vel Liturgiæ causâ foret captivandus, quid consilii casu necessitatis capiendum, & quid opis à Sua Celsitudine Clerus expectaret? Synodo cum benigne Dux respondisset, congregati se Calendis Aprilis apud Regem literis excusant; imputata crimina confutant; Liturgiam recusant; & ad verbum Dei, Confessionem Augustanam, & D. Lutheri Catechismum provocant; demumque obsecrant, ut proscriptionis revocaret Rex sententiam. Eadem fermè Regni quoque Senatoribus perscribunt, atque petunt nè adversus conscientiæ dictamen quodpiam suscipere dogma compellerentur: Tandem Episcopos Regni & Clerum universum, in non aliam sententiam, per literas compellantes, Regem sui odio longè vehementiori inflammarunt!

Verum Clerus in Ducatu, certo sui Principis auxilio confidebat; Et hinc, sicut etiàm ob conditiones transactionis Vastenensis minus Duci tolerabiles, flamma discordiæ inter Regem Johannem & Ducem Carolum, tenui nuper favilla perfunctoriè contacta, cæpit primò leviter emicare, & deinceps in tantum flagrare, ut suis Rex subveritus partibus, filium subsidio in patriam revocandum cæpit meditari, pro ut posthac memorabitur. Nunc verò Friderico Danorum Regi parentandum. Is etenim IV. Aprilis die, anno Regni XXIX. ætatis autem LIV. Antverschoviæ in Sielandia morti vicinus, Christiano tradidit filio undenni gubernaculum, per tutores regendum. Mortui corpus tumulo Roschildiæ avito, V. Junii, quâ par erat solennitate illatum fuit. Eodem quoque tempore funus Regis Stephani Grodnâ Cracoviam translatum, in acropolitanâ Ecclesia paucos post dies sepelitur.

Cæterum mense Aprili, expostulatorias, quarum meminerimus, parentis literas Rex Sigismundus adeptus, Calendis Maij rescripsit, & quoad Estoniam, eodem se modo quo prius excusavit, insuper addens, se Polonis in faciem sæpius dixisse, quod vellet potius scepro renunciare Polonico, quam vel unicam patriæ villulam, multò minus tantam provinciam, multo Sueonum sanguine partam, abalienare. Ad insignia verò quod attineret, per temporis brevitatem ante coronationem, illa non licuisse sibi mutare; Sed imposterum sic immutanda, ut avitum familiæ stemma centrum occuparet, Sueticis circumdatum insignibus, & hæc in circuitu ambirent Polonia. Quædam tandem secreta, se præsentium latori, & suo servitori Erico Bielchio concredidisse asseverat, parenti fideliter referenda. Horum ego potissimum fuisse arbitror, quod Polonicæ pertæsus arrogantia, prout fatetur Jacobus Typotius, reditum in Patriam vehementius anhelaret, atque thronum ideò Polonia, unà cum germana sorore sua Ernesto Archiduci despondere, quemadmodum author idem non obscure innuit, deliberaret.

Clerus porro in Suecia Carolinus finitâ, ut diximus, Oerebrogenfi synodo, suam apud presbyterium Regium excusaturus contumaciam, Upsalensium inprimis Patribus, velut primariis, & suis potissimum in Liturgiæ negotio adversariis, censuit perscribendum. Huc proinde XVI. Maij literis directis, simul cum libello confessionis, graviter incusat illos Upsaliæ Philoliturgos, quod cum Liturgia, quibuscunque tandem pigmentis ipsam ornarent, foret omninò Pontificiana & Antichristiana, & propterea Divinis nequaquam testimoniis quæ posset propugnari, ut neque confessio huic contraria refutari, brachium implerent ipsi seculare, Regem instigantes Serenissimum, ut insontes, purumque Dei verbum docentes proscriberet. Sed vindictam adversarii, formidarent Divinam, quæ huiusmodi scelus haud relicturus esset inultum.

Upsalenses hanc nacti expostulationem, XVIII. Maij post biduum non mitius rescribunt, asseruntque se præter meritum & culpam tot criminum insimulari, & tot convitiis modo velut aliàs sæpenuerò, è Ducatu chartis nimium dentatis aculeatisque lacerari; Nihilominus non tantoperè hanc demirari licentiam convitiandi & calumniandi, quantoperè quòd eò impudentiæ descendat ministerium Ducatus, ut maledicas in Divinam, & humanam, non subhorresceret linguas stringere Majestates; Quibus illorum blasphemis & imposturis, sicut etiàm Confessioni arroganti, conveniens aliquandò daturi essent responsum; Modò autem transmittere se illis confutationem pasquilli, quem annis prioribus primum Latine, postea Sueticè, pro sua immodestia clanculum sparsisset.

Acceperat Rex Sigismundus parentis Regis Johannis literas, in quibus ille lacrymosè suam detestatus fuit imprudentiam, quòd filium citra necessitatem ex regno emisisset unicum, Polonis tantummodò, prout jam recisceret, tribulandum; Qui hostium insidiis & multis periculis esset ibi prætereà expositus; Cum bellè & securus is domi vivere potuisset, & quo ipsemet parens tantum in patria indigeret, quantum aurâ fermè quotidianâ. Hisce Sigismundus XXIII. Junii respondit; Et ut patrem doloribus tabescentem consolaretur, inter alia non pauca mœroris lenimenta, miram Dei providentiam exaggerat, confidenter asserens, quòd cum Deus, in cujus manu Regum essent corda, se contra totius propemodum orbis machinationes, immò contra suam propriam voluntatem, ad Polonicum sublimasset fastigium; Idem idem Deus foret illum pro clementia & bonitate potenter imposterum etiàm à quibuslibet protectu-

tecturus discriminibus. Non tamen acquiescebat Rex Johannes, sed filium omninò in patriam statuens revocare, quòd in ea civile glisceret incendium, inchoatæ hoc super negotio sedulam dat operam molitioni.

Interim Clerus in Ducatu, Upsalensium literis plurimum offensus, acerbiores illis remittit; & Rex Johannes fratris instinctu, Misoliturgos nunc solito magis insolescere arbitratus, conspirationemque subveritus, novum fidelitatis juramentum à suo acceptat Ministerio: In quo se firmiter obligat, quòd inhabitatoribus Sudermannia, Nericia, Vermelandia, Vastrogia ac Vallæ Regi molientibus rebellionem, nullatenus esset adhaesurum, vel auxiliaturum; Sed potius Carolinis omni conatu adversaturum, quòd Deò & hujus sacrosancto verbo sanè & rectè intellecto, reluctari non erubescerent, venerandasque Liturgiæ Ceremonias, ex primitiva desumptas Ecclesia religiosissimas, calumniari non desisterent; Quas se iterum approbare, citra ullum conscientiaë scrupulum, scripto profiteretur. Clerus quoque Stocholmensis VII. Julii, asserendam spondit obligationem, excepto M. Erico Scheppero, qui accedens Misoliturgis, se parochus in absentia Regis graviter opposuit, & multos in oppido commovit tumultus. Hos Rex Johannes post suum reditum intelligens, vocatum ad se Schepperum, vehementer propterea increpat. Qui cum nihil non Regi obloquitur, illum in terra prostratum pedibus calcat, illud ingeminando Psalmographi: *Super aspidem & basiliscum ambulabis.*

Memini porrò me antehac nonnullam fecisse mentionem Gustavi Erico Rege Catharinæque geniti; Illa nunc iterum recurrit. Atque comperio, hunc, cognito Regis Sigismundi patruelis in Poloniam adventu, Cracoviam (ex Prussia vel Lithuania nondum mihi omninò constat) habitu mendicum simulantem, nè proditus ibi periclitaretur, pervenisse. Degit soror ejus germana Sigridis nomine tunc temporis in gynecæo Principis Annæ, quæ illum inter mendicos die quadam conspicata, ignoraverit licet fratrem esse, præfagit tamen eidem quid animus. Nec Gustavus sororem agnovit; Quandoquidem verò jam antea resciverat in regia ipsam aula versari, nuncio clam submisso se prodidit, & colloquium illius petivit. Convenerunt igitur sine arbitris; Atque post mutuos amplexus & lacrymas ad invicem profusas, exponit Sigridi Gustavus totam hæctenus transactæ vitæ seriem. Illi pro rerum statu præsentis suppeditat soror consilium. Nonnullum quoque à patruelibus Sigismundo & Annâ impetrat subsidium. Postmodum patruus Rex Johannes intelligens Gustavum ibi loci vivere, datis ad filium literis etiã ille intercedit, prout quorundam relatione constat, ut ad munus Ecclesiasticum quoddam nepotem ex fratre promoveret; hinc patrueli innoxium futurum.

Verùm Gustavus insidias subveritus, suasu & sumptibus sororis Pragam secessit occultus: Ubi instar cognati, & tanquam potentissimi quondam Regis filius, à Rudolpho Cæsare clementer admodum susceptus est. Interim quando in aula versatur Imperatoria, alchimiaë sedulam navando operam, cognitionem illius insignem acquirit. Sed aliàs præditus cerebro minùs sano, cum sentiret ex arte Chimica morbi augmentum, studio hujus posthabito, cum licentia & viatico Imperatoris Pragâ abire in Belgium, animo recreando, & ut Governatorem consuleret quid ère sua futurum; In itinere passim benevolentiam expertus, Colonia cum appropinquet, Governatorem obiisse intelligit. Ideò Viennam redit; & inde in Turcam militaturus, paulò post in Ungariam pergit. Quod ægrè ferens Gustavi consilium Cæsar Rudolphus ipsum revocat Pragam, ibique postea minùs liberaliter sustentatus, tantum ex arte chimica pecuniæ

congeffit , quantum sibi & famulatio pro liberaliore sufficeret sustentatione. Hinc pristina capitis ægritudo recurrit , cui medendo opportunum ipsi contigit Silesiæ quoddam Monasterium ; Abbate nullo non commiserationis genere illum tempore morbi prosequente. Agnovit Gustavus affectum viri pii , & quoad vixerat ubi benefactoris facienda erat mentio , nunquam alio nomine quàm secundi patris ejus fuit recordatus. Verùm â diverticulo ad intermissa redeamus. Mense Julio hujus anni orta primùm pestis Stocholmiæ , in utrumque sexum & nullam non ætatem grassata , per reliquum Sueciæ regnum hinc se diffudit.

Anno MDLXXXIX. instante termino induciarum Suecos & Muscovitas inter , Rex Johannes hoc super negotio Ordines Regni tempestivè consulturus , ipsos Upsaliæ convocat , ubi pro tempore metu pestis commorabatur. Istâ Regis præsentia Clerus Upsalensis animatus , Carolinorum objectionibus audacter XIII. Januarii respondet , officere demonstrans non tam suæ quam Regis existimationi , quod adversarii non veriti essent asseverare latere fraudulenter sub specioso Liturgiæ nomine ipsum Antichristi dogma Ecclesiæ Suecanæ obtrudendum. Impudentem hanc esse calumniam ! Liturgiam enim præ se ferre ideam veteris Ecclesiæ , & pietatis cujusdam mellificii instar esse. Neque ignorari quis summus patronus , amator & promotor audiret. Qui Liturgia Antichristianismi traductâ , quid nisi mancipium unâ Antichristi cavillaretur ; Princeps verè Christianissimus ? Illam consequentiam Misoliturgi nequaquam elusuros. Improbis igitur si non agnoscerent errorem , instare justè & meritò pœnam læsæ Majestatis tam Divinæ quàm humanæ. Verùm precari se adversariis mentem sanam , & animum Regi supplicem ; Sicut etiã ut recipiscerent quoad id , quod se viros innoxios & Regi morigeros , hypocritas , apostatas & Antichristi discipulos nuncupassent. Tandem addunt admonitionem , nè seditiosis M. Abrahami libris seduci se diutiùs permitterent. Quorum solida pararetur refutatio , propediem edenda.

Erat Carolinorum promptum responsum , XXX. enim Januarii die regerunt Upsaliensibus : Non opus fuisse quod Majestatem Regiam immiscuerint controversiæ de Liturgia , illam quòd reprehendissent ob incruenti patrociniū Sacrificii , & alios passim errores quos habet communes cum Romano Pontifice , quem Antichristi sentirent Carolini esse mancipium , non Regem Johannem ; Ac propterea debuisse potius adversarios confutare rationes Liturgico illorum oppositas idolo , quàm aliundè in invidiam rectè sentientium turpitudinem causæ suæ palliare. Interim donec manifestis forent argumentis convicti , se Liturgiæ assentiri non posse ; Verùm confessioni suæ factæ adhæsuros : Pœnam autem aliquam propterea si extimescerent ; esset id de Regis justitiâ & bonitate dubitare. Fuerunt hæc modesta : Regem tamen plurimum efferrunt , qui cum de ipsis vindictam sumere non potuerat , in alios bilem effundit , Liturgiæ mastigas Regio subjectos dominio : Quocirca horum potissimus , M. Ericus Schepperus , Upsaliam vocatus , malè denuò vapulavit.

Hujus consobrinus quidam Martinus Stocholmiæ Sacellanus , Liturgiæ causam qui tueatur , officio & beneficio propter scelus quoddam fuit hoc tempore privatus. Enimverò licet propriam haberet uxorem , tamen scorto valdè famoso habitu induto virili usus fuit , mentitus servitorem esse. Martinus ob hujusmodi flagitium albo Cleri postquam expunctus fuerat , artibus cœpit magicis dare operam , quas propter , sicut etiam alia non pauca scelera , deinceps sub Carolo Rege , capitis supplicium adivit.

Modò etiã quidam Petrus Häl / mediocri comparatã eruditione in transmarinis Jesuitarum Gymnasiis, sacerdotio illic initiatus mittitur in patriam, ut Cœnobitis concionaretur Vastensibus. Sed accinctus itineri, breviarium inprimis, seu librum horas continentem canonicas, deindè quoque reliquum codicum supellectilem pro vino & cerevisia in proximis diverforiis oppignoravit. Atque Vastenum mari trajecto cum pervenisset, Romanam Augustanã permutat Confessionem, & functus fuit aliquandiu in Schola ibidem Hypodidascali officio, multã quidem cum laude. Intereã verò nimium quòd indulgisset helluationibus & vini potissimum cremati potationibus, horrendo animam spectaculo tandem exhalasse memoratur.

Ordinibus porrò Upsaliã congregatis, Rex Johannes mense Februario declarat, inducias cum Moscho pactas termino esse proximas, & cum hostis pacem nollet perpetuam, nisi provincias à nobis bello subactas pro iusto reciperet precio. Id verò nullatenus concedendum videretur, sed potius cum illo dimicandum, à Sueonibus belli subsidium gerendi flagitat. Nec repulsam passus Comitibus postea finem imponit, & arma Ruthenis inferenda disponit, nervo belli accurato. Upsaliã tamen remanet, quòd uxor Gunila partui foret vicina, quæ proindè XVIII. Aprilis die, circa IX. vespertini temporis horam, filium enixa fuit, Johannem in Baptismo nuncupatum, cui progressu temporis Ostrogothiã cessit Ducatus.

Nihilominus verò filii Regis Sigismundi flagrans adhuc desiderio, & quòd à Polonis illum tribulari commiseraretur, & in Patria quòd maxime necessarius videretur, ob gliscentes iterum similtates se inter & fratrem. Rem igitur cum filio sic componit, Erico Bielche internuncio, ut facultate à Polonis impetratã, se conveniret Revaliã, & secum inde in Sueciam abiret, amplius in Poloniam non rediturus. Hanc verò, prout testatur Jacobus Typotius, alibi etiã citatus, Ernesto Archiduci cum Anna sorore despondere voluit. Atqui erga Polonos prætextus erat itineris, ut Moscho persuaderetur in huiusmodi se & parentem inter colloquio, convenisse de armis simul ipsi inferendis. Atque hinc ille territus, votis Suecorum & Polonorum annueret, & cum suo vel detrimento pacem susciperet.

Obtinet Sigismundus veniam ab Ordinibus Regni Poloniae conveniendi parentis; Prius tamen quàm discederet actioni de liberatione Maximiliani aliquandiu ventilatã finem impositurus, Maijo illam mense itã conclusit, ut Archidux honestis conditionibus libertati fuerat restitutus. Vicissim Rex Johannes, literis per regnum promulgatis sui cum filio colloquii causam intimat, incolisque fidem facit, illud cum maximo patriã futurum emolumento conjunctum; propterea seriò admonens, ut sibi absenti interim fideles permanerent. Itã rebus domi constitutis utrobique, se pater & filius profectio accingunt; Hic quidem palatinã stipatus cohorte, & nonnullis Procerum, terrestri festinat itinere per Borussiam, Curlandiam & Livoniam, tardius Revaliam versus: Sed ille ornatissimã navium classe, cum uxore, filio nuper genito, Regni Senatu, & mediocri exercitu, XXIII. Julii solvens Stocholmiã, principio Augusti Revaliam appellit; Ubi per oppidi plateas suis duntaxat aulicis comitatus, sine tympanorum & tubarum strepitu, modestè in acropolin ascendit. Gratissimus fuit Livonibus Regis adventus, quod eãdem quã Sueones imbuti opinione, confiderent, tali Regum conventu Moschum ad pacem facilius adactum iri, si autem se contumacem præberet, tantorum viribus Principum domari posse. Cæterum in Suecia post

Regis Johannis abitum, nobilissima, præstantissimaque Ducis Caroli conjunx, Maria, XXIX. Julii morte nimum immaturâ in castro Eschilstunensi occubuit, Stregnesiæ XVII. Augusti die admodum honorificè rumulata.

Flagrantissimo autem expectatus desiderio Rex Sigismundus, tandem XXVIII. Augusti, cum Anna sorore secum adducta Revaliam ingreditur, nec sermone vel disertissimo fari potest, quantâ benevolentia & amoris affluentia, ibi à parente suscipitur; Quo cum illic quatuor manserat septimanis, & interim remotis arbitris, de suo in Sueciam reditu quotidie seriam cum patre habet aliquandiu consultationem, & illum lubens consentit. Verum ut ipsi minus adversarentur utriusque gentis Proceres, coram his asseverat Rex Johannes, quod filium in Suecia duntaxat coronandum repeteret, undè quantocius à se in Poloniam remitteretur. Utrique tamen fraudis non ignari, se Regum opposuerunt molitionibus. Et Poloni quidem Henrici non immemores, quondam profugi, nè idem modò ipsis accideret dedecus magnoperè advigilant, Regique suo inculcant factas sibi sæpius promissiones & obligationes mutuas, unâ quotidie urgendo reditum in Poloniam.

Suetici etiam Consiliarii, suo non indormientes officio, cum iis ad Reges non pateret aditus, XV. Septembris, per libellum supplicem Regi Johanni transmissum suadent, ut in commodius differret tempus Regis Sigismundi reductionem, & interea successore amicorum aliquo ad Poloniæ sceptrum delecto per Legatos cum Polonis ageret, ut sibi curis & annis morbisque gravato, filium remitterent; Aliàs si ipsi animo esset nunc illum in patriam secum abducere, secutura certo certius cogitaret detrimenta. Quippè præterquam quòd Regis utriusque fama & conscientia, propter tot literarum & juramentorum prævaricationem, graviter ita periclitaretur, Poloni tanto etiam despectu inflammati, Moscho in Regem fortassis accepto, vel amicitia cum ipso renovatâ, fœdereque in nos pacto, gravissimi, & intolerabiles Suecis hostes evasuri essent: Patria verò bellis exhausta diuturnis, neque secura à domesticis tumultibus, ut etiam à Danorum molitionibus, adhæc ære nimis obruta alieno, ut militi vetera non sufficeret solvere stipendia, nec limitaneis valeret providere munitionibus, multo minùs bellum diutiùs gerere, armis simul Polonicis & Ruthenicis impetita, esset omninò succubitura: Ingermania, Carelia & Estonia, hostium cessuræ dominio: Reliqua in maximo periculo futura Finlandia: arces, oppida, illorumque armamenta, in hostium ventura potestatem: Atque his, velut etiam tot ubique munimentis nostratium excitatis opere, in nostram usuri hostes perniciem: Regia simul Majestas insignium & titulorum passura jacturam; Liberis præterea Sigismundo & Annæ, quorumlibet in Polonia & Italia mobilium ac immobilium, post obitum materteræ præsertim ad illos devolvendorum, dispendia bonorum imminere: Varii creditores Regis Sigismundi ex Polonia & Prussia in Sueciam venturi, ac solutionem creditorum flagitaturi: Idem aulici Regis servitores facturi, quod his plurima restarent salaria: Matertera calumniis obrueretur; & nisi his modò malis obviam Reges irent, postea facti illos si pæniteret, nulla remedia serò intellecturos restare. Tandem in literis Deum testati, quòd fido erga Reges & Patriam animo ista scripsissent, quodque libentius Regem Sigismundum in Suecia, quàm Polonia viderent, nisi præfatis terrerentur incommodis; Contra quæ si præsentem Reges noscerent medelam, hanc ut se non celarent, obsecrantur: Ità plures sui propo-
siti

fiti fautores habituri; Aliàs consultius ut illud mutarent, & dominari ratione affectui permetterent. Isti libello subscripserant hi Regni Senatores, Ericus Gustavius, Mauritius Sture, Claudius Achatius, Gustavus & Steno Banerii, Ericus Sparre, Christiernus Gabriellus, Mauritius Grip, Thuro Bielche ac Ericus Abrahamius, qui malam propterea mercedem postea reportarunt.

Animadvertens porro Senatus oblatis non moveri Reges à proposito hujusmodi rationibus, Tribunos exercitus Suetici callide instigarunt, ut depositis ad Regis conclave vexillis, juramento se obstringerent, quod si Rex Johannes filium, cum tanto patriæ detrimento, secum reduceret domum, pro salute Regis & Regni amplius non essent vitam periculis exposituri, in hostes militando. Quo etiam tempore Tartari & Turcæ à Chosrois irritati, Poloniae fines infestarunt, & missâ simul legatione, exoptularunt cum Polonis. Hinc Samoscius Regni Cancellarius domi qui remansit, commotus; velut quoque quod tam diuturnam Regis Sigismundi absentiam inciperet habere suspectam, missis in Livoniam actutum Legatis, Regem revocat. Ambo igitur tot victi tandem rationibus, & molitionibus deterriti Reges, Johannes Sigismundusque, sententiam mutarunt, & filius tristissimo valedicens spectaculo, parentem semianimem maestissimus reliquit; Revaliâ porro discessit, XXX. Septembris, & per Rigam ac Regionum in Poloniam regressus, vivum nunquam amplius parentem aspexit. Post abitum filii Rex Johannes animum paulisper colligens, & ad publica convertens, cum Moscho consultatum de pace vel induciis prorogandis, Commissarios ablegat, Comitem Axelium, Claudium Bielche, ac Christiernum Gabrielium: Qui colloquio cum Ruthenis instituto, solum bimestres obrinuerunt inducias, videlicet ad V. Januarii diem futuras.

Cupidissimus tamen pacis Moschovita obtulit eandem, modo argento liceret ipsi redimere à Suecis provincias amissas; Et propterea datis ad Regem Johannem denuò literis, hortatur ipsum, ut hujus rei faceret potestatem Commissariis ad proximum venturis conventum. Interea Rex Johannes Hogenschildi Bielche, sui in absentia vicarii nactus literas, quibus novæ Dux Carolus insimularetur factionis, initio brumæ, cum uxore, filio, & filia Anna, Senatorumque nonnullis, quantocius in Sueciam renavigavit: Quam verò tranquillam inveniens, iram omnem à fratre in ipsum Hogenschildium convertit, & factionis cœpit insimulare illum cum nonnullis aliis Senatorum, quod filium Revaliæ dissuasissent reducendum. Veterem pariter suspicionem renovans, eosdem Regni Consiliarios, ac præsertim Sturiorum generos affinesque, quales erant Hogenschildius, Ericus Gustavius, Gustavus Banerius, & Thuro Bielche, accusat conspirationis, in Regiæ interitum familiæ jam diu clanculum fabricatæ; & quod propterea Regis Sigismundi protectionem suasissent in Poloniam, & dissensionem cum fratre unico domi procurassent, ut filium facilius Regno excluderent, ipsemet verò & frater Carolus prius se mutuis obruerent armis, sic factiosi thronum Regni commodius deinceps invaderent.

Itaque germano Stocholmiam vocato, reconciliatur, & confortem regiminis illum constituit. Qui propterea Regi Johanni fuit acceptior, quod filium non haberet, & viduus sponderet secundam se non ducturum uxorem; unde metus foret quod masculus ex ipsa fortassis hæres genitus, Regni sceptrum, Regiis ablatum filiis, affectaret. Hinc omnia Regni negotia ex consilio fratris moderatur Rex Johannes, & hujus suasu Conventus Ordinum publicatur, anni principio sequentis habendus Stocholmiæ, ut in eo causa Procerum examinaretur suspectorum, deque bello consultaretur Moschovitico.

Anno MDXC. Theodorus Ruthenorum Princeps, quod Sueonum

exercitus mense nuper Decembri Vardhusianam populatus esset regionem, & pacta induciarum ita bimestrium prævaricatus; Velut etiam, quod Suecus responsum æquo diutius prorogans, ditionum bello subactarum non videretur consensurus restitutioni argento comparandæ; innumerabilem cogit exercitum. Ac nihilominus imminente colloqui die, cum Sueonibus conducti, suos ad illud Commissarios, IV. hominum millibus stipatos, ablegat, & cum reliquis ipsemet agminibus armatis lentè subsequitur, ut si argentum Suecus recusaret, ferrum in illum stringeret. Cum militaribus etiam copiis, sed multò minoribus quàm Moschus, Suetici commissarii, Claudius Bielche, ac Gustavus Baner, Estonum Gubernator, in limite regionum comparebant, Nonis Januarii; post biduum actionem consensu adversariorum inchoaturi. Verùm interea cognoscentes, licet utrinque promissum fuisset durante colloquio quòd armis abstinere vellent, contra tamen à Ruthenis villam esse Jamensem incendio vastatam, posthabito conventu, arma igitur corripunt. Legati autem Ruthenici, cum illud se insciis contigisse protestarentur, & nostrates frustra ad inchoandam protinus actionem hortarentur, ad exercitum suum reliquum clam inde profugunt. Quorum ignorantes abitus Sueones, postridiè castra ipsorum armati accedunt, & fugâ hostium compertâ, eos aliquantisper insecuti, relatione agricolarum cognoscunt, ipsum Russiæ Principem cum centum millibus pugnatorum appropinquare. Quamobrem nostrates subito Narviam regressi sunt, & Moschus Jamagorodium aggressus, concessâ inhabitatoribus, propugnatoribusque vitæ ac bonorum immunitate, deditum occupat. Inde verò Narviam, IV. milliaribus distantem progreditur; Sueticique propterea Duces exercitus tantam non immeritò formidant hostis potentiam, noctu cum agminibus suis Narviâ egressi, Vesenbergum festinant, ut auctis copiis illam Estoniæ ditionem ab hostilibus tuerentur incursionibus, & tempestivum ferrent subsidium Narviæ propediem obsidendæ. Moschus porrò fugâ Sueonum intellectâ, non paucis ipsos Tartarorum millibus insequitur, qui nostros non assecuti pro votis, regionis incolas crudeliter infestant. Quod ipsum faciunt aliæ hostis cohortes in Finlandiam simul ablegatæ, multa ibi hominum millia occidentes, vel in miserrimam abducentes servitute. Cum reliquo autem Theodorus exercitu sub Narviam profectus Livonicam, frustra pacem incolis offert, oppidum & castrum proidentibus impertiendam. Ideoque IV. Februarii octonis Narviam castris obsidens, ipsam aliquandiu tormentis eminè impugnat; prostratâ non modicâ mœnium parte, illam cominùs oppugnaturus; Hinc XIX. Februarii, binis civitatem locis furiosè admodum invadit. Verùm tamen à præfidiariis, præsentissimum Dei auxilium expertis, cum gravissima suorum clade fuerat repulsus; Non tamen impunè, cum plurimi oppidanorum & præfidiariorum simul corruerint, aut graviter sauciati, hostibus se opponere diutius non valuerint.

Cæterùm Moschus suorum strage efferatus, post biduum se accingit novæ incursioni. Sed Castellanus, Carolus Henricus, consideratâ commilitonum infrequentiâ, & hostium potentiâ ac nullo ex Suecia subsidio expectato; sicut etiam civium precibus, & fœminarum fletibus, super urbis defensione cum toto Narviæ præsidio prorsus desperantium, compulsus, XXIV. Februarii inchoat pacis actionem: Quæ postridiè ita concluditur, ut Moschus Ivanogrodio & Coporiâ recuperatis, Narvensi m solveret obsidionem, ac induciis subscriberet annuis, machinasque in castro bellicas utroque, Sueciæ proprias restitueret. Die igitur XXVI. Februarii Theodorus præfatas nactus munitiones, & ditiones à Carolo traditas, eas suo firmat præsidio, & cum reliquo domum remeat exercitu.

Haftenus verò noster Vefenbergæ Revaliæque defidens exercitus, & suam obtendens infrequentiam, commeatusque inopiam, nec Estonibus nec Finnonibus, nec promissum tulit Narvensibus subsidium, licet Carolus Henricus id magnoperè flagitasset, & potissimum à Gustavo Banerio. Qui ambo gravissimam postea incurrebant Regis offensionem, ille ob Coporiam & Ivanogrodium; hic quòd rogatus non tulisset obsessis auxilium.

Interim celebrantur Stocholmiæ Comitia, in quibus Senatores Hogenschildium Bielche, Comitem Axelium, Gustavum Baner, Ericum Sparre, Stenonem Baner & Turonem Bielche, criminibus onerarunt variis, quorum superius facta mentio. Hinc sententiâ Ordinum Senatorio privati illi officio, custodiæ adjudicantur, & diplomate Regis impresso, per Sueciam ubiq; locorum publicato, summoperè infamantur. Fratri verò jam reconciliatus Rex, Vastenensis articulos obligationis penitus abrogat, & hos Procerum culpâ, odia inter fratres qui serere machinati fuissent, ibi conditos asseverat, Carolumque Ducem omnibus Aulæ negotiis, & Regni præfectum administrationi, sibi laboribus admodum fatigato, deputat vicarium.

In his præterea Comitibus, quòd Rex Johannes timeret, nè Ordines Regni progressu temporis, à suspectis seducti Proceribus Regem Sigismundum cum progenie repudiarent; Atque simul etiã à tota Gustavi Regis prosapia forsitan prorsus alieni redderentur, curat ipsa unionis hæreditariæ decreta, Majorum sigillis, manuque olim roborata, Ordinibus prælegenda; Et ut illi pro se ac posteris easdem confirmarent, à singulis petit. Id non gravatè impetravit, & VII. Martii die successionis pacta hæreditariæ præsentis Regum familiæ servaturos se novo universi spondent decreto. Atque illud priori auctius nonnihil fuit, explicantque successionem; quod nimirum Rex Sigismundus parenti successurus esset defuncto, & ipsius deinde progenies mascula in throno Sueonum. Vel si nullam Rex Sigismundus relinqueret, succederet Dux Johannes, cum suis filiis, posterisque, fruiturus Finlandiæ Ducatu. Aut si nec ipsi liberi superessent, sceptri tandem dignitas ad Carolum Ducem devolveretur: Itã tamen quòd in hoc observaretur successionis ordine, ut si proximus Regni hæres minor foret ætate, senior in familia fidelem ageret ipsius tutorem, & Principem clientem, ubi XV. attigisset annum, ad medium regiminis consortium admitteret, integrum verò cum XX. excessisset, imperium ac dominium ipsi permetteret.

Verum si omnis interiret stirps regiæ familiæ mascula; Tunc illo casu ad fœmineam esset procedendum, & senior in hac Sueciæ dominio fruitura; quæ orto etiã ex Gustaviano in exteris regionibus sanguine nuberet marito; Vel eo non suppetente aut indigno, alium ex votis Sueonum electura foret, quem ipsi tanto dignum toro thronoque judicarent. Porrò filia Regum superstites, tantum dotis consequerentur, quantum in Testamento ipsis Gustavi olim esset deputatum. Anna autem velut unica Regis Johannis, per specialem quandam gratiam, & intuitu mortuæ matris, ex generali Sueonum contributione, centum millia thalerorum, & totidem postea tempore nuptiarum instante, ex annuis Regni censibus foret perceptura. Cæterum Catharina Ducis Caroli filia, mortuo sine filiis parente, omnes ex Ducatu redditus, proventusque per triennium levatura, bonis donec nupsisset maternis fruitura vitalitiis, unã & paternis hæreditariis. In his tamen omnibus progeniem Regis Erici omninò excludendam fore. Econtra, Gustavi posteros, tantis qui frui deberent beneficiis, ad servandum jura pactaque Sueonibus, illos clementer gubernandos, & religionis libertatem permittendam, obligatos teneri pronunciant.

Neque fuit prætermiffa à patre filii Sigismundi fedula excufatio, ob fufceptum Poloniae gubernaculum; quod aliàs magnoperè fuiffet metuendum, nè Moschus vel hoftium alius, fceptrum nactus Polonicum, bello Sueciam penitus obruiffet, Finlandiâ, Eftoniâque privatam: Modò autem in hoftium quoslibet non dubium fubfidium Sueonibus ex Polonia expectandum.

Fatetur quidem Rex Sigismundus in literis ad Sueciæ Ordines, IX. Januarii, anno MDXCIII. confcriptis, quòd noftrum exercitum non minus auro & argento, quàm auxilio & confilio, fæpiùs adjuviffet. Certiffimum tamen quòd Dux Carolus, non modicam fratri pecuniam in eisdem fuppeditavit ufus, poftèa ex regiis folutam proventibus.

Ante finem denique Comitiorum, ex Livonia pertrifti nuncio huc perlatum eft de Ivanogrodi & Coporii deditioe, maxima Rex Johannes Ordinesque confternatione affecti funt. Verùm animo refumto, armis illa quantociùs repetenda decernunt, atque impenfæ ad id promittuntur.

Quandò etiàm Carolus Henricus Stocholmiam vocatus, iudicio poftèa fiftitur, & quamvis rationes ipfi non deeffent, quibus deditioem arcium non nefariè fed neceffariè factam demonftraret; tamen morti adjudicatur. Guftavus quoque Banerius Revaliâ accitus, cum reliquis Senatorum exautoratis cuftodiæ mandatur.

Adeoque habuit illos Rex fufpectos, ut in condito nunc testamento, vel quodam testamenti potiùs fragmento, fuos plurimum hortaretur fucceffores, nè Hogenichildo, Comiti Axelio, Guftavo & Stenoni Baneriis, Erico Sparrio & Thuroni Bielchio, ullatenus confiderent. Ad hanc fortaffis commonefactionem infligavit Regem Dux Carolus, qui non parùm offensus erat præter alia ob id quoque Proceribus, quòd Sigismundo Revaliæ fuaffiffent, ut fedulò parentem admoneret, nè ullum conderet Testamentum inconfulto Regni Senatu, utque in hujusmodi supremæ voluntatis codicillo, constitutiones fimul Calmarnenfes omninò compræhenderet.

In fufpicionem pariter alii Optimatum nonnulli funt prolapfi, quos inter Johannes Sparrius nunc captivatur, à Chirurgo Comitis Petri mendaciffimo, apud Regem factionis accusatus, cum focero & leviro, Comite Erico, aliisque Procerum & Principum, quâ internorum quâ externorum, fufceptæ. Ad inferioris conditionis homines, captivis familiares, progressus deindè Rex Johannes, ipfos in vincula quoque conjicit; quorum unus fuit Petrus Erasmus, qui quòd Senatus fuiffet depositi Secretarius, & Regiæ nollet favere fufpicioni, fub aliorum prætextu criminum, variè tribulatur. Verùm quòd Johannes Henricus, Regis Secretarius, & Philippus Chermius, modò in regiam unâ incidiffent indignationem; horum fortaffis merito, & infulcrabili Numinis iudicio eft tribuendum; ob Ericum quondam per illorum ministeria veneno fublatur.

Nec fuerat Clerus à tribulatione immunis; Siquidem Rex Johannes poft fuum ex Livonia reditum, intelligens Profeffores & Sacellanos Stocholmenfes quoddam Liturgiæ bellum commoviffe, ipfos, aliosque non paucos, in carcerem compegit. Quorum liberationi quamvis Regina Gunila fedulam dedit operam, tamen fat diu carcerum fqualoribus afflicti fuerunt. Neque etiàm profuit Proceribus captivis, licet fimul pro ipsis fæpenumerò intercederet Rex Sigismundus. Undè non difficulter quivis poterit conjecturari, quàm perturbatus fuerat utriusque in patria tunc ftatus reipublicæ, propter hujusmodi fufpiciones & captivationes, quæ per fequens biennium fæcundè viguerunt, & abundè paffim increbuerunt.

Suam quoque fenferunt tempeftatem Scholæ Sueticæ, ac Gymnafia liberalium artium. Nam per Ericum Schepperum & Jacobum Schinnerum, aliosque horum collegas nuper in illas Petri Rami doctrina introducta, Ari-

stotelis minus prudenter vel scienter eliminatâ , juventutis literariæ tenella ingenia plurimum conturbavit. Scandalo prætereà fuit hoc tempore Vefmannis , civium quidam Arosiensium , qui licet Christianis ibi natus fuisset parentibus , & baptizatus , tamen veteris lectione Testamenti , non satis rectè intellecti seductus , Christo per summam impietatem ejurato , perfidiam Judæorum amplectitur , & contumaciùs tuetur ; Ità ut incredulitati & perversitati Judæorum in omnibus se accommodaret , nihilque aliud ipsi restaret , quàm ut Judæos accedens , circumcideretur ; quod semper etiàm in votis habuit. Sed morte præventus , illorum compos non evasit , sepultusque nimis arroganter in cœmeterio basilicæ Arosiensis , ad plagam vergente borealem ; Qamvis potiori jure in propinqua fuisset palude tumultandus , & palo transadigendus. Is præter uxorem & liberos , quendam in regione Cuprimontana Sculterum , ad suam pariter vesaniam traduxit , vel potius seduxit. In vicino autem oppido Henemorensi , Proconsulum unus progressu temporis vitam complexus solitariam , tanto floruit Prophetiæ dono , ut quædam Patriæ fata certò prædixisse feratur ; Et quidem talia , qualia olim ille famosus ac religiosus Anachoreta , frater Stephanus , finitimum incolens Monasterium Husbygense , non fallaciter fuit vaticinatus.

Hujus porrò anni æstate , Johannes Rex Ivanogrodium & Coporium omninò recuperaturus , non indigenâ contentus milite , alienigenam simul comparaturus , Centurionibus in Germaniam ablegatis , aliquot ibi milia pugnatorum collegit. Iste autem miles jussus Dantisci confluere , ut illic lustraretur , & reliquum salarii consecutus , inde duceretur contra Moschum. Atqui in oppidum non intromissus à Senatu , insidias formidante , ad propinquum divertit suburbium , Scotland vocatum ; Ubi cum aliquandiu Sueticos frustra expectasset Commissarios & diribitores , catervatim dilabitur. Ego reor militem hunc à Sueco Gedani propterea congregatum fuisse , ut vel Polonico conjunctus , hosticum ingrederetur , vel ibi stipendium ex thesauro regis Sigismundi consequeretur. Sed missis conjecturis , invenio Moschum propter istum militis concursum , velut etiàm ob Regum , Johannis & Sigismundi , nuperum Revaliæ colloquium , non aliud sibi persuasisse , quàm quòd viribus conjunctis à Sueco & Polono foret impugnandus : Ac propterea ut domi paulisper horum alterum distineret , argento Tartaris numerato , ipsos ad infestandum Podoliam fraudulenter permovisse.

Cujus doli Rex Johannes non ignarus , ut dolum dolo , velut clavum clavo , pelleret , per nuncios & literas Chrimeos quoque sollicitavit Tartaros , ad Russiæ impugnationem. Ipsemet verò ditiones hostis occiduas denuò subactus , misso intereà Narviam fratre Carolo cum Sueticis cohortibus , vario Ivanogrodium conatu , sed frustra oppugnavit. Miles igitur in hyberna secessit , & Dux in Sueciam rediit. Ità hostis metu liberatus , conterminas Estoniæ ditiones vicissim invadit , ferro flammaque crudeliter grassatus.

Anno MDXCI. post fratris ex Livonia reditum Rex Johannes de nova in hostem expeditione instituenda consultaturus , veris initio convocat Ordines Stocholmiæ. Atque horum assensu fuit decreta in Poloniam Legatio , subsidium in Ruthenos petatum , & fœdus cum Polonis in eodem pactura. Iisdem Comitibus Proceres captivi XVI. Junii , judicio quoque præsentantur , & Rex in throno præsidet , qui ad conspectum illorum iracundior , actionem à convitiis exorsus est , & Hogenschildo exprobrat , quòd Danico se quondam Stabulario captivum dedidisset. Gustavo Baner objicit , quòd ipsius culpâ Ivanogrodium & Coporium , auxilia tempestitiva Carolo Henricio non submittentis , Sueones amisissent. Erico Sparrio au-

rēm, quōd Estoniam Polonis spondisset, in præjudicium suæ instructiōnis & commissiōnis; insignia quoque Baronis in Scotia nescio Rege sibi procurasset. Ad quæ responsa minus etiā placita nactus, magis effertur, & gladio educto, ipsum sibi datum cœlitus innuit, ut in proditores & Regni perduelles, meritis vindicet suppliciis; actutumque surgens, cum indignatione ex Ordinum se corona proripit.

Deindē Princeps Carolus in certamen acris cum reis conventis descendit, erga quem non minus alacriter se quilibet eorum defendit, & ad objecta respondit crimina, quæ Olaus Svercherius Regis Secretarius ex libello proclamavit. Tandem neque fontes, neque infontes declarati, separatæ in arcibus Regiis destinantur custodiæ, quam amicorum intercessione nihilominus evadentes, in suis rure domiciliis ut à Regio milite observarentur, concessit Rex Johannes. Prius tamen suam ipsis gratiam Dux Carolus, à conjugibus illorum continuò sollicitatus, impertivit, & Axelium Comitem in aula secum honorificè aliquādiu detinuit.

In hoc conventu Ordinum præterea fuit deliberatum de colloquio cum Danis, nomine trium Coronarum instituendo: Hinc deputati ad illud Commissarii, in collimino cum adversariis comparentes, ipsis prorogationem controversiæ, usque Annum MDXCVII. impensè flagitantibus, ægrè admodum concesserunt.

Aliud verò solatii, nostros in Comitibus Varfaviensibus Legatos, quod attinet, non obtinuisse illos reor, quā quōd sponderent Poloni se Moschum permoturos, ut æquioribus cum Sueco transigeret conditionibus. Habuit quoque illustrissimus Dux Carolus circa hoc tempus suū in Anglia Oratorem, Theophilum Homodeum, Medicinæ Doctorem, & præbuit istā legatione novam adversariis nonnullam calumniandi se occasionem, & fratri forsitan sinistra de se suspicandi opportunitatem. In Holsatiam alium Princeps miserat Legatum, nempe Ludbertum Caverum, suo ut expeteret thalamo Adolphi nuper defuncti filiam, Christinam. Atque inde optatum nactus responsum, solennia nuptiarum sedulus apparat, Regi Johanni germano minus grata, quōd maluisset ipsum vitæ reliquum, vigore promissionis, in statu cœlibi peragere, subverens nè inter patruales oborta deinceps contentio, suis noceret filiis sceptrum Sueonum adepturis. Eandem porrò virginem Rex Sigismundus, ante suum in Poloniam abitum, desideraverat quoque tori consortem, & propterea suam ipsi effigiem, cum aliis magni precii munusculis, fertur transmisisse; animum tamen postea mutasse, consilio Elizabethæ amitæ, quæ illud primò suasit connubium. Atque hinc existimant nonnulli, ast quā verè ipsimet viderint, quōd Christina ob repudium indignata, & post Carolo maritata, hunc instigaverit ad extorquendum Regi Sigismundo Sueciæ gubernaculum!

Cæterum præsentis anno currente Rex Sigismundus in Austria proccatus, sponsam impetrat Annam, Caroli Archiducis filiam, & missō propterea Legato nunc in Sueciam, Serenissimum parentem ad festa nuptiarum sequenti anno celebranda, peramanter invitat. Qui loco sui filiam eò destinat. Et ea proinde modò se itineri accingens, Architriclinum elegit Johannem Sparrium, gratiæ jam Reginæ restitutum, & suæ Magistræ aulæ conjugem hujus Margaretam. Quibus cum, velut etiā cum reliquo comitatu, & apparatu, filiam Regis decente, ad fratrem tempestivè perrexit, ut ipsi esset auxilio in præparandis pro dignitate ornamentis nuptialibus. Habuit ea secum à captivis Proceribus libellos supplices, quibus sponsum & sponsam submissè orabant, ut beneficio illorum gratiæ Regis Johannis restituerentur. Pollicita fuerat ipsis etiā proluxè suam operam Princeps Anna, captivis non parum addicta.

Verum

Verum domi bello Rex Johannes Moschovitico intentus continuando, nervo vero destitutus pecuniâ, ut majorem hujus copiam compararet, maligno Vilhelmi de Wyck consilio hominis vaserrimi, denarios formæ quadratæ, numerosos quidem sed nimis ærosos, hoc tempore signandos curavit: Quam Stocholmiæ pro mercibus milites offerunt institoribus, & illam velut non tanti valoris, cum non acceptare recusarent, his tanquam Regiæ contemptoribus, monetæ succensentes, negotiatorumque invadunt furiosè tabernâs, & eas passim diripiunt, neque modicos propterea commovent tumultus. Adhæc Princeps Tartarorum, quod anno priori de auxiliariis esset copiis à Rege Johanne compellatus, suos in Suecia habet modò Legatos; quibus cum ita Rex transegit, quemadmodum regni videbatur necessitas flagitare. Atqui Christianus à Danis Rex electus, de sua fuit quoque sollicitus designatione apud Norvegos: Quamobrem initio hujus æstatis in Norvegiam proficiscitur, ab incolis VIII. Julii Rex salutatur. Quos eâ ad eundem vel suffragia electionis apud illos petendi, benevolentiam nec Fridericus I. nec Christianus III. nec Fridericus II. dignatus fuerat.

Principio autem autumnii, clarissimus nobilissimusque Heros, Petrus Brahe, Comes à Visingsborg, Regis Johannis amicus, placidâ obdormiens morte, in Ecclesia sepelitur deinceps Ryana. Atque Rex modò intelligens sui chronicon parentis ab illo scriptum, illud sedulo indagatum non inveniens, grandem erga Comitis hæredes concipit indignationem, quod secus quàm deceret illud conflatum suspicaretur.

Verum mense Decembri, Carolus Henricus propter deditas Molcho arces, mortem subiturus, Stocholmiæ grandi producitur spectaculo; Ob intercessionem tamen Regis Sigismundi, crebrò parentem per literas obsecrantis, nè gravius quid in reum statueret, Duce Carolo quoque idem persuadente, in carcerem reducit. Facienda quoque est mentio M. Andrea, Regni Archipræsulis. Hic Calendis Januariis ex vitâ migraverat; post triennio fermè cathedra vacat Upsalensis: Nec obitum ipsius magnoperè Misoliturgi desleverunt; reliqui tamen Ecclesiasticorum illo ægrè admodum caruerunt. Vixit porrò adhuc Magnus Laurentius, cui prius quàm Andrea fuisse infulam Upsalensem destinatum memineramus. Is modò acceperat coadjutorem in Cœnobio Vastnenensi, Magnum Andrea Neolosensem, Andrea Servio, velut minus illic idoneo, in Germaniam remisso; Qui magno nominis encomio in Gymnasio Silesiæ Nissenensi Philosophiam deindè profitebatur.

Anno MDXCII. ineunte, morbo cœpit Rex Johannes lento quidem, lethifero tamen laborare, quem illum contraxisse, tunc & postea quidam suspicati sunt ex vini cujusdam potione sibi dono missi, adeò ut quò diutius illud usurparet, eò majus infirmitatem sentiret capessere incrementum, & nihilominus potu hujusmodi noxiò non potuerat abstinere. Morbus autem fuit hemiplexiæ non absimilis, ita quòd leni quadam paralyti alterum imprimis brachium duntaxat infestaretur, & cum imperitiores Medici, quorum unus erat Simon Regis Pharmacopæus, tali nervorum resolutioni curandæ nimis violenta adhiberent medicamenta, corporis tandem universi dissolutioni, & animæ tandem migrationi, velut postea commemorandum, causam præbuerunt. Morbi tamen principio, simul cum exauthoratis luctabatur Consiliariis, quos paucis ante Pascha septimanis vocatos denuò Stocholmiam, in unum compegit carcerem. Captivos uxores comitatæ sunt, nec à maritis poterant divelli, quòd eadem submetuerent Upsalensem, qua parens, fratres & cognati quarundam illarum occubissent. Verum ociosa vel potiùs malitiosa fuit talis de optimo Rege suspicio, qui paucis exinde diebus, quorundam intercessione, sicut etiam propriâ in misericordiam propensione commotus, Procères domum remisit; Regio tamen milite observandos. Tantoperè porrò à pravis quibusdam consultoribus & delatoribus, hoc postremo fuit vitæ anno seductus ad suspiciones (quæ plurimis interitum regni sæpenuerò attulerunt) ut paucis confideret, & suam fermè umbram, nulli prorsus periculo expositus, metueret. Ideoque conjugibus captivorum, maritorum libertatem suppliciter flagitantibus, & in terram procumbendo post ipsum longo spacio sæpius repentibus, aliquantulum subindè respondit acerbius; cujus tamen facti mox illum pœnituit.

Interim filius Rex Sigismundus curis liber, navat operam solennibus nuptiarum; quibus studiosè apparatis, sponsam advocat, & Cracoviæ XXI. Maij, videlicet festo sanctissimæ Trinitatis, quâ decens fuit pompâ, sacrum connubii celebrat. Nec multo post nuptias tempore, amita Regem Sigismundum Cecilia Marchionis vidua Badensis, invisens, benignè suscipitur, & pluribus donata munusculis, dimittitur. Hæc Vratisla-

viã Johannem, qui Cantor nuncupabatur, natione Suecum, & professione Monachum, sibi delegerat Sacerdotem: Nam olim cum Catholica fidem permutavit Lutheranam, licet in hac nata & simul foret educata, atque in illa constans perseveravit. Propter eã gratior Regi Sigismundo & Annæ uxori fuit Cecilia adventus.

Secundum nuptias datis ad Regem Johannem literis, inter alia captivis liberationem optimatibus impetrare conantur ambo novi conjuges. Atqui horum precibus, præsertim Nurus, focer assensum denegare minus decorum ratus, suam illis V. Proceribus gratiam & libertatem, non autem dignitatem pristinam, spondit, ratione eã ut quodam se scripto de fide illi obligarent. Hujus verò compilatio cum tardius maturaretur, factum est, ut ante Regis obitum non fuerint liberati; Prout neque alii captivorum, quorum numero fuerant Professores, quibus Regina Gunila magnoperè patrocinebatur.

Cæterum in Julio Stocholmiã pergebat Rex Johannes Upsaliã versus, ut illic velut aurã salubriore fruiturus, perhyemaret. Atqui Drötningholmium perlatus, morbo cœpit magis affligi, & lecto penitus affigi, cumq; nonnihil convaluisset, suã tamen vitã diffideret, absolutionẽ ac Eucharistiã sumptionem, (ã quibus plus quã annis tribus abstinerat hætenus, propter illam cū Procerum nonnullis controversiam) statuit usurpare. Quapropter Jonã Sacellano in conclave accito, ubi decumbebat, cuique sola astabat consors Regina, & unus Cubiculariorum, se in lecto arrigens clarã imprimis voce, multis tamen suspiriis & lacrymis subindẽ conturbatã, cœpit gratias Deo agere, pro acceptis animæ & corporis beneficiis. Deindẽ multã devotione ac compunctione, Psalmos quos vocant pœnitentiales; *Miserere mei Deus, & De profundis clamavi ad te Domine*, cum piis quibusdam orationibus & sententiis, ex utroque desumptis Testamento, recitavit. Quibus demum adjunxit Symbolum Athanasii, & suam clausit deprecationem doxalogo Ambrosii, flagitando à Sacerdote tandem consolationem & absolutionem.

Itaque januis, quæ hætenus oclusæ erant, patefactis, orditur p̄sbyter concionem, tali in negotio consuetam: Illaque finita monitus à Sacerdote ægrotus, super testamento tempestivè condendo, respondit, id se facturum, si vitam Deus prorogare aliquantulum dignaretur; sin minus, paterno se adhæsurum. Postea rogatus ut omnibus ignosceret, & offensam condonaret, libenter assentit, addens, petensque, ut Deus etiam ipsis parceret. Extremò autem de Liturgicis interrogatus Ceremoniis, subintulit: Cum animadvertam plerosque indẽ scandalizari, & tumultuari, diutius cum incapacibus & contumacibus hujusmodi cerebris, ac hominibus refractariis nolim imposternim coluctari. Nec erat de his vel rebus aliis, magnoperè ultra sollicitus, tantum utramque Deo rempublicam sedulo commendans, patientiam devotè flagitavit, ut bonum cum Apostolo certamen certaret, & cursum fideliter consummaret, braviumque in cœlo reportaret immortale. Hiscẽ absolutis reverenter & decenter admodum Eucharistiã propriis illis suscepit digitis, quibus simul barbã compressit, ac deindẽ Psalmum de nuò recitat, *Miserere*, cum latinis quibusdam precationibus.

Luctatã fuit etiã hoc & superiori anno cum mortifero morbo quodam contracto ex nimia senectute, Nobilis Domina, Vastenensis Cœnobii Antistita, Catharina Gyltha, & tandem ab ipso superata, III. Junii, animam exhalavit. Hujus in exequiis Magnus Andræ, Concionator Monasterii, ex primo Ecclesiæ Suecane libro Rituali, quem M. Olaus Petri conscripserat, preces pro mortuis necessarias demonstravit, & mirè Evangelicos indẽ exagitant, de sugesto ad auditores triumphavit.

Atqui instabant nuptiarum solemnia illustrissimi Sudermanniã, Nericiã ac Vermlandiã Ducis Caroli Nycopiã XXII. Augusti die, sibi Christinam Holsatiã Principem, connubio sociaturi: Istitis Rex Johannes interesse per morbũ non valebat. Verum convivium in cœlo de se preparaturus, mense Octobri exeunte Stocholmiã relatus, cum corporis ægritudinem ingravescere sentiret, iterum Jonam accersiri jussit Sacellanum, & advenientem itã compellat: *Cum tibi nuper am fecerim meam confessionem, ipsam non reposito, cui me adhæsurum, in eaque moriturum profiteor; tantum igitur novam à te consolationem & absolutionem desidero.* Atque iis à Ministro peractis, sumpsit Eucharistiã Sacramentum, & inter alia pietatis exercitia submissè illam Jobi pronuntiavit seu immurmuravit sententiam: *Scio quòd Redemptor meus vivit.* Nec ampliùs Sacerdotum ullus ægrum invisit; qui paucò post tempore ad extremam perductus cum morbo, vel morte potius luctam, XVII. Novembris die vitam, quam annis LV. vixisset, mensibus XI. diebus XIV. & horis XII. clauserat, novamque in cœlo inchoaverat nunquam terminandam.
